

PREZYDENT MIASTA STARACHOWICE

STRATEGIA ROZWOJU STARACHOWIC

PROJEKT NR 9

***LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI
WYBRANYCH TERENÓW
MIASTA STARACHOWICE***

SPIS TREŚCI

WSTĘP	- 6 -
CZĘŚĆ PIERWSZA - ZAGADNIENIA OGÓLNE	- 9 -
Rozdział 1 – Misja i wizja Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz cel rewitalizacji Starachowic.	- 9 -
1.1. Zadania rewitalizacji.....	- 9 -
1.2. Cel główny i cele szczegółowe	- 12 -
Rozdział 2 - Kluczowe pojęcia związane z rewitalizacją	- 13 -
CZĘŚĆ DRUGA - CHARAKTERYSTYKA MIASTA	- 17 -
Rozdział 1 - Problematyka zagospodarowania przestrzennego miasta	- 17 -
1.1. Ogólne uwarunkowania rozwoju	- 17 -
1.2. Parametry zasobów naturalnych i ochrony środowiska.	- 18 -
1.3. Dokumenty planistyczne polityki przestrzennej miasta	- 20 -
1.3.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego	- 20 -
1.3.2. Plany zagospodarowania przestrzennego gminy.	- 23 -
1.4. Wielkość i stan nieruchomości w gminie	- 25 -
Rozdział 2 - Stan mieszkalnictwa w mieście Starachowice.....	- 27 -
2.1. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych	- 27 -
2.2. Zabudowa jednorodzinna i wielorodzinna	- 29 -
2.3. Charakterystyka komunalnego zasobu mieszkaniowego.....	- 31 -
2.4. Starachowickie Towarzystwo Budownictwa Społecznego (STBS)	- 32 -
2.5. Spółdzielczy zasób mieszkaniowy	- 33 -
2.5.1. Starachowicka Spółdzielnia Mieszkaniowa	- 33 -
2.5.2. Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa „Wanacja” (SML-W)..	- 34 -
2.6. Prywatyzacja mieszkań.....	- 35 -
Rozdział 3 - Stan zagospodarowania technicznego miasta	- 35 -
3.1. System komunikacji	- 35 -
3.1.1. Komunikacja kolejowa	- 35 -
3.1.2. Komunikacja samochodowa	- 36 -
3.1.3. Szlaki rowerowe.....	- 37 -
3.2. Infrastruktura techniczna.....	- 37 -

3.2.1. Energia elektryczna	- 38 -
3.2.2. Zaopatrzenie w gaz.....	- 38 -
3.2.3. System ciepłowniczy.....	- 39 -
3.2.4. Telekomunikacja	- 39 -
3.2.5. Gospodarka wodno-ściekowa.....	- 39 -
3.2.6. Odprowadzanie ścieków	- 40 -
Rozdział 4 – Gospodarka Starachowic.....	- 42 -
4.1 Ilość i struktura podmiotów gospodarczych	- 42 -
4.2. Rynek Pracy	- 46 -
4.3. Pomoc publiczna i inne formy wsparcia przedsiębiorczości.....	- 46 -
Rozdział 5 - Społeczeństwo Starachowic.....	- 48 -
5.1. Struktura i prognoza demograficzna	- 48 -
5.2. Sytuacja społeczna w Starachowicach	- 50 -
5.3. Problem bezrobocia w Starachowicach	- 55 -
5.4. Bezpieczeństwo w mieście	- 58 -
Rozdział 6 - Analiza SWOT Gminy Starachowice	- 61 -
CZĘŚĆ TRZECIA - POWIĄZANIE IDEI REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI	
PLANISTYCZNYMI NA POZIOMIE MIASTA I REGIONU.	- 66 -
Rozdział 1 - Uwarunkowania programowe.....	- 66 -
Rozdział 2 - Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego	- 67 -
Rozdział 3 - Strategia Rozwoju Gospodarczego i Program Rozwoju	
Lokalnego Powiatu Starachowickiego.....	- 73 -
Rozdział 4 - Strategia Rozwoju Starachowic	- 75 -
Rozdział 5 – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	- 78 -
5.1. Podstawowe informacje o Zintegrowanym Programie Operacyjny Rozwoju Regionalnego	- 78 -
5.2. Zasady korzystania ze środków EFRR w ramach działania 3.3.1. ZPORR	- 80 -
Rozdział 6 - Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodar-	
czego (EOG) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego	
(NMF) na lata 2004-2009	- 84 -
Rozdział 7 - Wnioskodawcy do aplikacji w ZPORR oraz MF EOG i NMF.....	- 86 -

7.1. Beneficjenci ZPORR.....	- 86 -
7.2. Beneficjenci Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego	- 87 -
CZĘŚĆ CZWARTA - ZAŁOŻENIA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	- 89 -
<i>Rozdział 1 - Okres realizacji LPR.....</i>	- 89 -
<i>Rozdział 2 - Zasięg terytorialny rewitalizowanych obszarów.....</i>	- 90 -
2.1. Tereny planowane do rewitalizacji w ramach działania rewitalizacja obszarów miejskich – załącznik Mapa Nr I	- 92 -
2.2. Tereny planowane do rewitalizacji w ramach działania rewitalizacja obszarów przemysłowych – załącznik Mapa Nr I.....	- 98 -
<i>Rozdział 3 - System wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Starachowice.....</i>	- 108 -
<i>Rozdział 4 - Kryteria wyboru realizacji zadań.....</i>	- 110 -
<i>Rozdział 5 - Oczekiwane wskaźniki osiągnięć.....</i>	- 111 -
<i>Rozdział 6 - Źródła i zasady finansowania zadań LPR.....</i>	- 113 -
6.1. Źródła finansowania Programu	- 113 -
6.2. Zasady finansowania realizacji LPR	- 113 -
<i>Rozdział 7 - Klasyfikacja kosztów w ramach programów pomocowych.....</i>	- 114 -
7.1. Klasyfikacja kosztów w ramach ZPORR.....	- 114 -
7.2. Poziom dofinansowania projektów poddziałania 3.3.1.....	- 115 -
7.3. Poziom dofinansowania projektów poddziałania 3.3.2.....	- 115 -
7.4. Wykorzystanie środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego	- 116 -
<i>Rozdział 8 - Plan finansowy na rok 2006 i źródła finansowania działań</i>	- 118 -
<i>Rozdział 9 - Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.....</i>	- 118 -
9.1. Cele okresowej analizy i oceny realizacji LPR	- 118 -
9.2. Komunikacja społeczna.	- 120 -
ZAKOŃCZENIE.....	- 122 -
SPIS PRZYPISÓW	- 124 -
Przypisy do części pierwszej	- 124 -

Przypisy do części drugiej	- 124 -
Przypisy do części trzeciej.....	- 127 -
Przypisy do części czwartej.....	- 128 -
BIBLIOGRAFIA.....	- 130 -
SPIS TABEL.....	- 135 -
SPIS WYKRESÓW I SPIS MAP.....	- 136 -
Spis wykresów.....	- 136 -
Spis map	- 137 -
WYKAZ FOTOGRAFII (W ZAŁĄCZENIU).....	- 138 -
WYKAZ SKRÓTÓW.....	- 139 -
Załącznik. Mapa Nr I. Tereny planowane do rewitalizacji w ramach działania rewitalizacja obszarów miejskich	- 141 -
Załącznik. Mapa Nr II. Tereny planowane do rewitalizacji w ramach działania rewitalizacja obszarów przemysłowych	- 142 -
Załącznik. Fotografie miejsc rewitalizowanych	- 143 -

WSTĘP

Rewitalizacja definiowana jest jako proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanych dzielnicach miast przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców, stanu środowiska naturalnego i kulturowego, przywrócenia ładu przestrzennego oraz do ożywienia gospodarczego, a także odbudowy więzi społecznych. Celem opracowania i wdrożenia programów rewitalizacji miast jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałania zjawiskom wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami obszarach miast. Realizacja programów rewitalizacji ma umożliwić w zdegradowanych dzielnicach tworzenie warunków lokalowych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej i rekreacyjnej.

Najważniejszym celem Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Starachowice (LPR) jest poprawa warunków życia ludzi zamieszkujących rewitalizowane obszary. LPR jest, bowiem kompleksowym, wieloletnim i zintegrowanym programem inicjowanym przez gminę, dla realizacji działań społecznych, gospodarczych, technicznych i przestrzennych. Uwzględnia on zasady spójności terytorialnej i ochrony środowiska naturalnego na zróżnicowanych obszarach Starachowic. LPR Starachowic nie dotyczy jedynie działań infrastrukturalnych, lecz w sposób kompleksowy łączy modernizację i renowację infrastruktury z rozwojem społeczno - gospodarczym. Ważnym celem LPR jest również odpowiednie przygotowanie miasta do zapewnienia i koncentracji środków na strategiczne działania gminy. W ramach aktywizacji społeczności miejskiej, przedsięwzięcia rewitalizacyjne zapisano tak, by miały jak największy zasięg i obejmowały jak najszersze spektrum odbiorców późniejszych działań.

Lokalny Plan Rewitalizacji Starachowic obejmuje lata 2006-2013, i jest dostosowany do 7-letniego okresu planowania budżetu Unii Europejskiej. Ze względu na wielopłaszczyznowy i interdyscyplinarny charakter działań rewitalizacyjnych, dopuszcza się kontynuację jego realizacji w kolejnych latach.

Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Starachowice podzielono na kilka etapów.

W pierwszej kolejności Prezydent Miasta powołał Kierownika Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji oraz Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji złożony z pracowników Urzędu Miejskiego oraz kluczowych instytucji współpracujących.

Zespół Zadaniowy zwrócił się do wszystkich potencjalnych beneficjentów Programu oraz innych podmiotów, które w korzystny sposób mogłyby włączyć się w proces rewitalizacji miasta, o składanie wniosków do Programu, oraz powiadomił mieszkańców Starachowic o jego celach i założeniach w ramach konsultacji społecznych. Zgłoszone wnioski wraz z ich zasięgiem obszarowym przyjęto do dalszego opracowania.

Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji odbywało się na posiedzeniach Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji. Całokształt spraw organizacyjno – technicznych opracowanego dokumentu realizowany był przez Referat Strategii i Promocji Urzędu Miejskiego w Starachowicach.

LPR ma układ tematyczno-opisowy. Zawiera 4 części. W pierwszej przedstawiono ogólne zagadnienia dotyczące rewitalizacji, w tym jej definicję, cel główny i cele szczegółowe. W drugiej części zawarto diagnozę miasta opisując podstawowe jego parametry, jak: zagospodarowanie przestrzenne, mieszkalnictwo, zagospodarowanie techniczne, gospodarkę i charakterystykę społeczeństwa Starachowic. W podsumowaniu rozdziału – z punktu widzenia rewitalizacji - wskazano szanse i zagrożenia rozwoju obszarów miejskich. Część trzecia ukazuje natomiast komplementarność programu rewitalizacji z dokumentami planistycznymi – lokalnymi i regionalnymi. W rozdziale tym opisano również źródła pozyskiwania funduszy na działania rewitalizacyjne oraz wykaz wnioskodawców. Ostatnią część poświęcono założeniom LPR. Poza czasokresem realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, systemem wdrażania, kryterium doboru zadań, źródłami i zasadami finansowania, monitorowaniem oraz komunikacją społeczną wskazano na zasięg, opis i proponowane działania na rewitalizowanych obszarach. Taki opis był możliwy dzięki odpowiedniej diagnozie miasta, w tym analizie SWOT gminy przedstawiającej szanse i zagrożenia rozwoju miasta.

Obszary zakwalifikowane do procesu rewitalizacji podzielono, zgodnie z wytycznymi programów operacyjnych, na dwie grupy: zdegradowane tereny miasta, do których włączono dwa obszary (R-1, R-2), oraz siedem terenów przemysłowych (R- 3 - R-9). W planie umieszczono dwie mapy z określeniem wyeksponowanych terenów poddanych rewitalizacji, jak również udokumentowane na zdjęciach zdegradowane obszary i obiekty.

Identyfikację terenów Starachowic uzależniono od występowania na nich negatywnych zjawisk, tj. ubóstwa, bezrobocia, trudnych warunków socjalno-bytowych, znikomej przedsiębiorczości mieszkańców, znacznej degradacji terenów i dewastacji obiektów, słabej funkcjonalności przestrzeni miejskiej oraz zanieczyszczenie środowiska naturalnego. W opracowaniu LPR wzięto pod uwagę skalę i ciężar gatunkowy występowania tych zjawisk, dla przeciwdziałania tendencjom kryzysowym w tych rejonach

miasta. Taka konstrukcja obszarów zakwalifikowanych do procesu rewitalizacji nie ograniczyła się jedynie do remontu i renowacji infrastruktury. Elastyczność i rozpiętość zagadnień przedstawionych w LPR zakłada scenariusz odnowy obszarów z odbudową potencjału społeczno - gospodarczego w miejscach, gdzie ten potencjał wygaś.

LPR będzie jednym z wymaganych załączników do wniosku aplikacyjnego o środki pomocowe. Źródłami dofinansowującymi przedsięwzięcia rewitalizacji staną się nie tylko działania ZPORR, SPO czy MFEOG NMF, lecz także w nieodległej perspektywie budżet Regionalnego Programu Operacyjnego województwa świętokrzyskiego. Wiedząc też o długofalowości działań rewitalizacyjnych, pamiętano, że inwestycje z tej dziedziny będą realizowane z różnych źródeł, różnorodnymi metodami finansowymi, w kolejnych okresach budżetowych. LPR Starachowic zawiera scenariusz działań z uwzględnieniem aktualnych i przyszłościowych realiów lokalnych oraz ponadlokalnych. Biorąc pod uwagę fakt, iż rewitalizacja jest procesem ciągłym, LPR miasta został opracowany jako dokument dostosowujący się do aktualnych problemów i potrzeb, a także przyszłościowych wyzwań miasta.

LPR wyznaczył główne obszary i kierunki działań, by umożliwić sporządzanie projektów i aplikowanie o dofinansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Powstałe z zapisów LPR projekty – uszczegółowione na etapie programowania, stanowić będą bezpośrednią odpowiedź na problemy, które uzewnętrznił przygotowany dokument. Zasadniczy cel rewitalizacji Starachowic rozumiany, jako ożywienie kryzysowych części miasta, na jego podstawie będzie bliższy urzeczywistnienia.

CZĘŚĆ PIERWSZA - ZAGADNIENIA OGÓLNE

Rozdział 1 – Misja i wizja Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz cel rewitalizacji Starachowic.

1.1. Zadania rewitalizacji

W przeszłości cechą Starachowic było monokulturowe zagospodarowanie przestrzenne. Struktura urbanistyczna składała się w większości z dzielnic i osiedli stanowiących część większych terenów będących bazą socjalno-mieszkalną dla rozwijających się gałęzi przemysłu, głównie samochodowego i metalurgicznego.

Niegdyś dynamicznie rozwijający się przemysł – dziś pozostawił po sobie pewne obszary w stanie kryzysowym. W dodatku szereg ośrodków, które uprzednio spełniały funkcje społeczne, aktualnie straciło swoje przeznaczenie. Umocowanie rewitalizacji w unijnych programach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz w Narodowym Planie Rozwoju umożliwiła sfinansowanie projektów ze środków ZPORR w ramach priorytetu III – rozwój lokalny – w którym umieszczono dwa poddziałania: rewitalizacja obszarów miejskich i rewitalizacja obszarów przemysłowych.

Również w kolejnym okresie budżetowania Unii Europejskiej obejmującym lata 2007-2013 będą istniały instrumenty finansowe umożliwiające pozyskiwanie funduszy na przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji. W projekcie Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) Województwa Świętokrzyskiego w Priorytecie 1 „*Rozwój systemów infrastruktury technicznej o znaczeniu regionalnym*”, jak też w Priorytecie 2 „*Wzmocnienie lokalnych systemów infrastruktury technicznej*” rewitalizacja zajmuje umocowaną pozycję, jako jedno z zasadniczych działań zmierzających do rozwoju makroekonomicznego regionu¹. Dodatkowo możliwość aplikowania środków finansowych na przedsięwzięcia z szeroko pojętej sfery rewitalizacji dostarczają Mechanizmy Finansowe Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2004-2009². W mechanizmach tych w Priorytecie 3 „*Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego w tym transport publiczny i odnowa miast*”, są wymienione działania obejmujące rewitalizację i dodatkowo inne techniki metod odnowy miast.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 25 sierpnia 2004 roku w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju

Regionalnego, miasta, które chcą uzyskać pomoc UE w ramach poddziałania 3.3 muszą przygotować kilkuletni Lokalny Program Rewitalizacji.³

Rewitalizacja stanowi odpowiedź na skumulowany przez lata proces równoległej degradacji materialnej, społecznej i ekonomicznej Starachowic. Jest ona ciągiem działań mających na celu przywracanie do życia i rozwoju terenów, bądź obiektów dotkniętych kryzysem, które utraciły pełnione wcześniej funkcje. Rewitalizacja dotyczy szeregu aspektów życia społecznego, jak choćby mieszkalnictwa, zatrudnienia, komunikacji, rozwoju ekonomicznego, ochrony środowiska itp. Występowanie w tych sferach stanów kryzysowych rozumianych jako proces destrukcji w sferze przestrzennej spowodowany degradacją obszaru będzie kluczowe dla wdrożenia procesu rewitalizacji.

Rewitalizacja jest kompleksowym programem remontów, modernizacji zabudowy i przestrzeni publicznych bezpośrednio powiązanych z rozwojem gospodarczym i społecznym Starachowic.

Jednak zadania rewitalizacji to nie tylko remonty zniszczonych domów i kamienic, czy też ochrona zabytków. Dzisiejsza rewitalizacja obejmuje także złożone problemy środowiskowe i rozwojowe ściśle związane z ideą zrównoważonego i trwałego rozwoju.

W przypadku Starachowic działania rewitalizacyjne koncentrować się będą na właściwym zagospodarowaniu terenów przemysłowych (zwłaszcza Szlakowisko, nieczynna kotłownia przy Al. Armii Krajowej, tereny przemysłowe przy ul. Radomskiej), czy też poprawę jakości życia na osiedlach mieszkaniowych (blokowskich).

Częścią treści rewitalizacji gminy Starachowice będzie współuczestniczenie w działaniach lokalnej społeczności za pośrednictwem zgłaszania wniosków z propozycjami rewitalizacyjnymi grupującymi się w czterech zasadniczych dziedzinach:

- **Społecznej** – przeciwdziałanie nierównościom społecznym, tworzenie miejsc pracy, działalność kulturalna, budowa infrastruktury publicznej na rzecz funkcji turystyczno- rekreacyjnych.
- **Ekonomicznej** – działalność gospodarcza na terenach rewitalizowanych, działania techniczne jak poprawa jakości warunków mieszkaniowych.
- **Ekologicznej** – zwiększenie obszarów flory i fauny, restauracja parków, tras widokowych, zwiększenie estetyki miasta z ukierunkowaniem na środowisko naturalne.
- **Przestrzennej** – przebudowa tzw. „starej tkanki” urbanistycznej, przestrzeni publicznej, jezdni, chodników, przejść dla pieszych, wprowadzenie nowych elementów architektonicznych etc.

Akceptacja społeczna dla poszczególnych działań rewitalizacyjnych uzyskiwana będzie na etapie przygotowania technicznego i dokumentacyjnego projektów, co oznacza

zaktywizowanie społeczeństwa i włączenie go w prace zmierzające do poprawy wizerunku naszego miasta.

Stworzenie jednolitego dokumentu programowego w zakresie rewitalizacji wybranych obszarów Gminy Starachowice kreuje możliwość uzyskania realnego dofinansowania planowanych działań nie tylko z budżetu miasta, ale i z innych zewnętrznych źródeł finansowania, w szczególności z programów i funduszy Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Nie wyklucza on także możliwości ubiegania się o inne źródła finansowania, jakie mogą zostać stworzone oraz podejmowania realizacji przedsięwzięć służących rozwojowi miasta z wykorzystaniem partnerstwa publiczno – prywatnego.

W Starachowicach zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej począwszy od maja 2004 r. rozpoczęto prace nad projektem operacyjnym pn. „*Rewitalizacja wybranych obszarów gminy Starachowice*”, który zostanie włączony do Strategii Rozwoju Starachowic. Lokalny Program Rewitalizacji Starachowic jest częścią długofalowej strategii rozwoju gminy z ciągiem działań zmierzających do odnowy całej struktury społecznej oraz gospodarczej miasta z zamiarem podniesienia atrakcyjności przestrzenno-funkcjonalnej, prowadzącej do lepszego wypełniania funkcji miejskich.

Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem spójnym ze Strategią Rozwoju Miasta i Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta, a także uwzględnia założenia polityk i mikroprogramów dotyczących przeciwdziałania bezrobociu i biedzie, wykluczeniu społecznemu, jak również wzrostu potencjału gospodarczego, polityki mieszkaniowej, rozwoju turystyki i kultury, promocji miasta.

Rewitalizacja dotyczy nie tylko infrastruktury, ale przede wszystkim stworzenia odpowiednich warunków do poprawy warunków życia społeczności lokalnej, znajdującej się w rewitalizowanym obszarze. Proces ten jest procesem kompleksowym, długotrwałym i nie można zakończyć go w ciągu roku, czy dwóch lat. Efekty programu rewitalizacji nie pojawią się od razu, dlatego tak ważne jest przygotowanie długoletniego programu. Odpowiednie zarządzanie programem, monitoring i system modyfikacji zapewni jego dostosowywanie do aktualnych uwarunkowań społecznych i gospodarczych.

Wiele zadań w ramach rewitalizacji będzie podejmowanych przez podmioty nienależące do administracji samorządowej, w tym m.in. przez organizacje pozarządowe, podmioty prywatne, lokalnych przedsiębiorców, a także spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe. Fundusze strukturalne dostępne na zadania rewitalizacyjne z pewnością nie wystarczą dla sfinansowania wszystkich planowanych inwestycji. W związku z tym samorząd lokalny tworzyć będzie na miarę swoich możliwości zachęty dla tych podmiotów

do prowadzenia inwestycji i innych projektów oraz ramy współpracy i współuczestniczenia w procesie rewitalizacji.

1.2. Cel główny i cele szczegółowe

Zasadniczym celem rewitalizacji Starachowic jest:

„Ożywienie społeczno- ekonomiczne miasta przez nadanie zdegradowanym obiektom i terenom nowych funkcji społeczno – gospodarczych”.

Poprzez tak określony cel główny rewitalizacji, będzie możliwe dążenie do harmonijnego rozwoju całego miasta włączając w to pewne jego kryzysowe obszary. Poprzez proces rewitalizacji nastąpi wyrównywanie szans społecznych, wzmocnienie rozwoju gospodarczego i poprawę środowiska miejskiego. Tak zdefiniowany i zinterpretowany cel główny rewitalizacji Starachowic ukierunkuje rozwiązanie szeregu problemów stosując odpowiednie działania rewitalizujące tereny zdegradowane za pośrednictwem celów szczegółowych. Do celów szczegółowych przeciwdziałających negatywnym zjawiskom, a mających przywrócić do życia obszary miasta, można zaliczyć takie działania jak:

- renowację zdegradowanych obszarów miasta i dzielnic mieszkaniowych,
- odnowę terenów i obiektów przemysłowych,
- zmianę ich dotychczasowych funkcji na gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne i turystyczne,
- restaurację architektury krajobrazu przyrodniczego,
- zachęcanie lokalnej społeczności do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generującej nowe miejsca pracy,
- oferowanie infrastruktury do prowadzenia działalności dostosowanej do nowych potrzeb przedsiębiorstw,
- troskę o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczy,
- rewaloryzację historycznych miejsc i starych dzielnic mieszkaniowych,
- ochronę i wyeksponowanie obiektów tradycji przemysłowej,

Rozwinięcie celu zasadniczego na cele szczegółowe z uwzględnieniem opisu diagnozy miasta, parametrach dotyczących zagospodarowania przestrzennego, gospodarki, infrastruktury komunalnej oraz uwarunkowań społecznych, jak też analiza SWOT gminy, pozwoliło wyeksponować obszary i obiekty na terenie Starachowic, które niezwłocznie wymagają rewitalizacji.

Rozdział 2 - Kluczowe pojęcia związane z rewitalizacją

Do najważniejszych terminów związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji zalicza się pojęcia: rewitalizacja, program rewitalizacji i obszar programu rewitalizacji.

Rewitalizacja – nie ma jednoznacznej i uniwersalnej definicji pojęcia „rewitalizacja”. W dosłownym tłumaczeniu pojęcie to oznacza „przywrócenie do życia”. Można natomiast stwierdzić, że podstawowym celem rewitalizacji jest przywrócenie dotychczasowych funkcji zdegradowanych społecznie, ekonomicznie, środowiskowo obszaru, bądź zamiana jego dotychczasowych funkcji na nowe. Zgodnie z definicją dr Krzysztofa Skalskiego ze Stowarzyszenia „Forum Rewitalizacji”: „właściwa definicja określa rewitalizację jako kompleksowy program remontów, modernizacji zabudowy i przestrzeni publicznych, rewaloryzacji zabytków na wybranym obszarze, najczęściej dawnej dzielnicy miasta, w powiązaniu z rozwojem gospodarczym i społecznym. Rewitalizacja to połączenie działań technicznych - jak np. remonty - z programami ożywienia gospodarczego i działaniem na rzecz rozwiązania problemów społecznych, występujących na tych obszarach: bezrobocie, przestępczość, brak równowagi demograficznej. Niewłaściwym jest, więc mówić o «rewitalizacji» jednego budynku, czy «rewitalizacji» placu miejskiego, jeżeli te działania dotyczą jedynie modernizacji budynków, czy rewaloryzacji zabytków”⁴ .

W przybliżeniu problematyki definicji „rewitalizacja” Instytucja Zarządzająca ZPORR przygotowała *„Przewodnik dotyczący kryteriów planowania oraz zarządzania projektami dotyczącymi rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, przemysłowych i powojkowych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego finansowanego ze środków Funduszy Strukturalnych”*⁵

Zgodnie z zapisami Przewodnika „rewitalizacją” nazwano „(...) kompleksowe, zintegrowane, kilkuletnie lokalne programy inicjowane przez samorząd terytorialny (głównie gminny) dla realizacji działań technicznych, gospodarczych i społecznych – przy uwzględnieniu zasad: spójności terytorialnej i ochrony środowiska naturalnego – na zróżnicowanych obszarach miejskich w zdegradowanych dzielnicach miast, a także obszarach przemysłowych i powojkowych⁶.”

Pamiętać przy tym należy, iż rewitalizacja dotyczy nie tylko infrastruktury, ale przede wszystkim stworzenia odpowiednich warunków do poprawy bytu „tkanki” społecznej znajdującej się na rewitalizowanym obszarze. Należy także zwrócić uwagę, iż jest to proces kompleksowy, dotyczący nie jednego obiektu, ale wybranego obszaru zamieszkanego przez zmarginalizowaną grupę społeczną. Poza tym nie można zakończyć tego procesu w ciągu roku, czy dwóch lat. „Owoce” programu rewitalizacji nie pojawią się

od razu, dlatego tak ważnym jest przygotowanie długotrwałego programu, który mimo zmian kadrowych będzie konsekwentnie realizowany przez różne ekipy.

Również przepisy dotyczące funduszy strukturalnych bardzo szczegółowo precyzują czym jest rewitalizacja. Termin ten jest z reguły błędnie kojarzony z adaptacją do celów użytkowych zdewastowanej nieruchomości. W języku unijnych dokumentów programowych rewitalizacja oznacza szeroki wachlarz różnych, ale jednocześnie komplementarnych ze sobą, przedsięwzięć, dla których wspólnym celem jest wywołanie zmian społecznych, pobudzenie gospodarcze oraz zmianę funkcji całej dzielnicy, niejako – zgodnie z dosłownym znaczeniem terminu - „przywrócenie do życia”. Roboty budowlane są tutaj jedynie jednym ze środków służących do osiągnięcia znacznie szerszego celu. Dlatego rzeczą mało prawdopodobną jest uzyskanie unijnego dofinansowania na jednostkowy projekt, którego zakres obejmuje odnowę jednego czy dwóch budynków, bowiem nie jest to uznawane za rewitalizację. Aby projekt rewitalizacji miał jakąkolwiek szansę na dofinansowanie, musi stanowić część kompleksowych i wzajemnie uzupełniających się działań.

Program rewitalizacji – opracowany, przyjęty i koordynowany przez gminę program wieloletnich działań w sferze społecznej, przestrzennej, technicznej i ekonomicznej, prowadzący w założonym w nim okresie do wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego i stworzenie warunków jego rozwoju.

Lokalny Program Rewitalizacji (LPR) jest programem wieloletnich działań w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej prowadzących do rewitalizacji terenu. Granice obszarów przeznaczonych do rewitalizacji muszą zostać określone na mapie.

Dokument ten jest wizją „pomysłu na miasto” skonkretyzowaną poprzez realizację zapisanych projektów inwestycyjnych i innych działań dotyczących przeciwdziałaniu niekorzystnym zjawiskom (w tym bezrobociu) w gospodarce miejskiej.

Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem spójnym ze Strategią Rozwoju Miasta i Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta, a także uwzględnia założenia polityk i mikroprogramów dotyczących przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wzrostu potencjału gospodarczego, polityki mieszkaniowej, rozwoju turystyki i kultury, promocji miasta itp.

Lokalny Program Rewitalizacji obejmie działania we wszystkich dziedzinach życia miasta, a jego celem jest rozwój miasta poprzez wzrost gospodarczy, stopniową likwidację problemów społecznych oraz rozwiązanie problemów przestrzennych.

Program rewitalizacji umożliwi staranie się Gminy Starachowice, o pozyskanie na jego realizację, europejskich funduszy. Możliwość dofinansowania inwestycji miejskich z funduszy europejskich skłania do wniosku, aby działania inwestycyjne gminy zostały

skoncentrowane na realizacji inwestycji zawartych w programie rewitalizacji. Zadaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji jest więc powiązanie wszystkich działań gminy dotyczących wyznaczonych obszarów. Kolejnym etapem będzie stworzenie harmonogramu wykonania i dostosowanie go do Wieloletniego Planu Inwestycyjnego. LPR po przyjęciu i uchwaleniu przez Radę Miejską będzie dokumentem strategicznym na podstawie którego powinny być realizowane zadania inwestycyjne jak również inne działania gminy w zakresie gospodarki i polityki społecznej, zagospodarowania przestrzennego.

W miarę potrzeb będzie istniała możliwość modyfikacji LPR-u jak również wprowadzania koniecznych zmian w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym.

Zgodnie z przyjętymi założeniami Lokalny Program Rewitalizacji będzie programem opartym na realnych potrzebach społeczności lokalnej i jako taki winien być dostosowywany do aktualnych potrzeb mieszkańców naszego miasta. Warunkiem zbudowania spójności przy opracowywaniu LPR, biorąc pod uwagę jego różnorodną problematykę, konieczna jest współpraca wydziałów i jednostek organizacyjnych Urzędu Miejskiego z innymi lokalnymi instytucjami programowo zajmującymi się procesami odnowy miasta.

Dlatego też Prezydent Miasta Zarządzeniem nr 65/04 z dnia 09 lipca 2004 r.⁷ powołał Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji, którego zadaniem jest koordynacja działań Urzędu Miejskiego w zakresie podejmowanych polityk, a także przygotowanie, opracowanie a następnie wdrożenie po akceptacji Rady Miejskiej Projektu „Rewitalizacja wybranych terenów Gminy Starachowice”.

W trakcie prac wstępnych nad LPR przeanalizowano istniejące opracowania studialne i dokumenty dotyczące rozwoju miasta, w tym Strategię Rozwoju Starachowic. Pozwoliło to na ukierunkowanie prac przygotowawczych i znacznie przyspieszyło proces jego budowania.

Programy rewitalizacji są z założenia programami kilkunastoletnimi, interdyscyplinarnymi, angażującymi pracę wielu wydziałów urzędu gminy, jednostek mu podległych, właścicieli nieruchomości, społeczności lokalnej. Programy rewitalizacji bazują na współudziale finansowym mieszkańców, właścicieli nieruchomości, przedsiębiorców przy zapewnieniu wieloletniego, określonego co do zasad i wielkości, przeznaczenia na ten cel środków budżetowych gminy i zewnętrznych źródeł finansowani-publicznych (w tym z programów europejskich) oraz środków prywatnych. Długotrwałe bezrobocie, patologie społeczne, niski poziom wykształcenia ludności, niskie dochody, oraz duży udział przychodów ze źródeł socjalnych charakteryzują te obszary, a także zdegradowane technicznie budowle i urządzenia.

Dlatego też jednym z pierwszych zadań Zespołu d/s Rewitalizacji była uruchomiona szeroka akcja informacyjna dotycząca pojęć, zakresu, celów i możliwości działań rewitalizacyjnych w mieście.

Obszar programu rewitalizacji – teren dla którego opracowuje się i realizuje program rewitalizacji, obejmujący całość lub część obszaru znajdującego się w stanie kryzysowym.

Jego granice zostają wyznaczone na podstawie krytycznej analizy wyników badań i analiz (w tym wniosków różnych podmiotów współuczestniczących w procesie rewitalizacji) przeprowadzonych dla potrzeb przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Dokonując tego wyboru wzięto m.in. pod uwagę poziom:

- bezrobocia,
- ubóstwa oraz trudnych warunków mieszkaniowych,
- przestępczości,
- wykształcenia mieszkańców,
- przedsiębiorczości mieszkańców,
- degradacji infrastruktury i budynków,
- zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Granice obszarów rewitalizacji prezentują załączone mapy.

W opracowanym **Lokalnym Programie Rewitalizacji** „rewitalizacja” rozumiana jest więc jako proces przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanych dzielnicach miasta, przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego oraz do ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych. Obejmuje ona kompleksowe działania techniczne, społeczne i ekonomiczne mające na celu przywrócenie stanu poprzedniego oraz zapewnienie rozwoju określonego obszaru: dzielnic miejskich, terenów poprzemysłowych i "blokowisk".

CZĘŚĆ DRUGA - CHARAKTERYSTYKA MIASTA

Rozdział 1 - Problematyka zagospodarowania przestrzennego miasta

1.1. *Ogólne uwarunkowania rozwoju*

Miasto Starachowice jest usytuowane w północnej części województwa świętokrzyskiego nad rzeką Kamienną wchodząc w skład zurbanizowanego ciągu ośrodków miejsko-przemysłowych. Układ taki złączony z obszarem stolicy województwa Kielcami tworzy związek aglomeracyjny na kształt litery „T” w ramach Aglomeracji Staropolskiej. Według systematyki osadnictwa przyjętej w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego” Starachowice zakwalifikowano do ukształtowanych ośrodków subregionalnych pełniących rolę wielofunkcyjnych skupisk dyspozycyjno-usługowych kreujących rozwój społeczno-gospodarczy otaczających je obszarów. Strategia działania dla gminy Starachowic wyznaczona w wojewódzkiej polityce przestrzennej skupia się na:

1. Rozbudowie przestrzeni ekonomicznej dla rozwoju funkcji przemysłowych z wykorzystaniem rezerw wykwalifikowanej kadry,
2. Wykorzystaniu potencjału terenów SSE „Starachowice” oraz ich atrybutów
3. Dostosowaniu rozwoju gospodarczego w zgodzie z miejscowymi warunkami środowiska przyrodniczego¹.

Zasadniczy cel zagospodarowania Starachowic oparty został na trzech głównych założeniach:

1. Zrównoważeniu środowiska przyrodniczego razem z ładem ekonomicznym w tym:
 - dbałość o tereny mające naturalne warunki przyrodnicze i krajobrazowe, z ich rozwojem nie zmniejszając powierzchni najcenniejszych wartości bioetycznych środowiska (lasy, zadrzewienia, zbiorowiska łąkowe),
 - utrzymanie przestrzennej ciągłości kubatury przyrodniczej miasta wraz z występującą funkcjonalną zielenią w strukturze osadniczej,
 - dbałość o tereny rekreacyjne, ochrona przez osłony ekologiczne dla obszarów wymagających takiej ochrony, jak również eliminacja zdegradowanego środowiska przyrodniczego szczególnie wód powierzchniowych i wglębnych.
2. Wzmocnieniu priorytetowych warunków środowiskowych i kulturowych dzięki:
 - rewitalizacji, modernizacji na styku pomiędzy procesami urbanistycznymi a krajobrazem otwartym,

- rewaloryzacji obiektów kulturowych wspólnie z krajobrazem otwartym dolin rzecznych,
 - poszukiwaniu nowych ciągów komunikacyjnych przy wykorzystaniu rzeźby terenu (eksponowanie atrakcyjnych horyzontów widokowych)
3. W odniesieniu do człowieka realizacja ładu przestrzennego z wyrównywaniem szans społecznych za pośrednictwem:
- połączenia struktury przestrzennej w logiczną materię funkcjonalno-kompozycyjną wraz z dostępną komunikacją, jak też obsługę techniczną (przeznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową wraz z rozwojem infrastruktury technicznej, miejsc pracy i podstawowych usług między innymi przez przeznaczenie terenów funkcje publiczne o charakterze rekreacyjno-turystycznym,
 - intensyfikacji zadań z zakresu gospodarki komunalnej w oparciu o realizację, budownictwa społecznego i infrastruktury komunikacyjnej.
 - Rozwiązywanie gospodarki odpadami oraz kontynuacja strukturalnych przedsięwzięć z zakresu poprawy stanu czystości i retencjonowania wód².

1.2. Parametry zasobów naturalnych i ochrony środowiska.

Przez miasto przepływa na odcinku 9-ciu kilometrów rzeka Kamienna, która dzieli Starachowice na dwie zasadnicze części: północną i południową.

W zakresie ochrony środowiska obszar miasta nie został objęty prawną ochroną przyrody poza zalewem „Lubianka” i terenami położonymi na południe od ulicy Południowej wchodzącymi w otulinę Sieradowickiego Parku Krajobrazowego. Zachodnie i południowe obrzeża miasta przylegają do międzynarodowego węzła ekologicznego (obszar świętokrzyski) będące ważnym ogniwem krajowego i europejskiego systemu przyrodniczego³.

Jeden z trzech zbiorników wodnych z terenu Starachowic „Pasternik”, jest ujęty w bazie ostoje przyrodniczych CORINE. Zajmuje on powierzchnię 52,3 (w tym wielkość lustra wody 42 ha) i podzielony jest dwoma groblami. Ten sztuczny zbiornik powstał na pocz. XIX w. poprzez spiętrzenie wód rzeki Kamiennej stając się źródłem energii dla potrzeb przemysłowych. Dziś zbiornik jest zamulony o zmniejszonej retencyjności. Generalnie zbiornik „Pasternik” zatracił funkcje retencyjno-rekreacyjną. Dwa kolejne akweny to „Lubianka” na rzece Lubianka o powierzchni 39,8 ha, a także zbiornik wodny „Piachy” o powierzchni 14,4 ha, są zbiornikami powstałymi stosunkowo niedawno. Zalew „Lubianka” z 27 ha lustrem wody powstał dzięki spiętrzeniu wody na rzece Lubianka. Otoczony zwarzonymi kompleksami leśnymi pełni głównie funkcję rekreacyjną. Natomiast zbiornik „Piachy”

z 13 ha lustrem wody powstał z wyrobiska po eksploatacji złóż piasku. Zalew pełniący rolę rekreacyjną ma infiltracyjny przepływ wód bez bezpośredniego związku z siecią rzeczną.

Wszystkie grunty pod wodami stanowią zaledwie 3,7% powierzchni administracyjnej gminy Starachowice.

Północna i centralna część miasta położona jest w obrębie mezoregionu Przedgórze Łżeckiego zbudowanego ze skał okresu jurajskiego, które tworzą niewysokie monoklinalne wzniesienia rozciągające się z północnego-zachodu na południowy-wschód. W obrębie mezoregionu są dwie jednostki geomorfologiczne: w dolinie rzeki Kamiennej osady aluwialne (torfy, piaski, żwiry) i powierzchnie zrównań wykształcone na osadach dolno-jurajskich. Południowa część miasta usytuowana jest w pasie Płaskowyżu Suchedniowskiego zbudowanego z masywnych piaskowców dolno-triasowych, które, zrównują powierzchnię⁸. Rzeźba terenu Starachowic przejawia się równoległym i naprzemianległym układem wzniesień i obniżeń rozłożonym na kierunku wschód-zachód. Różnice wysokości wynoszą od 200 m n.p.m. w dolinie rzeki Kamiennej u ujścia Młynówki do 274 m n.p.m. na terenie południowym (ul Łączna). Spadki terenu na wzniesieniach wynoszą powyżej 12%.

Stan gleb w granicach miasta charakteryzuje się niską klasą bonitacyjną głównie V i VI klasy. Najlepsze grunty zlokalizowane są w pld-zach części miasta jak również w obrębie doliny rzeki Kamiennej w dzielnicy Michałów. Są to gleby klasy IVa i IVb objęte warunkową ochroną prawną przed zmianą ich użytkowania⁴.

Obszary leśne zajmują 24,3% ogólnej powierzchni gminy, jednak rozkład zalesienia nie jest równomierny. Znaczna część lasów zgrupowana jest w północnej części miasta będącej częścią Puszczy Łżeckiej. Reszta gruntów leśnych jest w południowej części miasta jako fragment Puszczy Świętokrzyskiej. Lasy z północnej części Starachowic wchodzi w obręb Nadleśnictwa Starachowice, zaś lasy z południowej części należą do Nadleśnictwa Skarżysko-Kamienna. Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej lasy starachowickie zgrupowane są w dwóch dzielnicach przyrodniczo-leśnych: Gór Świętokrzyskich (mezoregion Puszczy Św.) i Radomsko-Łżeckiej (mezoregion przedgórze Łżeckiego). Wg stanu posiadania – 665 ha gruntów leśnych z terenu Starachowic należy do lasów państwowych, 78 ha jest w gestii prywatnej, zaś 14 ha lasów posiada gmina Starachowice⁵.

Lasy znajdujące się w Starachowicach zaliczone są do lasów ochronnych, bez stref zagrożeń przemysłowych. Gospodarka leśna realizowana jest w oparciu o plan urządzania i inwentaryzacji lasów gminy, Skarbu Państwa i osób fizycznych. W planach tych w stosunku do lasów gminy nie przewidywany jest proces zalesień.

1.3. Dokumenty planistyczne polityki przestrzennej miasta

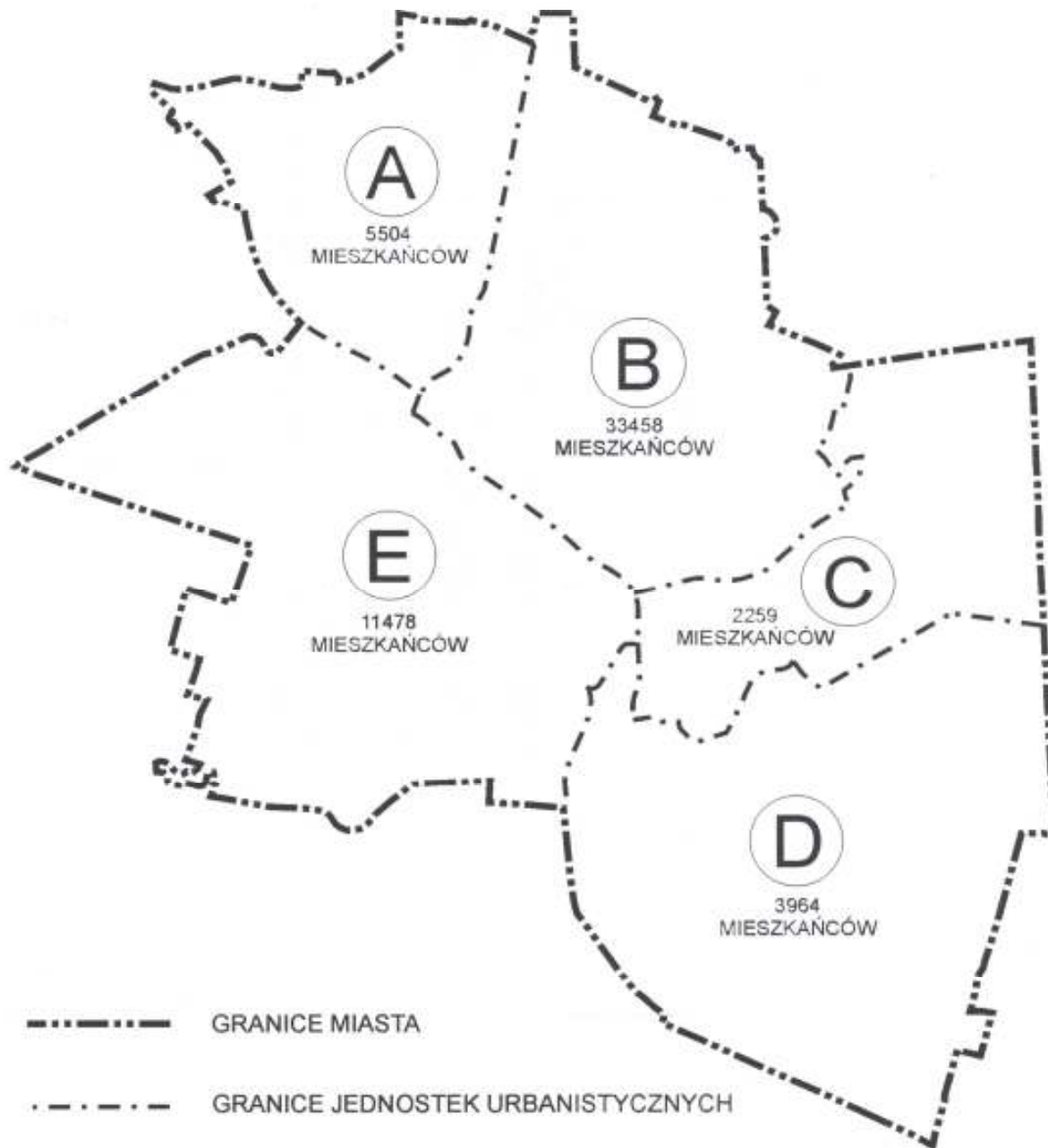
Charakter długofalowego planowania gospodarczego i inwestycyjnego gminy kształtuje studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Studium określa kierunki i zasady gospodarki przestrzennej i obejmuje cały obszar gminy, podczas gdy miejscowy plan może być sporządzony również dla części obszaru gminy. Plany zagospodarowania uwidaczniają dążenie do ochrony interesów obywateli, natomiast studium uwarunkowań określa politykę przestrzenną z określeniem strategicznych jej celów. Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

1.3.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

Gmina Starachowice uchwaliła studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w 1994 r jako jedno z pierwszych miast w Polsce. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze w kraju i w naszym mieście, jak również modyfikacje aktów prawnych sprawiły, iż studium wymagało aktualizacji. Ustawa z 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 28 kwietnia 2004r. dotyczącego zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy pozwoliły na ukończenie studium w formie i treści dostosowanej do aktualnych przepisów. W studium miasto jest podzielone na 5 jednostek urbanistycznych (zob. mapa Nr 1) i 39 jednostek strukturalnych (zob. mapa Nr 2). Podział taki wynika ze symptomatycznego ukształtowania terenu w formie czterech schodzących ku dolinie rzeki Kamiennej zboczy z węzłowym obniżeniem w rejonie dopływu rzeki Młynówki do rzeki Kamiennej. W ten sposób naturalnie wydzielone zostały cztery odrębne geograficznie jednostki. Ulica Radomska wyznacza trasę przecięcia obszaru północy na część zachodnią (A) i wschodnią (B). Obie części zamieszkuje prawie 39 tyś. Starachowicz, co znacznie przewyższa trzy pozostałe jednostki (C,D,E).

STARACHOWICE

PODZIAŁ NA JEDNOSTKI URBANISTYCZNE

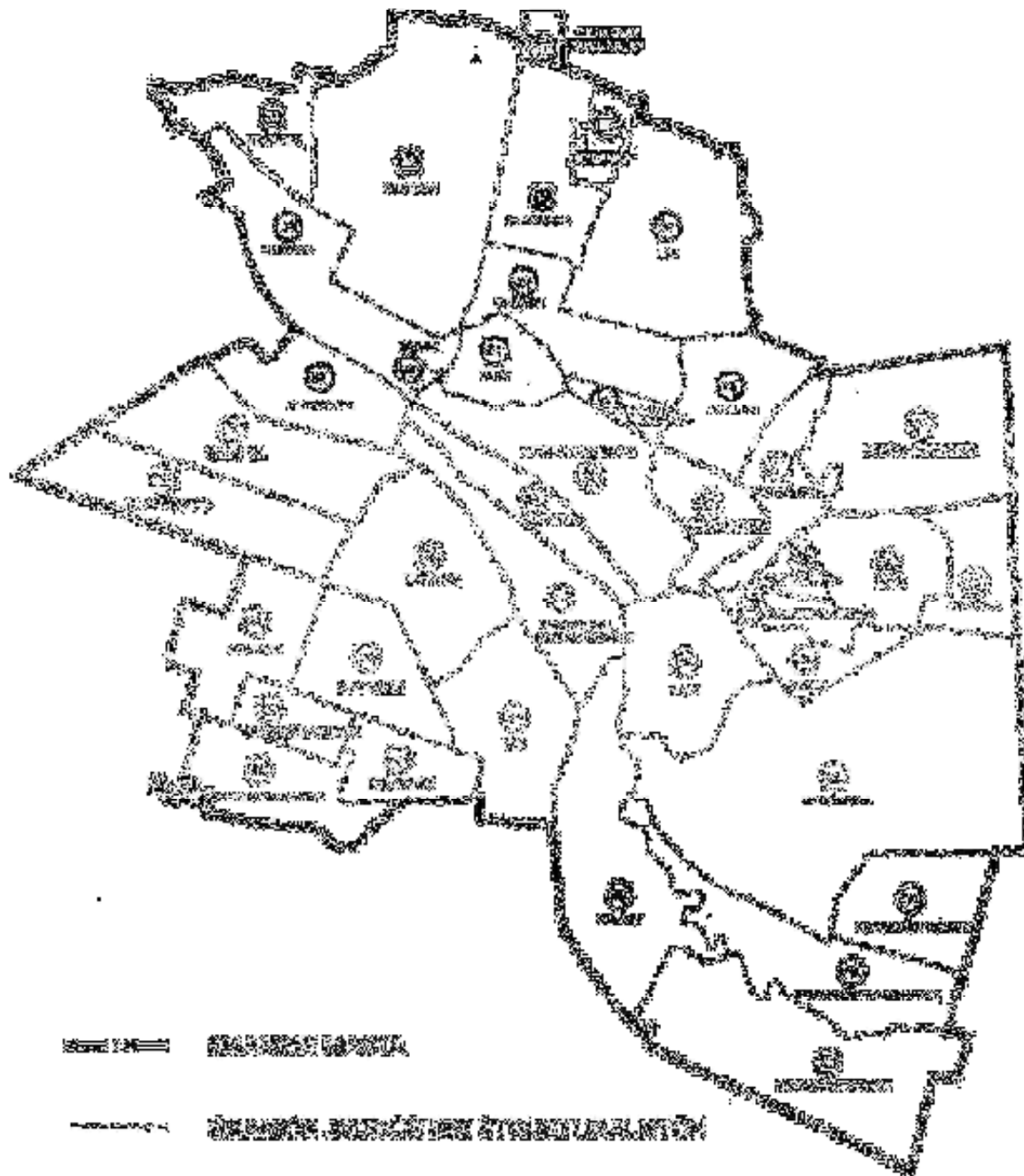

Źródło: Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Starachowice przyjęta Uchwałą Nr XII/1/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24.10.05 uchwalonego uprzednio Uchwałą Nr II/7/96 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 27.02.1996, s. 15.

Mapa Nr 2

STARACHOWICE

PODZIAŁ NA JEDNOSTKI STRUKTURALNE

Źródło: Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Starachowice przyjęta Uchwałą Nr XII/1/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24.10.05 uchwalonego uprzednio Uchwałą Nr II/7/96 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 27.02 1996, s.33.

Część północna poza Wierzbnikiem wymagającą rewitalizacji i doinwestowania jest dobrze zagospodarowana, choć procesowi odzycia terenów i obiektów winny być poddane tereny przemysłowe na osiedlu Szlakowisko. Obszary w tej części to tereny o

funkcjach produkcyjno – składowych, głównie tereny SSE Starachowice oraz pas nadbrzeżny zakładów przemysłowych między rzeką Kamienną a torami kolejowymi. Na tych terenach usytuowane są niemal wszystkie instytucje publiczne (oprócz Urzędu Skarbowego) i usługi o charakterze ogólnomiejskim⁶.

W południowej części miasta (os. Południe i os. Wanacja) dominuje budownictwo jedno i wielorodzinne. Reszta terenów części południowej (E) posiada budowę wzorowaną na XIX wiecznej parcelacji rolnej cechowanej ulicową zabudową jednorodziną.

Granicę części wschodniej (C) wyznaczają tereny Zakładów Mięśnych „Constar”. Generalnie południowa i wschodnia część stanowią potencjał do rozwoju miasta.

Mankamentem omawianej struktury jest brak wykrystalizowanych, komponowanych ośrodków tworzących przestrzeń publiczną, powiązanych w system ciągłych przestrzeni publicznych, który obok układu komunikacyjnego podstawowego powinien definiować przestrzeń miejską.

Zadaniem Studium a w przyszłości planów miejscowych oraz działań strategicznych, programowych jest wykształcenie przestrzeni publicznej w skali osiedli oraz w skali miasta. Niezbędne jest stworzenie w mieście centralnego ośrodka usługowego o funkcji ośrodka regionalnego w skali powiatu.

1.3.2. Plany zagospodarowania przestrzennego gminy.

Podstawą działań polityki przestrzennej gminy jest tworzenia ładu przestrzennego za sprawą sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego winny dotyczyć:

- obszarów, w których występuje potrzeba rezerwowania terenów pod inwestycje publiczne jak drogi, uzbrojenie, usługi publiczne, przestrzenie publiczne określone w Studium,
- obszarów cennych ze względu na uwarunkowania przyrodnicze lub kulturowe,
- obszarów gdzie ze względu na nagromadzenie konfliktów interesów lub zagrożenia – istnieje potrzeba, poprzez prawo miejscowe określenie zasad realizacji gospodarowania przestrzennego,
- obszarów wymagających przekształceń, uporządkowania lub humanizacji przestrzeni miejskiej.

Na podstawie art. 87 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003r., plany miejscowe uchwalone po 1 stycznia 1995r. zachowały moc.

W świetle miasto Starachowice posiada 8 ważnych planów tj:

- 1) Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych między ul. Radomską - Sportową-Widok.

- 2) Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych między ulicami: Iłżecką - Najświętszej Marii Panny – Długą.
- 3) Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych między ulicami: Długą - Przeskok - Polną- Zgodną – Iłżecką.
- 4) Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego Centrum usługowo – handlowego.
- 5) Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych między ulicami: Łączną – Pastwiska, Kasztanową - Smugową – Moniuszki.
- 6) Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenów obrzeży zbiornika wodnego „Lubianka”.
- 7) Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenów cmentarza komunalnego przy ul. Radomskiej wraz ze 150 m strefą sanitarną.
- 8) Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych między ulicami Najświętszej Marii Panny, Iłżecką, Krańcową i Długą na obszarze miasta Starachowice⁷.

Właścicielom nieruchomości objętych w/w planami przysługuje możliwość uzyskania decyzji udzielającej pozwolenie na budowę dla planowanych inwestycji na warunkach zapisanych w ustaleniach tych planów.

Na terenach, dla których nie ma obowiązujących planów, przedsięwzięcia mogą być realizowane po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacyjnej inwestycji celu publicznego.

Nowe ustawodawstwo uniemożliwia kontynuowanie obowiązywania planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru miasta Starachowice. W związku z powyższym na mocy ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003r. przystąpiono do sporządzania dwóch miejscowych planów w celu udostępnienia nowych terenów pod działalność handlowo-usługową.

Planami tymi są:

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu C7 Łąki w obrębie ulic: Kardynała Wyszyńskiego, Bocznej i obszaru doliny Rzeki Kamiennej
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu B3 Centrum Manhattan w obrębie ulic: Staszica, Kopalnianej i Armii Krajowej - zmiana planu Centrum usługowo-handlowego w Starachowicach.

Ponadto biorąc pod uwagę istniejące już zagospodarowanie terenu miasta i zainwestowanie na poszczególnych obszarach w studium wyznaczono kolejne obszary dla których przystąpiono do opracowania kolejnych 5 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego – oznaczony jednostką strukturalną B7 – MŁYNÓWKA
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego – oznaczony jednostką strukturalną E7 –PKS
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego – oznaczony jednostką strukturalną 85 E-8 PODLESIE
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego – oznaczony jednostką strukturalną E-3 KIELECKA i E - 4 NOWOWIEJSKA
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego – oznaczony jednostką strukturalną E-5 POŁUDNIE⁸
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego – oznaczony jednostką B-9 - WIERZBNIK

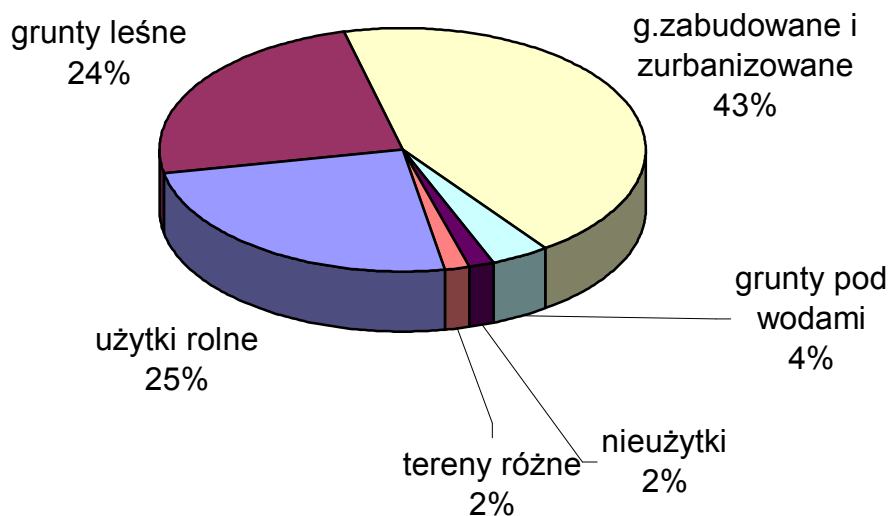
1.4. Wielkość i stan nieruchomości w gminie

Starachowice są miastem wydzielonym o powierzchni ewidencyjnej 3185 ha z nieregularnym kształtem granic zbliżonym do rombu. W tej konfiguracji wykształcone przekątne z północnego zachodu na południowy wschód są przedzielone równoległe trzema barierami: rzeką Kamienną, torami kolejowymi i drogą krajową nr 42.

Obrzeża gminy otoczone są masywem lasów, które stanowią naturalną barierę rozwoju Starachowic w kierunkach północnego-wschodu i południowego-zachodu. W strukturze użytkowania ziemi dominują tereny zainwestowane – 53%.

Jak wynika z wykresu Nr 1 gmina w zdecydowanej mierze posiada grunty zabudowane i zurbanizowane. Dość znaczne są również zasoby użytków rolnych i gruntów leśnych. Resztę powierzchni miasta stanowią grunty pod wodami i nieużytki. O rozwoju miasta świadczy powiększający się na przestrzeni badanego okresu tj. stycznia 2002r. do stycznia 2005r. areał gruntów zabudowanych i zurbanizowanych. Wzrósł on o 133 ha (odpowiednio z 39% pow. gminy do 43%). Zmniejszył się tym sposobem stan użytków rolnych o 162 ha (odpowiednio z 29% do 24%). Pozostałe pozycje z niewielkimi różnicami pozostały w porównywalnych wielkościach.]

Wykres Nr 1. Struktura rozdysponowania gruntów w granicach administracyjnych Starachowic na dzień 01.01.05 r.

Źródło: Główny Urząd Geodezji i Kartografii w Warszawie (w:) Starostwo Powiatowe w Starachowicach – zestawienie zbiorcze, marzec 2005; konstrukcja własna

Pozytywnym faktem jest posiadanie przez miasto fizycznych rezerw terenów pod ilościowy rozwój osadnictwa nawet do 80 tys. mieszkańców z zachowaniem zasady koncentracji układu osadniczego. Podaną ilość mieszkańców miasto może pomieścić bez naruszania okalających je lasów ochronnych jak też obszarów projektowanej istniejącej zieleni miejskiej i terenów zalewowych.

Struktura własnościowa terenów w mieście jest zróżnicowana. W północnej części miasta w większości zurbanizowanej są grunty w dużej mierze gminy, Skarbu Państwa, spółdzielni mieszkaniowych, osób prawnych oraz osób fizycznych. We wschodnich obszarach miasta również znaczny stan posiadania gruntów ma gmina, która to, tereny te planuje przeznaczyć pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną jak również do realizacji przedsięwzięć publicznych w postaci inwestycji w programie PHARE-Spójność Społeczno-Gospodarcza. Obszary południowe z osiedlem „Południe” są domeną własności prywatnej.

Tabela Nr 1. Wielkości posiadania gruntów w Starachowicach według stanu na dzień 01.01.2002r i 01.01.2005r. (w ha)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Stan na 01.01.2002	Stan na 01.01.2005
Grunty Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	968	990
Grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste	221	227
Grunty spółek Skarbu Państwa i innych państwowych osób prawnych	9	11
Grunty gminy (i zw. gminnych) z wyłączeniem użytkowania wieczystego	510*	459*

Grunty gminy (i zw. gminnych) przekazane w użytkowanie	135*	83*
Grunty osób fizycznych	1207	1218
Grunty spółdzielni	3	57
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	15	15
Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	33	37
Grunty województw z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	2	2
Inne grunty w posiadaniu w/w osób	82	86**
Łączna powierzchnia ewidencyjna	3185	3185

* właścicielem tych gruntów jest gmina Starachowice. ** w tym 80 ha w posiadaniu spółek prawa handlowego

Źródło: Główny Urząd Geodezji i Kartografii w Warszawie (w:) Starostwo Powiatowe w Starachowicach – zestawienie zbiorcze, marzec 2005; konstrukcja własna

Z powyższej tabeli wynika, iż największym posiadaczem nieruchomości w Starachowicach są osoby fizyczne, następnie Skarb Państwa i gmina. Jak przedstawiają dane tabelaryczne z badanego okresu wielkość posiadanego gruntu nie uległa zasadniczym zmianom. Zwiększył się nieco udział Skarbu Państwa, zmniejszył gminy (z 510 ha do 459 ha) na rzecz osób fizycznych (wzrost z 1207 ha do 1218 ha).

Rozdział 2 - Stan mieszkalnictwa w mieście Starachowice.

2.1. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych

Rozwój przestrzenny i zabudowa Starachowic ukształtowana poprzez uwarunkowania historyczne, gospodarcze i przyrodnicze podzieliła miasto na dwie główne części. Północną – uprzemysłowioną z wielorodzinną zabudową mieszkaniową i południową, z terenami głównie pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. Łącznie tereny zabudowy jedno i wiele rodzinnej zajmują w Starachowicach ok. 900 ha, czyli ok. 1/3 powierzchni miasta.⁹

W latach 1950 - 1980 poprzez rozwój w mieście gałęzi przemysłu samochodowego, metalurgicznego i drzewnego rozwijało się tzw. budownictwo przyzakładowe. Do 1960 r. wybudowano z tego tytułu 38 bloków mieszkalnych z 480 mieszkaniami. Największa jednak ilość mieszkań oddana została w ramach budownictwa rad narodowych przez Dyрекcję Budowy Osiedli Robotniczych, która oddała w omawianym okresie 65 bloków z 1715 mieszkaniami¹⁰. Rozwijało się także budownictwo prywatne, gdzie powstało 397 domów rozlokowanych na terenie ówczesnych osiedli Wanacji i Starachowic Górnych. W 1958 r. rozpoczęła funkcjonowanie Starachowicka Spółdzielnia Mieszkaniowa (SSM) zapoczątkowując w mieście budownictwo spółdzielcze. Poprawa w zakresie gospodarki mieszkaniowej pozwoliła zmniejszyć wskaźnik zagęszczenia osób na jedną izbę z 1,77 w

1960 r. do 1,17 w 1978 r.¹¹. Po 1989r. nastąpiła recesja w polityce mieszkaniowej, widoczna dotkliwie w końcu lat 90 –tych.

Aby przeciwdziałać tej niekorzystnej koniunkturze Rada Miejska w listopadzie 2000 r. podjęła uchwałę w sprawie Strategii Rozwoju Starachowic. Wśród projektów operacyjnych Strategii „Lokalna polityka mieszkaniowa w Starachowicach” umieszczona została jako jeden z najważniejszych priorytetów. W czerwcu 2002r. uchwalono program gospodarowania zasobem mieszkaniowym w mieście na lata 2002–2010. Zawarto w nim prognozę dotyczącą wielkości oraz stanu technicznego zasobu mieszkaniowego, analizę potrzeb, a także plany remontów, modernizacji i zasady polityki czynszowej w tym sprzedaż lokali.¹²

Tabela Nr 2. Stan zasobów budownictwa mieszkaniowego w Starachowicach na 31 grudnia 2004.

Zasoby	Ilość budynków	Udział [%]	Ilość mieszkań	Udział [%]	Powierzchnia [m ²]	Udział [%]	Liczba mieszkańców	Udział [%]
STBS „Wspólny Dom”	2	0,04	63	0,3	3328	0,3	160	0,3
Gmina St-ce	59	1,3	392	1,8	15316	1,5	1192	2,1
Wspólnoty m. w zarz. STBS	158	2,96	3871	17,9	168173	16,3	9496	17,0
SSM	143	2,7	6140	28,5	310000	30,1	18402	33,0
SML-W „Wanacja”	26	0,5	1017	4,7	60937	5,9	3530	6,4
Inni zarządcy	34	0,6	1135	5,3	53972	5,2	3087	5,6
Domy prywatne	4906	91,6	8945	41,5	420000	40,7	19834	35,6
RAZEM	5338	100	21563	100	1301726	100	55701	100

Źródło: Omówienie aktualnej sytuacji w budownictwie mieszkalnym wielorodzinnym w Starachowicach przez Zarząd STBS „Wspólny Dom”, Starachowice, marzec 2005, s. 2

Stan techniczny i wiek budynków jest różnorodny. Najmniej lat mają budynki znajdujące się w posiadaniu STBS „Wspólny Dom” i spółdzielni mieszkaniowych.

Ok. 22% budynków miasto przejęło po tzw. zasobach zakładowych. Jak wspomniano mieszkania powstałe do 1992r. mają szereg negatywnych czynników eksploatacyjnych. Wśród nich należy wymienić:

- wadliwość ścian zewnętrznych budynków (przeciekanie, przemarzanie),
- wadliwość konstrukcji instalacji gazowej,
- niezadowalającą izolację dachów, stropów itp.,
- nieszczelność okien oraz drzwi wejściowych i balkonowych,
- niedostateczną automatykę w węzłach ciepłowniczych czułą na zmiany temperatur zewnętrznych,
- brak właściwego opomiarowania zaworów termostatycznych, podzielników kosztów rzeczywistego zużycia energii oraz wodomierzy¹³

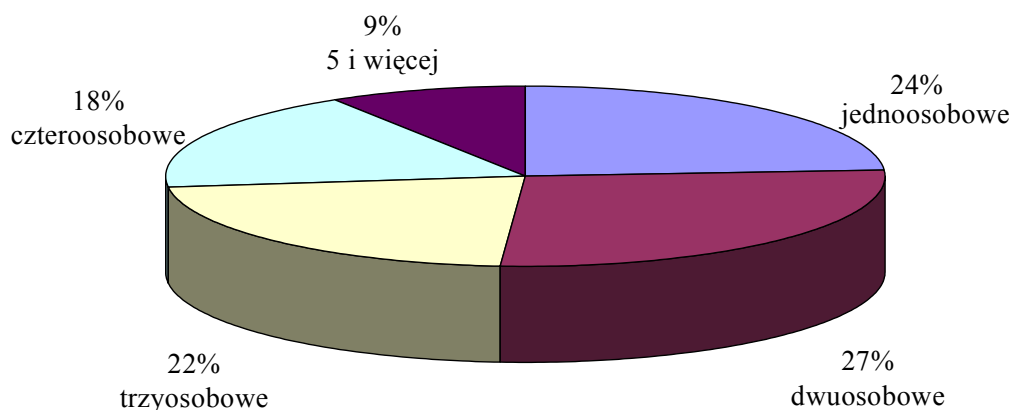
Tabela Nr 3 Podstawowe parametry użytkowe mieszkań wg stanu na 2002 r.

Wyszczególnienie	Budownictwo wielorodzinne	Budownictwo jednorodzinne	Budownictwo ogółem
Ilość mieszkań	9.288	9.548	19.560*
Ilość izb	29.217	34.667	63.884
Powierzchnia użytkowa	454.321 m ²	630.489 m ²	1.084.510 m ²
Pow. użytkowa/ osobę	17 m ²	22,77 m ²	19,96 m ²
Ilość osób/ izbę	0,91	0,70	0,85
Ilość mieszkańców	26.654	27.687	54.615

*w tym zamieszkanym 18.815 mieszkań.

Źródło: Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Starachowice przyjęte Uchwałą Nr XII/1/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 X 2005 r. uchwalonego uprzednio Uchwałą Nr II/7/96 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 27 II 1990 r. , s. 53; konstrukcja własna

Wykres nr 2. Zestawienie wielkości gospodarstw domowych na podstawie spisu powszechnego

Źródło: Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Starachowice przyjęte Uchwałą Nr XII/1/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 X 2005 r. uchwalonego uprzednio Uchwałą Nr II/7/96 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 27 II 1990 r. , s. 52.

Jak wynika z analizy powyższych danych wskaźniki powierzchni użytkowej/osobę (średnio- 19,96 m²), ilość osób na jedną izbę (średnio 0,85 osoby) jak również w zakresie samodzielności mieszkań (jedynie 8,6% mieszkań jest zasiedlone przez rodziny wielopokoleniowe) są w normie w porównaniu ze wskaźnikami uśrednionymi. Również wyposażenie mieszkań w podstawowe media było odpowiednie, a mianowicie na 11751 rodzin:

- wodę, łazienkę, kanalizację, c.o. posiadają 10.494 rodziny (89,3%)
- wodę, łazienkę, kanalizację, bez c.o. posiadają 540 rodziny (4,6%)
- tylko wodę posiadają 482 rodziny (4,1%)
- bez w/w mediów 235 rodziny (1,9%)¹⁴

2.2. Zabudowa jednorodzinna i wielorodzinna

Tereny zabudowy jedno i wiele rodzinnej zajmują w Starachowicach ok. 900 ha powierzchni.

Ponad 500 ha obszaru jest zabudowane z małymi szansami na nowe inwestycje, które jeżeli są podejmowane odnoszą się do modernizacji istniejącej nieruchomości¹⁵.

Dotyczy to głównie osiedli budownictwa osób fizycznych na osiedlach: Orłowo, Las, Trzech Krzyży i części os. Wierzbowa i Wanacja jak również w osiedlach Majówka, Skalka, Skarpa, Wierzbnik, Wzgórze. Zabudowa mieszkaniowa nisko – intensywna (do 800m² działki) w ramach budownictwa jednorodzinnego jest planowana w północno wschodniej i południowej części Starachowic.¹⁶

Aktualnie budownictwo jednorodzinne może być realizowane na osiedlach (dzielnicach):

- **Kolonijki:** rejon ul.Myśliwskiej, Jeleniej, Podlesie oraz północna strona ul. Południowej.
- **Górniki:** rejon między ul.Kielecką, Nowowiejską, Moniuszki, Łączną, a zachodnią granicą miasta.
- **Michałów:** w tym obszar tzw. Michałowa Górnego w rejonie ulic Wschodnia, Warszawka i Letniskowa
- **Michałów:** w tym obszar tzw. Michałowa Miejskiego w rejonie ulic Lenartowskiej i Ostrowieckiej.
- **Młynówka**
- **Łazy**
- **Wanacja:** w okolicach ulicy Piaskowej
- **Wierzbowa:** w pasie ul. Sadowej i przyległymi do niej ulicami.¹⁷

Na większość terenów miasta opracowano projekty uzbrojenia technicznego w zakresie budowy sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej, zasilania energetycznego, gazociągu, i infrastruktury drogowej. Ostatnio gmina w porozumieniu z Karpacką Spółką Gazownictwa analizuje opłacalność przeprowadzenia gazyfikacji w południowej części miasta. Z planów zagospodarowania przestrzennego wynika, że miasto dysponuje ok. 1500 działkami pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną. Z tej liczby 160 działek należy do gminy, z których część nie posiada pełnego, ze względu na warunki socjalno-bytowe w/w uzbrojenia technicznego¹⁸.

Budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne przewidywane jest na Osiedlu Południe (na zachód od ul.Żytniej w kierunku ul.Moniuszki) oraz osiedla Łazy.

Inwestycje z przedakcesyjnego funduszu PHARE 2003, które zakładają wybudowanie 36 kilometrowego systemu kanalizacji sanitarnej dla obszarów począwszy od Michałowa do zachodniej granicy miasta wzdłuż osiedla Południe, umożliwią również przeznaczenie kolejnych obszarów pod zabudowę mieszkaniową głównie jednorodziną. Również uruchomienie prac kanalizacyjnych w południowej części miasta, w ramach

części pięciu projektów realizowanych przy współfinansowaniu ze środków Funduszu Spójności, pozwoli zintensyfikować ruch budowlany w mieście umożliwiając zabezpieczenie potrzeb w tym zakresie dla ok. 75 tys. mieszkańców¹⁹. Realizacja powyższych przedsięwzięć w kontekście budownictwa mieszkaniowego wynika z faktu dużej stagnacji występującej w budownictwie uspołecznionym. W miejsce budowanych nowych osiedli mieszkaniowych dokonywane są w wąskim zakresie modernizacje i remonty, bez pozyskiwania nowych lokali mieszkaniowych.

2.3. Charakterystyka komunalnego zasobu mieszkaniowego

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej należy do zadań własnych gminy. Wynika także z art.4 ustawy z 2 lipca o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. Nr 105, poz.509 z późn. zm.). Żeby realizować kategorię komunalnego budownictwa mieszkaniowego gminy tworzą i posiadają zasób mieszkaniowy. Jego powstawanie odbywa się na drodze budowy, nabywania lub pozyskiwania budynków mieszkalnych oraz uzyskiwanie lokali mieszkalnych w wyniku partycypacji gminy w realizacji inwestycji mieszkaniowych podmiotów prywatnych.

W skład tzw. mieszkaniowego zasobu gminy wchodzi: lokale z pełną własnością gminy, komunalnych osób prawnych, spółek prawa handlowego utworzonych z udziałem gminy (z wyjątkiem TBS-ów)²⁰

Na koniec 2004 r. gmina Starachowice dysponowała 69 budynkami mieszkalnymi o łącznej powierzchni 15 316 m², które zamieszkiwało 1192 mieszkańców. Zdecydowana większość budynków komunalnych bo aż 76% wybudowano przed 1970r. Są to wielomieszkaniowe budynki zlokalizowane przy ulicach: Żeromskiego, Majówka, Harcerska, Zakładowa.²¹

Oprócz mieszkań komunalnych gmina dysponuje lokalami socjalnymi. Lokale socjalne z reguły mają obniżoną wartość użytkową mieszkania, w szczególności gorsze wyposażenie techniczne. Większość tych lokali jest skupiona na osiedlu Bugaj, gdzie z podstawowego wyposażenia technicznego jest tylko instalacja elektryczna. Budynki te to parterowe drewniane baraki z wieloma lokalami z reguły jednoizbowe.

Lokale socjalne wynajmowane są na czas określony (max 5 lat) dla osób o niskich dochodach oraz dla tych, które straciły mieszkanie w wyniku eksmisji, bądź dla rodzin z list mieszkaniowych.

Gmina Starachowice aby zniwelować niedobory potrzeb lokalowych dla najbardziej potrzebujących młodych małżeństw, rodzin po eksmisjach, wychowanków domów dziecka – zaadaptowała budynek po spółce UNISTAR przy ul. Ostrowieckiej na cele mieszkalne.

W budynku powstało 38 lokali socjalnych o średniej powierzchni 30,12 m². Warunki mieszkaniowe są tam dużo lepsze niż w innych tego typu obiektach na terenie Starachowic. Koszt tego przedsięwzięcia wyniósł łącznie na 1150 tys. zł z czego dotacja z budżetu państwa wyniosła ok. 400 tys. (tj.33% wartości przedsięwzięcia). Dofinansowanie tej Inwestycji gmina otrzymała w ramach „Programu budownictwa mieszkań dla osób wymagających pomocy socjalnej” oraz pilotażowej ustawy z 29 czerwca 2004 r. o finansowym wsparciu tworzenia w latach 2001-2004 lokali socjalnych, noclegowni i domów dla bezdomnych. W budżecie miasta na 2005 r. wydatkowano na ten cel kwotę ok.750 tys. zł.²²

2.4. Starachowickie Towarzystwo Budownictwa Społecznego (STBS)

STBS „Wspólny Dom” sp. z o.o. powstał w czerwcu 1998r. w wyniku przekształcenia Zakładu Budżetowego „MZBM” w spółkę prawa handlowego.

Zakres działań STBS obejmuje:

- budowę i zarządzanie mieszkaniami czynszowymi,
- nabywanie budynków mieszkalnych,
- przeprowadzenie renowacji i remontów kapitalnych budynków mieszkalnych,
- wynajmowanie lokali użytkowych w budynkach STBS,
- zarządzanie budynkiem nie należącym do STBS na podstawie kontraktów,
- zarządzanie gminnymi nieruchomościami jak terenami i ulicami.

Przedmiotem działalności spółki jest również:

- zarządzanie nieruchomościami wspólnoty mieszkaniowej,
- zarządzanie własnymi budynkami mieszkalnymi (ul. Kopalniana, Jana Pawła II).²³

Dotychczas STBS wybudował dwa budynki mieszkalne wielorodzinne. Jeden na ul. Kopalnianej na 21 mieszkań o łącznej powierzchni 1087m² i 2,7 mln zł wartości inwestycji: Drugi budynek mieszkalny oddano do użytku przy ul. Jana Pawła II posiadający 42 mieszkania o powierzchni użytkowej 2240m². Koszt tej inwestycji wyniósł 4,1 mln zł.

Realizacja w/w przedsięwzięć mieszkaniowych była możliwa dzięki wniesieniu aportu rzeczowego działek gruntowych przez gminę oraz zaangażowaniu własnych środków finansowych.²⁴ STBS jest największym zarządcą zasobów mieszkaniowych stanowiąc własność Gminy Starachowice. Zarządza ponad 98% mieszkań gminnych i ok. 90% mieszkań we wspólnotach mieszkaniowych²⁷. Do końca 2004 roku pod zarządem spółki pozostawało 227 budynków posiadających 4 263 lokale mieszkalne o łącznej powierzchni 183 489 m², a także 88 lokali użytkowych o powierzchni 6 889 m²⁵.

2.5. Spółdzielczy zasób mieszkaniowy

2.5.1. Starachowicka Spółdzielnia Mieszkaniowa

Starachowicka Spółdzielnia Mieszkaniowa (SSM) jest jedną z dwóch spółdzielni działających na terenie miasta Starachowice. Działa od 1958r. realizując w największym wymiarze budownictwo mieszkaniowe. Zasadniczym składnikiem majątkowym spółdzielni są środki trwałe w tym budynki mieszkalne, pawilony handlowo-usługowe, bazy remontowo-konserwacyjne, budowle, sieci uzbrojenia podziemnego, środki transportu.

Tabela Nr 4. Struktura lokali mieszkalnych SSM.

Rodzaj prawa do lokalu	Ilość	Pow. użytk.	% ilość	% pow.
Spółdzielcze lokatorskie prawa do lokali	2 896	147 335,95	47,2	47,7
Spółdzielcze własnościowe prawa do lokali	3 064	153 172,29	50,0	49,6
Najem lokali mieszkalnych	21	707,89	0,3	0,2
Odrębna własność lokali	149	7 574,31	2,4	2,5
Razem	6 130	308 790,44	100,0	100,0

Źródło: Uzupelnienie Informacji o zasobach Starachowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej (znak pisma EO/687/05)

Według stanu na 15 marca 2005r. spółdzielnia posiada 143 budynki (6 118 mieszkań) w budownictwie wielorodzinnym, 5 domów w budownictwie jednorodzinnym oraz 183 garaże.²⁶ W zasobach spółdzielni w pięciu głównych osiedlach mieszkaniowych jest 16 900 osób.

Tabela nr 5 Zestawienie ilości mieszkań i mieszkańców na poszczególnych osiedlach

WYSZCZEGÓLNIENIE OSIEDLI	ILOŚĆ MIESZKAŃ	ILOŚĆ MIESZKAŃCÓW
SKAŁKA	1441	4555
SZLAKOWISKO	1476	3821
SKARPA	1407	3231
MAJÓWKA	1006	2952
MŁYNÓWKA	782	2341
RAZEM	6112	16900

Źródło: Uzupelnienie Informacji o zasobach Starachowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej (znak pisma EO/687/05); konstrukcja własna

Stan techniczny zasobów mieszkalnych SSM jest niezadowolający. Kompleksowa modernizacja zasobów ze środków własnych spółdzielni nie jest możliwa. Wynika to z faktu, iż prace remontowe Spółdzielnia realizuje wyłącznie ze środków własnych, ponieważ od 1998 r. spółdzielnie mieszkaniowe zostały pozbawione dotacji ze środków publicznych na remonty i usuwanie wad technologicznych.

Tabela nr 6 Ocena techniczna osiedli będących w zasobach SSM

Wyszczególnianie osiedli	Parametry techniczne				
	Ocieplane	Wentylacja grawitacyjna	Instalacja gazowa	Komunikacja	Rekreacja
SKAŁKA	P	Np	Z	ndst	ndst
SZLAKOWISKO	N	Np.	Z Co	ndst	ndst +
SKARPA	N	Np.	Z	dst	ndst
MAJÓWKA	N	Np.	Z	dst	ndst
MŁYNÓWKA	N	Np.	Z Co	ndst	ndst

Źródło: Uzupelnienie Informacji o zasobach Starachowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej (znak pisma EO/687/05); konstrukcja własna.

Objaśnienie: P-pełne; N-niepełne; Np- nieprawidłowe; Z- zła, ZCo- zła w dodatku stwarzająca zagrożenie zatruciem dwutlenkiem węgla; ndst- niedostateczne; ndst + ukształtowanie terenu poprzez rewitalizację może zabsorbować szereg potrzeb lokalnej wspólnoty; dst - dostateczna.

Priorytetowe zadania poprawiające stan techniczny osiedli powinny obejmować usprawnienie systemu wentylacji mieszkań, przebudowę instalacji gazowych, wyeliminowanie płyt azbestowo-cementowych, wykonanie ocieplenia budynków itp.³⁶. W przyszłości niezbędne wydają się działania rewitalizacyjne, tak wewnątrz budynków (sieć przesyłowa poszczególnych mediów), jak też i poza budynkami mieszkalnymi osiedli.

2.5.2. Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko –Własnościowa „Wanacja” (SML-W)

Drugą oprócz SSM spółdzielnią działającą w Starachowicach jest Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko –Własnościowa „Wanacja”. Zarządza ona mieniem zbudowanym własnymi siłami, w skład którego wchodzi m.in.:

- 24 budynki wielorodzinne w tym 1 015 mieszkań,
- 2 budynki użytkowe (pawilon ul. Miodowa 10, ul. Prądyńskiego 2),
- 140 garaży.

Tabela Nr 7 Stan zasobów SML-W „Wanacja”

Zasoby	Ilość budynków	Ilość mieszkań	Wiek mieszkań	Powierzchnia	Liczba mieszkańców	Stan techniczny
SMLW WANACJA	26	1015	1988-1994	60937	3530	DOBRY

Źródło: Dane katalogu działań SMLW „Wanacja” z dnia 10.02.2005.

Na ogólną liczbę 1015 mieszkań w 2003 r. – z lokatorskim prawem do lokalu było 738 zaś z własnościowym – 277 mieszkań.²⁷

Gospodarowanie mieniem spółdzielni odbywa się poprzez roczne plany gospodarczo-finansowe uchwalane przez Radę Nadzorczą. Plany te obejmują kwestie robót remontowych, konserwacyjnych, wysokości opłat eksploatacyjnych.

Prace modernizacyjne skierowane są na poprawę funkcjonowania c.o., ciepłej i zimnej wody. Zamontowane są we wszystkich mieszkaniach liczniki wody, zawory termoregulacyjne z podzielnikami ciepła, zawory różnicy ciśnień na pionach – z celem eliminacji szumów i gwizdów w instalacji ciepłej wody. Ponadto planuje się rekultywację terenów osiedlowych przez uzupełnienie nasadzeń drzew i krzewów dla zwiększenia estetyki osiedla. Przewidywane są też – w zgodzie z prawem budowlanym – działania elewacyjne budynków mieszkalnych.²⁸

2.6. Prywatyzacja mieszkań.

Ważną częścią lokalnej polityki mieszkaniowej w Starachowicach jest oprócz restrukturyzacji również prywatyzacja lokali mieszkalnych. Gmina widząc, iż pozyskiwanie nowych nieruchomości mieszkaniowych i wysokie koszty oraz brak przejrzystości przepisów przy inwestycji budowy mieszkań czynszowych w ramach TBS, stanowią poważne utrudnienia w realizacji lokalnej polityki mieszkaniowej – rozpoczęła w 1999r, proces sprzedaży mieszkań komunalnych z 95% bonifikatą (uchwał RM Nr X/1/99 z 26 listopada 1999r.).

W wyniku prowadzonej przez gminę Starachowice powszechnej sprzedaży lokali mieszkalnych na rzecz najemców z zastosowaniem 95% bonifikaty - stan sprzedanych lokali mieszkalnych na koniec marca 2005 r. wyniósł 4 145 mieszkań, co stanowi 79% zbytego komunalnego zasobu mieszkaniowego. Lokali użytkowych sprzedano 27. Pozostało 1087 niesprzedanych lokali mieszkalnych oraz 60 lokali użytkowych zgrupowanych w 185 budynkach.²⁹ Rada Miasta zdecydowała o przekazaniu z końcem miesiąca października z przedłużeniem do końca grudnia) 2005r. - wszystkich nie zbytych lokali w aport do STBS.

Dotychczasowy wykup mieszkań spowodował, że znaczna część mieszkańców miasta stała się współwłaścicielami budynku oraz gruntu – stwarzając stan szeregu nabytych praw i wynikłych obowiązków - prywatnych właścicieli mieszkań.

Rozdział 3 - Stan zagospodarowania technicznego miasta

3.1. System komunikacji

3.1.1. Komunikacja kolejowa

Wzdłuż Starachowic przebiega 9 km długości dwutorowa zelektryfikowana linia kolejowa relacji Skarżysko Kam.- Sandomierz umożliwiająca dodatkowo połączenie relacji Łódź- Rzeszów oraz Warszawa -Przemyśl. W mieście jest stacja towarowo-osobowa Starachowice Wschodnie z bocznicami obsługującymi zakłady przemysłowe i składami przylegającymi do linii kolejowej oraz dwa przystanki linii kolejowej Starachowice Zachodnie i Starachowice Michałów. W Starachowicach jest również kolejka wąskotorowa

Starachowice-Lipie, czynna doraźnie dla potrzeb turystycznych przebiegająca doliną rzeki Młynówki do Iłży. Stanowi ona zabytek wpisany do rejestru zabytków woj. świętokrzyskiego pod Nr 1184 przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach.³⁰

3.1.2. Komunikacja samochodowa

Główną osią zewnętrznego układu drogowego Starachowic jest droga krajowa Nr 42 relacji Namysłów – Kluczbork - Rudniki – Radomsko - Końskie-Skarżysko-Rudnik (do drogi krajowej nr 9). Droga ta na terenie miasta ma długość 8,3 km. W skład zewnętrznego układu komunikacyjnego wchodzi również dwie drogi wojewódzkie dochodzące do drogi krajowej Nr 42. Są to drogi:

- 1) droga Nr 744 relacji Starachowice-Radom (w mieście o długości 3 km) przebiegająca się wzdłuż ulic: Radomska, Krzosa, Al. Armii Krajowej, Al. Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Jej zadaniem jest doprowadzenie ruchu lokalnego z obszarów otaczających miasto, w mniejszym stopniu jest drogą tranzytową,
- 2) droga Nr 756 relacji Starachowice – Łagów - Stopnica (w mieście o dł. 3,3 km) dochodząca do ul. Ostrowieckiej na granicy miasta. Droga ta na styku granicy administracyjnej- dochodząca do ul. Ostrowieckiej- ma na celu doprowadzenie ruchu drogowego do miasta bez znaczenia na sieć transportową Starachowic.

W układzie podstawowym występują jeszcze drogi powiatowe o długości ponad 18 km. Wśród nich są drogi łączące miasto z sąsiednimi miejscowościami, a mianowicie:

- Nr 0581T Starachowice- Rataje w ciągu ul. Nowowiejska-6go Września
- Nr 0613T Starachowice- Adamów – Styków w ciągu ul. Długiej
- Nr 0617T Starachowice – Lubienia – ciąg ul. Iłżeckiej
- Nr 0616T Starachowice – Dziurów – Styków – ciąg ul. Zgodna.³¹

Pozostałą długość dróg (ok. 79 km) stanowią drogi gminne dochodzące, bądź odchodzące od drogi krajowej Nr 42 i drogi wojewódzkiej Nr 744.³² Zurbanizowane obszary miasta posiadają odpowiednią sieć ulic lokalnych i dojazdowych o różnorodnym standardzie nawierzchni.

W Starachowicach funkcjonuje zróżnicowana samochodowa komunikacja publiczna. Do niej zaliczamy PKS i MZK. PKS obejmuje swym zasięgiem obsługę w Obszarze Kielc, Skarżyska, Iłży, Ostrowca, Łagowa. Przedsiębiorstwo posiada także bezpośrednio kursy m.in. do Warszawy, Łodzi, Lublina, Krakowa, Katowic. Wyjazd autobusów na trasy następuje z przystanków na Dworcu Zachodnim(przy stacji kolejowej).

Miejski Zakład Komunikacyjny sp. z o.o. z taborem 47 autobusów obsługuje 31 linii autobusowych (oraz dodatkowo jedną w sezonie). Długość linii autobusowych wynosi 130

km.³³ Oprócz transportu publicznego występuje w mieście transport prywatny. Jest on reprezentowany przez kilkanaście tzw., „busów” przystosowanych do przewozów pasażerów na liniach podmiejskich oraz osobowych samochodów w sieci „Taxi” w liczbie ok. 44 pojazdów (w tym kolejnym 8 przyznano koncesje).

3.1.3. Szlaki rowerowe

Przez Starachowice przebiega „szlak czerwony” wyznaczony przez kompleksy leśne Sieradowickiego Parku Krajobrazowego, lasy Iłżeckie, przedmieścia Starachowic oraz Wąchock. Ten leśny szlak rowerowy rozpoczyna się od Muzeum Przyrody i Techniki przy ul. Wielkopiecowej, następnie wokół zalewu Lubianka (ok. 3,4 km), Rzepin, Radkowie, Wykus, Mostki, Rataje, Wąchock, Lipie (56 km) – kończąc na parkingu koło Sądu Rejonowego przy ul. Staszica - łączna długość - 60,8 km.³⁴ Starachowice są też na trasie „szlaku niebieskiego” w ramach śladów zabytków techniki doliny Kamiennej. Szlak ten rozciąga się od Skarżyska przez Starachowice do Ostrowca (81,5 km). W Starachowicach długość tego szlaku wynosi 7,5 km i ciągnie się do dzielnicy Michałów, następnie w kierunku Dziurowa i Brodów. Trasa rowerowa poprzez szlak czerwony daje połączenie ze szlakiem czarnym do Świętomarzy (18 km) przez Góry Świętokrzyskie.³⁵ Wewnętrzny system ścieżek rowerowych jest niedostateczny. Brak jest połączeń między ścieżkami rowerowymi, co znacznym stopniu utrudnia bezpieczną jazdę rowerem. Główną przyczyną tego stanu są dysproporcje w wysokości terenów. Aby przeciwdziałać wymienionemu deficytowi, planowane są w oparciu o opracowaną w 2000r „Koncepcję Sieci Dróg Rowerowych” przedsięwzięcia budowy układu komunikacji rowerowej, bez ingerencji w układ komunikacji samochodowej.³⁶ Do terenów do tego typu inwestycji w Starachowicach zaliczyć można: wały na rz. Kamiennej, linia brzegowa zalewu „Pasternik”, części Parku Miejskiego wraz z terenami i placem na Szlakowisku, jak też kompleksy terenów leśnych wokół Starachowic.

3.2. Infrastruktura techniczna

Tabela Nr 8. Liczba użytkowników i dynamika przyłączeń sieci na przestrzeni 15 lat

Sieć:	Liczba użytkowników 1990 r.	Liczba użytkowników 2004 r.
Wodociągowa	b.d.	13.258
Drogowa (zarejestrowane pojazdy)	b.d.	37.578 (powiat starachowicki)
Gazowa	b.d.	b.d.
Elektryczna	20.650	22.706
Telefoniczna stacjonarna	4.500	17.100

Źródło: opracowania własne na podst. danych dostawców poszczególnych mediów.

Tabela Nr 9. Porównanie długości poszczególnej infrastruktury na przestrzeni 15 lat

Sieć:	Długość w 1990 r.	Długość w 2004 r.
Wodociągowa	156,6 km	285,4km
Kanalizacyjna	80,6 km	166,6 km
Drogowa	125,7 km	138,7 km
Gazowa	b.d	120 km
Elektryczna	253,17 km	281,3 km
Telefoniczna	b.d	b.d

Źródło: opracowania własne na podst. danych dostawców poszczególnych mediów.

3.2.1. Energia elektryczna

Starachowice w energię elektryczną zasila Zakład Energetyczny Skarżysko-Kamienna (ZEORK) poprzez linie 110 KV z 7 stacji za pomocą sieci średniego napięcia, na którą składa się 19 linii wyprowadzających. Sieci niskiego napięcia zasilane są z 38 stacji napowietrznych i 102 stacji wewnętrznych. Na terenie miasta jest 134 km linii napowietrznej NN wymagających okablowania. Linie wysokiego napięcia często przecinają miasto uniemożliwiając tym zagospodarowanie znacznych części terenów. Łączna moc dwóch zainstalowanych w Starachowicach GPZ-tach (tj. GPZ 1 – Starachowice i GPZ – Północ Starachowice) wynosi 107 MVA, zaś obciążenie ~ 40 MW. Daje to łącznie ponad dwukrotną rezerwę mocy czynnej, bowiem obciążenie GPZ Starachowice1 wynosi 20% w stosunku do mocy zainstalowanej, natomiast GPZ Starachowice Północ ~55% mocy zainstalowanej. Występująca awaryjność sieci przemysłowych S-N i NN we wschodnich i południowych częściach miasta wynika z faktu wykonania izolacji z polietylenu termoplastycznego. Dlatego niezbędna jest modernizacja tych linii i stacji transformatorowych.³⁷

Na zbiorniku wodnym Pasternik (przy jazie piętrzącym) istnieje mała elektrownia wodna o mocy 70 kW i wydajności do 2,5 m³/s.

Liczbę indywidualnych odbiorców energii elektrycznej szacuje się na 22,7 tys. Daje to rocznie 28581,5 KW zużytej energii elektrycznej w gospodarstwach domowych.³⁸

3.2.2. Zaopatrzenie w gaz

W Starachowicach sieć gazowa osiąga długość 120 km przy ilości 3390 przyłączy. Stanowi to ok. 75% zgazyfikowania miasta.³⁹ Gaz do miasta doprowadzany jest z sieci ogólnokrajowej za pośrednictwem dwóch stacji redukcyjno pomiarowych 1-go stopnia. Pierwsza jest przy ul. Radomskiej zasilając bezpośrednio odbiorców pn-wsch. i pn-zach. części miasta (os.Orłowo, rejon ul.Kieleckiej ul.Iglasta, Zakładowa, Radomska, Górna do Piłsudskiego). Druga stacja redukcyjno-pomiarowa I-go stopnia jest własnością PEC i znajduje się na terenie nowoczesnej ekologicznej elektrociepłowni „Bugaj”.⁴⁰

System gazowy w mieście posiada dostateczną wydajność dostosowaną do zapotrzebowania odbiorców. W najbliższym okresie planuje się rozbudowę sieci gazowniczej w

południowej części miasta. Czynione są aktualnie badania nad liczbą potencjalnych odbiorców zainteresowanych odbiorem gazu na osiedlach Wanacja, Lubianka i Łazy.

3.2.3. System ciepłowniczy

Długość sieci ciepłej w Starachowicach wynosi 56,4 km, w tym sieć ciepłownicza – rozdzielcza 34,4 km z 22,8 km odcinkiem przyłączy, przy 438 jednostkach przyłączy.⁴¹ Aktualnie miasto jest zaopatrywane w ciepło przez dwa źródła:

- centralny system ciepłowniczy „Północ”-Południe ZEC. Posiada on w swoich zasobach dwie ciepłownie. Jedna znajduje się przy ulicy ul. Kościelnej (CR-01), druga zaś przy ul. Ostrowieckiej (C-02). Tworzą one sieć w skład której wchodzi także kotłownia lokalne Łazy (K-01) i Krywki (K-02).
- centralny system ciepłowniczy PEC- Bugaj” wraz z Elektrociepłownią EC „Starachowice” przy ulicy Bugaj. Elektrociepłownia doinwestowana amerykańskim kapitałem mając system linii WN i stację PG-4 zakwalifikowana jest do ogólnokrajowego systemu sieci energetycznej.

Niniejszy system ciepłowniczy zaopatruje około 72% zasobów mieszkaniowych. Do pozostałej części miasta ciepło dostarczane jest przez paleniska indywidualne w których nośnikiem energetycznym jest węgiel - 17%, gaz – 10,4%, a olej opalowy i drewno występuje w ilościach śladowych (ok. 1%).⁴²

Z niekonwencjonalnych źródeł ciepła wykorzystywane są poprodukcyjne odpady drewna (do 6 MW) oraz biogaz wytwarzany w oczyszczalni ścieków (0,8 MW).

3.2.4. Telekomunikacja

Od 1992 r. funkcjonuje w mieście cyfrowa centrala telefoniczna typu ALKATEL 5-12. Ma ona pojemność 12 tys. numerów w pełni realizując zapotrzebowanie na połączenia automatyczne w ruchu krajowym i międzynarodowym. Zauważalny jest rozwój na przestrzeni ostatnich lat sieci telefonii komórkowej operatorów ERA, PLUS i ORANGE. Na terenie miasta jest 5 stacji bazowych telefonii komórkowych z zainstalowanymi antenami przekaźnikowych zlokalizowanymi na kotłowniach Michałów i Bugaj, przy ul. Martenowskiej, przy Komendzie Państwowej Straży Pożarnej oraz przy ul. Armii Krajowej.⁴³ W mieście występuje także sieć światłowodowa firmy „Netia” oraz operator systemu telefonii stacjonarnej Tele2.

3.2.5. Gospodarka wodno-ściekowa

W odległości 12 km od Starachowic znajduje się ujęcie i stacja uzdatniania wody pn. „Trębowiec”. Położona jest na terenie wsi Seredzice, gmina Iłża, powiat radomski.

Z miejscowości tej następuje przesył wody w wielkości 1340 m³/h, co daje możliwość poboru wody w ilości 32.160 m³/dobę.⁴⁴ Wydajność ta zabezpiecza zapotrzebowanie

miasta w wodę do 2020 roku. Z funkcjonujących obecnie 7 studni głębinowych w Trębowcu (w tym 2 rezerwowe) średni pobór wody wyniósł 18-20 tys. m³/dobę. Liczbę odbiorów wody szacuje się w Starachowicach na 13,2 tys. Zużywają oni rocznie 3.292.515 m³ wody w tym w gospodarstwach domowych 2.479.779m³. Wodę dostarczaną z Trębowca uznano za „wysokiej jakości”⁴⁵. Tłoczona ona jest przez stację uzdatniania (z dwóch studni) przez system przewiązek, bezpośrednio do przewodu przesyłowego (trzy pozostałe). Przesył wody odbywa się przez 600 mm średnicy rury tworzące rurociąg dł. 14 km, który dostarcza wodę do stacji „Majówka” skąd kierowana jest do sieci miejskiej.

Ze względu na 31-letnią eksploatację ujęcia wody w Trębowcu (przewody przesyłowe pracują ok. 29 lat) nader często występują awarie. Dodatkowo powstają straty ciśnienia na przewodzie powodujące wzrost kosztów tłoczenia. Dlatego żeby wyeliminować w/w mankamenty opracowano koncepcję pn. „System transportu wody pitnej od ujęcia i stacji uzdatniania wody w Trębowcu do miasta Starachowice”. Z koncepcji tej skorzystano podczas wnioskowania o środki unijne. Spośród wielu zadań inwestycyjnych w ramach Funduszu Spójności - bezpośrednio dla miasta planowana jest modernizacja stacji uzdatniania wody oraz budowa magistrali wodociągowej Trębowiec – Starachowice.⁴⁶

Z wód powierzchniowych miejskich przy zaporze zbiornika Pasternik eksploatowano wodę dla potrzeb przemysłowych głównie dla branży samochodowej i drzewnej (meblarskiej). W Starachowicach są duże studnie głębinowe (z zatwierdzonymi zasobami eksploatacyjnymi) na terenie PZOZ jak też przy Szkole Podstawowej Nr 6 przy ul. Moniuszki. Jednak studnie te nie są eksploatowane, a spełniają jedynie rolę bazy rezerwowej.

3.2.6. Odprowadzanie ścieków

Aktualna długość kanalizacji sanitarnej na terenie miasta wynosi 112,9 km, a wraz z przyłączami 166,6 km. Do tego systemu włączonych jest ok. 3500 budynków mieszkalnych wielo i jednorodzinnych, jak też ok. 500 podmiotów gospodarczych.⁴⁷

Miasto posiada miejską oczyszczalnię mechaniczno-biologiczną z możliwością usuwania związków biogenych o max przepustowości 29 tys. m³/d oraz dwie oczyszczalnie przydomowe. Ilość oczyszczanych ścieków wynosi 14000 m³/d.⁴⁸ Uruchomiona od 1962 r. oczyszczalnia na ul. Bocznej przeszła w latach 1999-2002 modernizację i uzyskała wymogi prawne stawiane oczyszczalniom o przepustowości pow. 2000 m³/d. Oczyszczalnia posiada także kompostownię do utylizacji osadów ściekowych opartą na procesach fermentacji tlenowej i tlenowo-beztlenowej prowadzoną w warunkach naturalnych.

Od 2001 r. funkcjonuje także stacja zlewnicza. Odbierane są z niej nieczystości płynne z nieskanalizowanej części miasta wraz z ich kontrolą i rejestracją. Pomimo, że na

oczyszczalnię trafia średnio ponad 15 tys. m³/dobę moce przerobowe przepustowości oczyszczalni wykorzystywane są w ok. 65%.⁴⁹

Starachowice dobrze rozwiniętą sieć kanalizacji sanitarnej mają jedynie w części terenów „lewobrzeżnej” od rzeki Kamiennej. Jest tak, bowiem znajduje się tam kolektor główny okalający miasto od północno-zachodniej i południowej strony stwarzając warunki do odbioru większości ścieków grawitacyjnych. Część „prawobrzeżna” jest niedoinwestowana ze względu na perturbacje wysokościowe terenu powodujące niezbędność systemu przepompowań. W południowej części miasta do 2006 r, wybudowany zostanie grawitacyjno – pompowy system odprowadzenia ścieków (ok. 36 km). Ścieki z Michałowa Miejskiego odprowadzane są do oczyszczalni w Stykowie.

Kanalizacją deszczową objęta jest tylko część miasta, głównie dzielnice położone na lewym brzegu Kamiennej. Jednak nawet ta strona miasta o długości około 40 km, nie ma generalnie systemu podczyszczania ścieków.

W prawobrzeżnej części Starachowic, większe ilości ścieków deszczowych przejmowane są w ulicach w rejonie zabudowy wielorodzinnej (ul. Jana Pawła), w rejonie baz przemysłowych w dolinie Kamiennej (ul. Składowa) oraz na trasie wiaduktu. Większa część istniejących w mieście kolektorów kanalizacji deszczowej sprowadza wody deszczowe bezpośrednio bez podczyszczania do rzeki Kamiennej, zalewu Pasternik, rzeki Młynówki a także w niewielkim stopniu do zalewu Lubianka.

Trzy kolektory wód deszczowych posiadają urządzenia do podczyszczania ścieków. Zbierają one ścieki z Al. Armii Krajowej i ul. Marszałka Piłsudskiego, części ul. Łżeckiej, z ul. Długiej i Zgodnej oraz z części Al. Wyzwolenia.⁵⁰

Wiadukt na Al. Kardynała Wyszyńskiego posiada własny system odprowadzenia i skutecznego podczyszczenia wód deszczowych.

Jak wskazują dane monitoringu czystości rzeki Kamiennej, brak kanalizacji deszczowej oraz brak sprawnego systemu podczyszczalni wód deszczowych jest przyczyną wprowadzania w obszarze miasta dużego ładunku zanieczyszczeń. Ukształtowanie terenu powoduje szybszy spływ powierzchniowy wód deszczowych niż możliwość infiltracji do gruntu, co powoduje na wielu obszarach podtapianie obiektów w efekcie podpiętrzania wód powierzchniowych, czy wód płytkiego krążenia.

Rozdział 4 – Gospodarka Starachowic

4.1 Ilość i struktura podmiotów gospodarczych

Miasto Starachowice jest trzecim, co do wielkości ośrodkiem produkcji przemysłowej woj. świętokrzyskiego wytwarzając 68% produkcji w płn. części regionu.

Z 32 km² powierzchni miasta terenów zurbanizowanych jest 12,62 km². Wg planu zagospodarowania przestrzennego województwa, Starachowice należą do ukształtowanych ośrodków subregionalnych z różnorodnymi skupiskami społeczno-gospodarczymi.

W dobie gospodarki socjalistycznej miasto charakteryzowała monokultura przemysłowa oparta głównie na branży samochodowej z największymi zakładami północno-centralnej części województwa FSC „Star”. Występował również rozwinięty przemysł metalurgiczny (Zakłady Topienia Bazaltów) oraz drzewny (Starachowickie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego). Na koniec 1971r. zatrudnionych w gospodarce społecznej było 28,9 tys. osób, z czego w przemyśle 20,5 tys. osób⁵¹. Wraz z rozwojem przemysłu Starachowic nastąpił rozwój miasta m.in. poprzez budowę szeregu infrastruktur komunalnych jak szpital, szkoły, dom kultury, kompleksy ośrodków turystyczno-sportowych. Poprzez silne uprzemysłowienie Starachowic, miasto liczyło w końcu 1972 r. 44,4 tys. mieszkańców (tj. o 139% więcej niż w 1946 r.) i było trzecim pod względem liczby ludności miastem w województwie po Radomiu i Kielcach.⁵²

Kryzys ekonomiczny lat 80-tych spowodował w Starachowicach ograniczenia działalności produkcyjnej i handlowej przyczyniając się do kryzysu społeczno-gospodarczego wyrażającego się m.in. dużym wzrostem osób bezrobotnych. Rozpoczęcie transformacji ustrojowej w tym zmiana systemu gospodarczego z nakazowo-rozdzielczego na rynkowy wymusiła na Starachowicach strategiczne zmiany kierunków gospodarczych.⁵³

W opracowanym w 1993 r. Programie Restrukturyzacji Starachowic postawiono sobie za cel rozwój gospodarczy miasta poprzez wykorzystanie infrastruktury FSC „STAR”, zagospodarowanie dużych rezerw niewykorzystanych zasobów siły roboczej, utworzenie strefy przemysłowej oraz instytucji wspierających przedsiębiorczość. Szereg następnych przedsięwzięć w celu budowy w Starachowicach lokalnej gospodarki rynkowej wypracowało cztery komplementarne priorytety w tej dziedzinie:

- rozwój przedsiębiorstw na terenie byłej FSC z możliwością skorzystania z ulg inwestycyjnych,
- redukcji zjawiska monokultury przemysłowej,

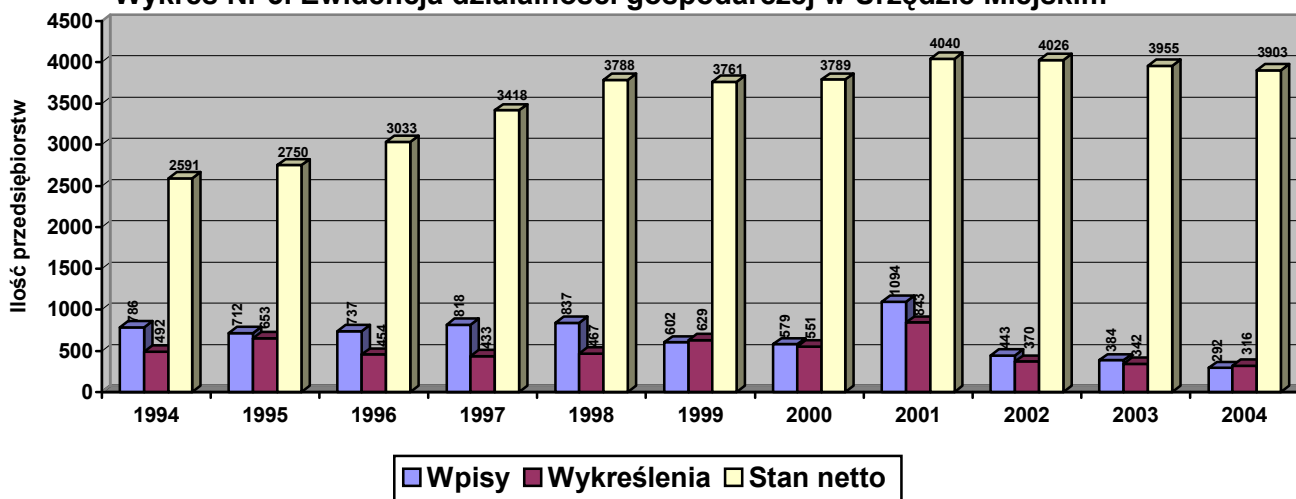
- aktywizacja instytucji wspierających przedsiębiorczość (rozbudowa infrastruktury okołobiznesowej)
- opracowanie przez samorząd gminy programów rozwoju miasta stymulujących rozwój gospodarczy.⁵⁴

Ideą tych działań wzajemnie ze sobą powiązanych i współwystępujących było pobudzenie wielu lokalnych inicjatyw gospodarczych.

Działania programowe z lat 1991-1998 eliminowały zjawiska monokultury przemysłowej. Z widoczną siłą następowało w Starachowicach zróżnicowanie gospodarcze w postaci rozwoju takich branż jak przetwórstwo mięsne, produkcja materiałów budowlanych, mebli, elektrotechniki, usług transportowych oraz w innych pochodnych branżach. Próby wykorzystania potencjału terenów, obiektów i urządzeń po byłej FSC jak też dogodnych warunków do inwestowania w Starachowicach zwińczone zostały powstaniem Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice”. Zadaniem strefy jest stymulowanie rozwoju gospodarczego za sprawą tworzenia warunków do zagospodarowania istniejącego majątku przemysłowego w obecnych i nowych sektorach przemysłu oraz aktywizacja potencjału technicznego poprzez transfer nowoczesnych technologii oraz stwarzanie możliwości kooperacyjnych z podmiotami działającymi w strefie.

Programy naprawcze wdrożone w Starachowicach w początkach lat 90-tych pozwoliły wyeliminować monokulturę przemysłową. Zaistniały warunki stworzenia w gminie ośrodka przemysłowego o zróżnicowanych gałęziach przemysłu.⁵⁵ Pobudzona została aktywność przedsiębiorcza za sprawą nowych elementów i możliwości wynikających z efektów transformacji gospodarczej Starachowic. W przeciągu minionych 10 lat liczba przedsiębiorstw wzrosła o 65%. Wzrost ten poza wspomnianymi czynnikami był też możliwy poprzez odpowiednią politykę władz samorządowych.

Wykres Nr 3. Ewidencja działalności gospodarczej w Urzędzie Miejskim

Źródło: Dane Referatu Działalności Gospodarczej Urzędu Miejskiego w Starachowicach

Tabela Nr 10. Zestawienie ilości podmiotów gospodarczych w podziale na poszczególne branże w latach 2002–2004 (stan netto).

Wyszczególnienie	Lata					
	2002		2003		2004	
	ilość	%	ilość	%	ilość	%
Osoby fizyczne ogółem:	4026	100,0	3955	100,0	3903	100,0
Budownictwo	252	6,3	172	4,3	196	5,0
Gastronomia	99	2,5	98	2,5	93	2,3
Handel	1792	44,5	1858	47,0	1801	46,2
Produkcja	257	6,3	351	8,9	336	8,6
Produkcyjno-Usługowe	116	2,9	151	3,8	132	3,4
Transport	313	7,8	283	7,2	285	7,3
Usługi niematerialne	770	19,1	620	15,6	671	17,2
Pozostałe usługi materialne	427	10,6	422	10,7	389	10,0

Źródło: Wielkości na podstawie informacji przedłożonej od Referatu Działalności Gospodarczej Urzędu Miejskiego w Starachowicach wg stanu na dzień 31.12.2004r.

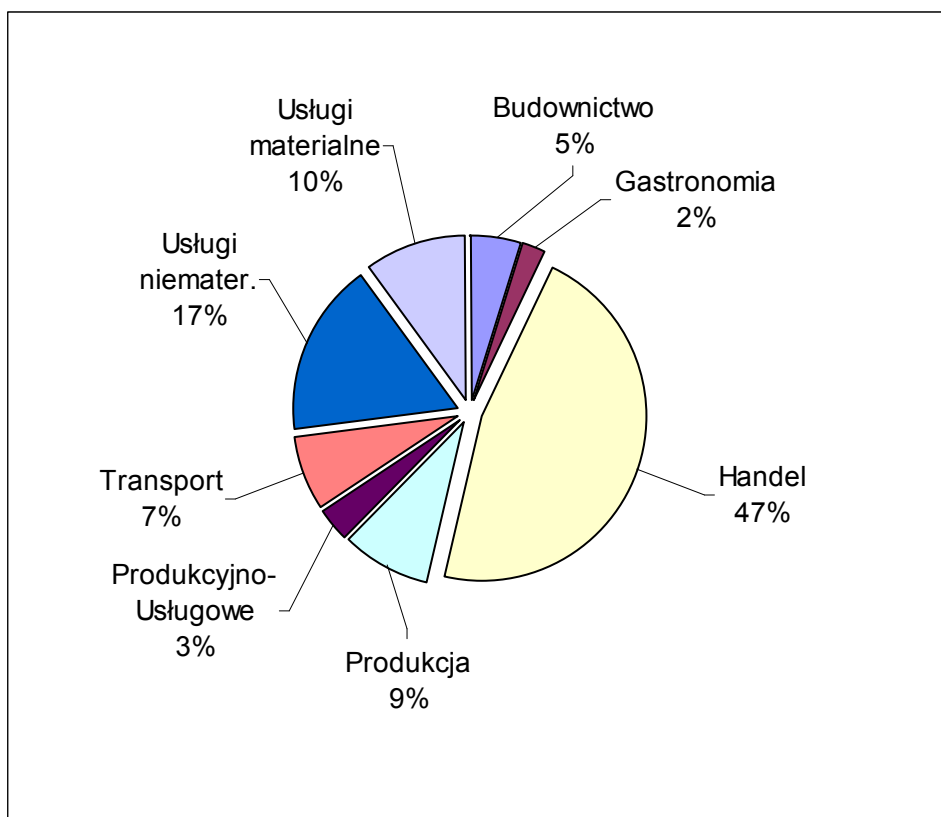
Z niespełna 4000 prywatnych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie na koniec 2004 r. prawie połowa jest z sektora handlu -46 %, następne usługi niematerialne (obsługa nieruchomości i firm – 17,2%), usługi materialne – 10% (produkcyjno-usługowe, szkoleniowe, komunalne) oraz produkcji wyrobów – 8,6% (głównie przetwórstwo przemysłowe). W przeciągu ostatnich trzech lat, dominujące branże w poszczególnych dziedzinach (działalność handlowa, usług materialnych i niematerialnych), nie uległy zmianie. Nieznacznie wzrosła branża produkcyjna i komplementarna – usługowa.

Pomimo znacznych obciążeń publiczno-prawnych związanych z zatrudnieniem, spada ilość wykreśleń z ewidencji działalności gospodarczej w porównaniu z 1994 r. Rozwój sektora handlu jest zasługą utrzymującej się na wysokim poziomie liczbie sklepów ok. 400. Sektor usług posiada też znaczną ilość zakładów gastronomicznych (ok.75) i w dalszym ciągu następuje ich tendencja wzrostowa Z branży usług niematerialnych ważną pozycję odgrywają instytucje finansowe - banki (jest ich 8 z oddziałami i filiami), pośrednictwa kredytowego oraz instytucje ubezpieczeniowe (8 jednostek). Sektor usług turystycznych działający w mieście posiada 7 obiektów noclegowych z ok. 440 miejscami noclegowymi.⁵⁶

Wzrost na przestrzeni ostatnich 11 lat ilości zaewidencjonowanej działalności Gospodarczej sprawił, że dostatecznie zdywersyfikowano branże poszczególnych sektorów gospodarczych. Poza wcześniej wymienionymi gałęziami gospodarczymi działającymi na

terenie miasta Starachowice należy jeszcze zaliczyć: sektor ceramiki sanitarnej, tekstylny, mechaniki precyzyjnej.

Wykres Nr 4. Procentowy udział poszczególnych branż gospodarczych występujących na terenie Starachowic w 2004 r.

Źródło: Dane na podstawie Referatu Działalności gospodarczej wg stanu na dzień 31.12.2004r.

W ślad za ilością i różnorodnością działań gospodarczych podejmowanych na terenie Starachowic wykształtowała się pewna grupa podmiotów gospodarczych, odgrywająca znaczącą pozycję nie tylko na rynku lokalnym, lecz także regionalnym. Do nich należy zaliczyć m.in: Man Star Trucks & Busses, Odlewnie Polskie S.A. – Starachowice, Cersanit II, Poligrafia Bis, Gerda Star, Cerrad, Perfopol Sp. z o.o. oraz Constar.

Tabela Nr 11. Ilość podmiotów gospodarczych wg form prawnych (REGON) zarejestrowanych w latach 2002-2004

Wyszczególnienie	2002	2003	2004
Ogółem W tym:	5046	5164	5145
Sektor publiczny	277	269	256
Sektor prywatny	4769	4895	4889
Przedsiębiorstwa państwowe	4	-	-
Spółki prawa handlowego	232	251	259
W tym z udziałem kapitału zagranicz.	-	49	48
Spółki cywilne	-	368	366
Spółdzielnie	13	13	13
Fundacje i stowarzyszenia	-	92	95
Osoby fizyczne	3977	4076	4052

Źródło: Rocznik statystyczny województwa świętokrzyskiego za 2002 i 2003 r. oraz materiały otrzymane od dyrekcji Urzędu Statystycznego w Kielcach.

4.2. Rynek Pracy

Starachowicki lokalny rynek pracy w ciągu ostatnich lat ulega znacznym przeobrażeniom. Następuje nieznaczny, lecz zauważalny wzrost podaży miejsc pracy. Liczba bezrobotnych w ostatnim 10-leciu zmniejszyła się z 14,0 tys. do 9,5 tys. W Starachowicach biorąc pod uwagę liczbę 36 tys. osób w wieku produkcyjnym (18-60 lat) wskaźnik bezrobocia wynosi ok. 15,2% (odpowiednio 5,5 tys.)⁵⁷ W 2004 roku pracę znalazło 971 osób z terenów miasta i gmin ościennych. Najwięcej osób nową pracę uzyskało w zawodach kierowcy, spawacza, ślusarza i robotnika budowlanego. W SSE „Starachowice” liczba zatrudnionych osiąga ok. 4,5 tys.⁵⁸ (dane ze wszystkich podstref).

Lokalny kapitał ludzki skoncentrowany jest na dwóch grupach:

- wykwalifikowanej kadrze pracowników z tradycyjnych branż przemysłowych jak metalowa, samochodowa czy drzewna,
- osób posiadających kwalifikacje w nowych profilach gospodarczych jak przetwórstwie mięsnym (w tym obrót żywnością), administracyjnym o podłożu ekonomiczno-finansowym oraz wykazujący szerokie zapotrzebowanie sektor usług np. gastronomia, hotelarstwo, turystyka.

Następuje również - co jest zgodne z potrzebami lokalnego rynku pracy – politechnizacja ludności rozumiana jako nabycie nowych umiejętności (kursy, szkolenia) w innych branżach produkcyjnych aniżeli w pierwotnie wyuczonym zawodzie. W tym też celu Zakład Doskonalenia Zawodowego umożliwił podniesienie kwalifikacje 160 mieszkańcom gminy (projekt szkoleniowy finansowany z EFS), a w ramach przekwalifikowania osób odchodzących z rolnictwa, działaniami objęto 60 osób. Aktualnie poprzez realizację programu PHARE 2002 przeszkolono dodatkowo 80 bezrobotnych. Niebawem rozpoczęta zostanie realizacja projektu pn. „Rozwijanie przedsiębiorczości” celem przygotowania do założenia własnej firmy. Adresatami tego projektu będą technicy hotelarstwa, usług pocztowych, telekomunikacji, farmaceutyki, żywienia i informatyki.⁵⁹ Podobne programy oferowane są ze strony Powiatowego Urzędu Pracy i Akademii Przedsiębiorczości itp.

4.3. Pomoc publiczna i inne formy wsparcia przedsiębiorczości

Ułatwienia i pomoc ze strony gminy w prowadzeniu działalności gospodarczej są ważnym elementem wspierania przedsiębiorczości. Za ich pośrednictwem, jak też instrumentów liberalizujących przepisy prawa miejscowego następuje motywacja lokalnych producentów, handlowców, przedsiębiorców do podejmowania rozwijania szeregu rynkowych przedsięwzięć. Poprzez zastosowanie ulg w podatkach lokalnych w latach 2001-2004 pomoc dla przedsiębiorstw wyniosła ponad 24 mln zł.

Formami ulg były m.in. obniżenie stawek w podatkach lokalnych (10,4 mln zł), umorzenie podatków (4,2 mln zł), zwolnienia z tytułu Programu Pomocy Horyzontalnej (4,1 mln zł), odroczenia terminów płatności (w tym rozłożenie na raty – 4,1 mln zł).

Tabela Nr 12. Wysokość ulg w podatkach lokalnych w poszczególnych latach

Forma ulgi	Wysokość pomocy w zł			
	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.
Obniżenia stawek w podatkach lokalnych	1.985.769	2.191.221	3.164.924	3.059.775
Umorzenie podatku	619.202	965.077	1.932.700	665.671
Zwolnienia uchwałą Rady Miejskiej w Starachowicach w tym „Program Pomocy Horyzontalnej”	1.519.897	344.230	1.304.823	1.071.161
Odroczenie terminu płatności, rozłożenie na raty podatku	858.852	1.942.571	1.707.879	819.846

Źródło: Dane Wydziału Finansowego Urzędu Miejskiego

Gmina Starachowice wśród swoich propozycji skierowanych do przedsiębiorców oferuje program pn. „Program Pomocy Przedsiębiorcom na Zatrudnienie” uchwalony uchwałą Rady Miejskiej. Program ten umożliwi zwolnienie z podatku od nieruchomości dla osób rozpoczynających działalność i prowadzących działalność gospodarczą. Pomoc uzależniona jest jedynie w stosunku do utworzonych miejsc pracy. Ulgi z tego tytułu wynoszą:

- 90% podatku od nieruchomości w pierwszym roku prowadzenia działalności gospodarczej przy zatrudnieniu co najmniej 2 osób,
- 50% podatku od nieruchomości w trzecim roku prowadzenia działalności gospodarczej przy zatrudnieniu co najmniej 3 kolejnych osób,

a w przypadku zwiększenia zatrudnienia w już istniejących przedsiębiorstwach wynoszą:

- wysokość zwolnienia na jednego zatrudnionego bezrobotnego wynosi 1.200 zł z tym, że łączna kwota zwolnienia nie może przekroczyć:
- 100% podatku od nieruchomości w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej na powierzchni do 100 m² budynków związanych z działalnością gospodarczą,
- 75% podatku od nieruchomości w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej na powierzchni powyżej 100 m² do 250 m² budynków związanych z działalnością gospodarczą

- 60% podatku od nieruchomości w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej na powierzchni powyżej 250 m² budynków związanych z działalnością gospodarczą,
- podmiot, o którym mowa w tym punkcie może korzystać ze zwolnienia nie dłużej niż przez trzy kolejne lata podatkowe.⁶⁰

Program przewiduje udzielanie pomocy na tworzenie zatrudnienia, przy czym utworzenie nowych miejsc pracy oznacza wzrost netto liczby pracowników w danym przedsiębiorstwie w porównaniu ze średnią z ostatnich 12 miesięcy, w przeliczeniu na osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy.

W grudniu 2005 roku Rada Miejska w Starachowicach uchwałą Nr XV/1/2005 przyjęła także „Starachowicki Program Pomocy Przedsiębiorcom”, mający na celu wspieranie przedsiębiorców dokonujących nowych inwestycji i tworzących nowe miejsca pracy związane z nową inwestycją na terenie naszej gminy, poprzez zwolnienia z podatku od nieruchomości do dnia 31 grudnia 2006 r. – nieruchomości lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej a będących w posiadaniu podatników.

W związku z akcesją Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2004 roku, prawo krajowe może być stosowane w zakresie w jakim nie jest sprzeczne z prawem Unii Europejskiej, dlatego też program ten jest obwarowany szeregiem warunków jakie ma spełnić gmina oraz potencjalny beneficjent.

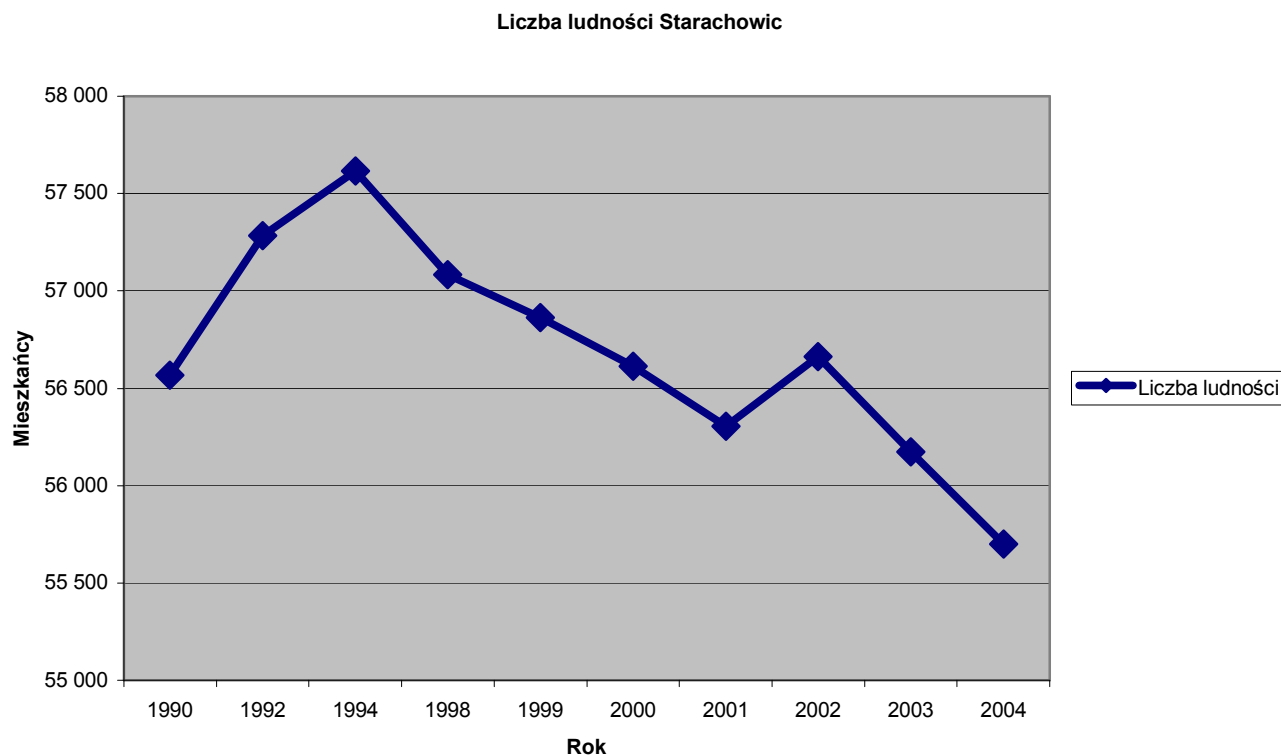
Rozdział 5 - Społeczeństwo Starachowic

5.1. *Struktura i prognoza demograficzna*

Starachowice są trzecim miastem na terenie województwa świętokrzyskiego pod względem liczby ludności. W Starachowicach mieszka ponad 58% ludności całego powiatu starachowickiego. Na koniec 2004 roku mieszkało w Starachowicach 55 701 osób (29 109 kobiet i 26 592 mężczyzn).

Zmiany liczby ludności w naszym mieście w ostatnim piętnastoleciu prezentuje poniższy wykres.

Wykres Nr 5. Liczba Ludności Starachowic w latach 1990-2004

Źródło: Dane Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Starachowicach

Spadek liczby ludności jest także wynikiem ujemnego przyrostu naturalnego w Starachowicach (-68 osób w 2004 r.) Malejąca liczba urodzeń wynika nie tylko z pogarszającej się sytuacji finansowej mieszkańców miasta, braku perspektyw na znalezienie satysfakcjonującej pracy oraz kłopotów mieszkaniowych, ale również zmianą priorytetów życiowych ludzi młodych. Dodatkowym, czułym miernikiem zmian sytuacji ludnościowej jest migracja. Liczba mieszkańców systematycznie maleje.

Ponadto obserwuje się niepokojący odpływ ludzi młodych, dla których członkostwo w UE i otwarcie granic, daje możliwość podjęcia dobrze płatnej pracy poza naszym regionem. Możliwości edukacji na terenie Starachowic na poziomie szkolnictwa wyższego są ograniczone, co również w znaczącym stopniu wpływa na odpływ młodych, pragnących dalej się kształcić i najbardziej operatywnych ludzi do ośrodków miejskich dających gwarancję bardziej atrakcyjnych i ustabilizowanych perspektyw życia.

Potencjał demograficzny miasta oraz zmiany jego struktury wywierają istotny wpływ na przebieg procesów społeczno – gospodarczych.

Struktura ludności według wieku przedstawia się następująco:

Tabela Nr 13. Struktura ludności wg wieku opracowana na dzień 31 III 2005 r.

Struktura ludności według wieku:	kobiety	mężczyźni	ogólnie
w wieku przedprodukcyjnym	4 922	5.297	10 219
w wieku produkcyjnym	17 753	18 143	35 896
w wieku poprodukcyjnym	6 434	3 152	9 586

Źródło: <http://www.um.starachowice.pl>

Podobnie jak w pozostałych regionach Polski z roku na rok rośnie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, co w najbliższych latach będzie rodziło wiele problemów natury ekonomicznej i społecznej. Większą wagę trzeba będzie przyłożyć do zapewnienia odpowiedniej infrastruktury przystosowanej do zaspokajania potrzeb ludzi starszych i niepełnosprawnych m.in. w domach dziennego pobytu, czy w ramach rozwijania ochrony zdrowia.

Z powyższych danych wynika, że w Starachowicach należy podejmować takie działania na rzecz rozwoju miasta, które przyczynią się do zatrzymania niekorzystnego trendu migracyjnego. Brak wykształconej kadry odpływającej do większych ośrodków miejskich ujemnie wpłynie na aktywność gospodarczą miasta w procesie urbanizacji ekonomicznej.

5.2. Sytuacja społeczna w Starachowicach

(opracowano na podstawie Gminnej Strategii rozwiązywania Problemów społecznych sporządzonej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Starachowicach)

Przemiany społeczno–gospodarcze zachodzące w Polsce od kilkunastu lat, a mające na celu budowę wolnego społeczeństwa obywatelskiego i demokratycznego ustroju państwa z gospodarką rynkową, charakteryzują się tym, że powodują wiele fundamentalnych przemian społecznych, kulturowych, prawnych, gospodarczych i innych, które diametralnie zmieniły zasady i realia życia społecznego w naszym kraju. Społeczeństwo nasze stanęło w obliczu szybko zmieniającej się, niezmiennej dotąd rzeczywistości, która przynosi dla rodzin i jednostki wiele nowych wyzwań, problemów i szans, którym niestety nie wszyscy obywatele są w stanie podolać. Problem dotyczy większości naszego społeczeństwa, ma bardzo zróżnicowane przyczyny i skutki określane, z racji swych społecznych rozmiarów, problemami społecznymi.

Nienaturalnie duży rozmiar i zasięg problemów społecznych utrzymujący się już od kilkunastu lat, sprawia, że są one jedną z zasadniczych przyczyn i przeszkód w doprowadzeniu do harmonijnego rozwoju gospodarki i społeczeństwa kraju.

Zmiany cywilizacyjne, społeczne, kulturowe, którym w szybkim tempie podlegamy, dezintegrują dotychczasowy system społeczny, przynosząc, nie tylko korzyści, lecz także skutki niepożądane. Skutki te, to przede wszystkim, rozluźnienie a czasem wręcz zanik więzi społecznych w środowiskach ludzkich, w tym i w rodzinach, które tradycyjnie były

podstawą samopomocy i pomocy rodziny i środowiska, świadczonej na rzecz słabszych i niewydolnych pod różnymi względami jednostek ludzkich, rodzin czy społeczności. W wyniku tego problemy społeczne stały się problemami, które usiłuje opanować i rozwiązać państwo poprzez swoje wyspecjalizowane ośrodki: Ośrodki Pomocy Społecznej, Ośrodki Pomocy Rodzinie, urzędowe referaty wszystkich szczebli władzy i administracji.

Ważne jest, by mieć świadomość, że instytucje nie będą w stanie zastąpić w całości mechanizmów działań samopomocowych i pomocowych, które na przestrzeni rozwoju społeczeństw wykształciły się w sposób naturalny, a które na oczach ostatnich pokoleń zanikają.

W gminie Starachowice instytucją ustawowo powołaną do realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przy ul. Krywki 14.

Problemy z jakimi borykają się rodziny naszej gminy pokrywają się z przesłankami przyznawanej im pomocy instytucjonalnej i przedstawiają się następująco:

- Ubóstwo, bezrobocie i problem z utrzymaniem mieszkania lub jego brakiem. Z powodu ubóstwa i bezrobocia w 2004 roku skorzystało z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Starachowicach 4.369 rodzin w których jest 11.335 osób. Przyznano 24093 dodatków mieszkaniowych na ogólną sumę 3.170.000 zł. Tak duża ilość rodzin żyjąca w ubóstwie uzasadnia priorytetowe traktowanie przez gminę Starachowice tego problemu społecznego. W 2004 roku z pomocy MOPS skorzystało 432 rodziny niepełne, w których jest 1315 osób.
- Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Z tego powodu w 2004 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Starachowicach udzielił pomocy 520 rodzinom, w których jest 1825 osób. Bezradność należy rozumieć jako niemożność z powodu niewydolności rodziny zapewnienia właściwej opieki socjalnej i wychowawczej rodziców (rodzica) nad małoletnimi i nieletnimi dziećmi, oraz niezaradność, niedostosowanie dorosłych emanujące się niemożnością zagwarantowania rodzinie stabilności ekonomicznej i prawidłowych warunków rozwoju przede wszystkim dla dzieci. Rodziny te dotykane są problemami o najwyższym stopniu skomplikowania. Nałożonych jest w nich na siebie wiele nierozwiązanych i zestarzałych problemów oraz patologii. Najbardziej w tych rodzinach zagrożony jest prawidłowy rozwój dzieci. Problemy wychowawcze i niedostosowanie społeczne dzieci w tych rodzinach to problem stały. Wynika on z nieprawidłowej socjalizacji pierwotnej dzieci (wychowania), konieczne jest wspomaganie w tych rodzinach przede wszystkim tego procesu, by nie doszło do tak zwanego dziedziczenia problemów społecznych.

- Potrzeba ochrony macierzyństwa to ustawowa przesłanka pomocy, z powodu której w 2004 roku MOPS w Starachowicach udzielił pomocy 145 rodzinom, w których jest 562 osoby. Na terenie gminy Starachowice w 2004 roku
 - w placówkach opiekuńczo wychowawczych typu rodzinny dom dziecka umieszczonych jest 18 dzieci
 - 71 rodzin zastępczych spokrewnionych, w których umieszczonych jest łącznie 102 dzieci, pochodzących z gminy Starachowice
 - 2 rodziny zastępcze nie spokrewnione, w których umieszczonych jest łącznie 5 dzieci⁶¹

Z zaprezentowanych danych wynika, że codzienne życie mieszkańców gminy Starachowice obciążone jest w sposób znaczny, licznymi problemami. Sytuacja ta zmusza osoby i rodziny do szukania niekiedy bardzo rozpaczliwych sposobów radzenia sobie z trudną sytuacją życiową, w tym do okresowego lub długotrwałego korzystania z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Starachowicach. Pomoc świadczona przez ośrodek na rzecz społeczeństwa gminy obejmuje:

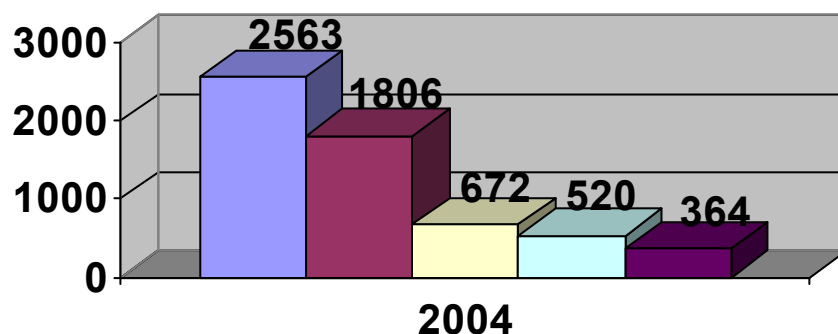
- Pomoc finansową
- Pomoc w formie pracy socjalnej
- Pomoc w naturze
- Pomoc w zakresie opieki nad ludźmi starymi i chorymi
- Pomoc rodzinie (w tym terapeutyczna)
- Pomoc prawną
- Pomoc pedagogiczną
- Pomoc interwencyjną

Liczba osób i rodzin zgłaszających potrzebę uzyskania różnych form pomocy z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Starachowicach stale rośnie.

Mapa problemów społecznych gminy przedstawia się następująco:

- Bezrobocie i ubóstwo
- Zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny
- Nadużywanie alkoholu, używanie innych środków psychoaktywnych i przemocy
- Profilaktyka zdrowotna, ochrona zdrowia i niepełnosprawność
- Bezdomność

Wykres Nr 6 Najczęściej występujące powody przyznania pomocy rodzinom przez MOPS w Starachowicach w 2004 roku

Źródło: Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Starachowicach, Starachowice 2005, s. 20

Ubóstwo, czyli utrata ekonomicznej samodzielności przez osoby i rodziny, wiąże się z zaburzeniem lub wręcz z brakiem dopływu środków finansowych, koniecznych człowiekowi do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Tym bardziej jest to problem bolesny, kiedy dotyczy rodziny, gdyż upośledza jej funkcje przyczyniając się zdecydowanie do powstawania i rozwoju innych problemów społecznych i patologii, grozi wykluczeniem społecznym osób i rodzin. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Starachowicach w swej działalności z problemem ubóstwa i bezrobocia spotyka się na co dzień. Z powodu ubóstwa udzielane jest wsparcie rodzinom z terenu gminy Starachowice w liczbie 2563, w których jest 7067 osób. Pomoc tym rodzinom ma charakter finansowy, pomocy w formie obiadów w Stołówce Caritasu, obiadów dla dzieci w stołówkach szkolnych. Prowadzona jest też intensywna praca socjalna, której celem jest aktywizowanie osób, rodzin i środowisk w celu podejmowania przez podopiecznych MOPS wysiłków, które pozwalają unormować i ustabilizować sytuację rodzin. Potrzeba wszechstronnego wsparcia dla rodzin i osób żyjących w ubóstwie jest tak duża, że wymaga stosowania nowatorskich i Nienkoncepcyjnych metod pracy socjalnej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej utworzył w ramach swego działu Usług Specjalistycznych specjalną komórkę, Punkt Pomocy Rodzinie, który jest wyspecjalizowany w dziedzinie wszechstronnej pomocy rodzinie w tym i kryzysowej.

Bezrobocie – to zjawisko towarzyszące gospodarce rynkowej, polegające na braku pracy zarobkowej dla osób, które są zdolne i gotowe do jej podjęcia. W gminie

Starachowice to podstawowy i największy problem społeczny. Problem bezrobocia leży u podłoża większości innych problemów społecznych a przede wszystkim ubóstwa.⁶²

Szczegółowo problem ten zaprezentowano w **rozdziale 5.3**

Najbardziej widocznym skutkiem bezrobocia jest nieuchronne obniżanie się standardu życia rodzin. Są też skutki psychospołeczne bezrobocia, niedostrzegalne lecz nie mniej groźne. Ulega zaburzeniom nie tylko sytuacja materialna rodzin. Zmienia się na niekorzyść sytuacja emocjonalna całej rodziny, a przede wszystkim dzieci. Najczęściej prowadzi to do izolacji społecznej i rodzenia się postaw buntowniczych, apatycznych o charakterze destrukcyjnym i autodestrukcyjnym, co z kolei jest przyczyną innych problemów społecznych zaburzających funkcjonowanie rodziny: przemocy, problemu alkoholowego, problemów wychowawczych z dziećmi, uzależnień, przestępczości itp.

Duże znaczenie w walce z ubóstwem i bezrobociem w gminie mogą mieć ogromne niewykorzystane potencjały aktywności ekonomicznej, tkwiące w ludności naszej gminy.

Zaburzenia w funkcjonowaniu rodzin w naszych realiach społecznych mają swoją genezę i wpływają przede wszystkim z braku możliwości zaspokajania jej potrzeb bytowych i rozwojowych. Z pośród wielu problemów, trudności i ograniczeń jakie rodzina obecnie napotyka, nic jej tak nie ogranicza i nie dezintegruje jak bezrobocie i bieda. Ten problem społeczny ma dla gminy Starachowice pierwszorzędne znaczenie i jest jednym z priorytetów w procesie bardzo trudnej pracy nad rozwiązywaniem problemów społecznych gminy zawartych w niniejszej strategii.

Rodzina dotknięta bezrobociem i ubóstwem narażona jest w perspektywie czasowej na szereg pojawiających się problemów wtórnych i bardzo dla rodziny groźnych, przede wszystkim przez zaburzone i niewłaściwe kształtowanie osobowości jej członków. Praca zawodowa rodzica czy rodziców wpływa w sposób znaczny na postawy zachowania dzieci, w dużej części przez świadomość tego, że (rodzic) rodzice pracują. Dziecko prawidłowo kształtuje swoją percepcję rzeczywistości, system ocen, wartości i wcześniej świadomie obiera cele, nie ulega tak często zaburzeniom w sferze kontaktów ze środowiskiem, w tym z rówieśniczym. Niekorzystna zmiana pozycji zawodowej nawet jednego z rodziców ma dla rodziny a w szczególności dzieci bardzo niekorzystne skutki, przez obniżenie jej statusu i pozycji społecznej.

Niedostatek w rodzinie jest zjawiskiem bardzo konfliktogennym. Oznacza też najczęściej konieczność ograniczania przez rodzinę planów i dążeń dotyczących m. In. kształcenia, co powoduje zahamowanie rozwijania osobowości jak i uzdolnień, umiejętności w drodze dalszej nauki. Narastające poczucie bycia gorszym, wiedzie najczęściej rodziny w sferę społecznego wycofania i izolacji środowiskowej.⁶³

Autorytet bezrobotnych rodziców w oczach dzieci, zwłaszcza nastolatków, bardzo słabnie. Rodzice są postrzegani często przez dzieci jako osoby niezaradne i nieudaczne, zaburza to bardzo system ocen i wartości młodego człowieka – uczciwa nauka, praca i zdrowo rozumiana solidarność rodzinna, społeczna przestaje mieć właściwe znaczenie. Najczęściej pojawiają się wtedy następujące problemy w rodzinie jak: alkohol, konflikty, przemoc, problemy edukacyjne i wychowawcze z dziećmi, rozpad rodziny, zagrożenie wykluczeniem społecznym. Celem powyższego opisu jest wskazanie na bardzo głęboko uzasadnioną potrzebę rozwijania pracy socjalnej mającej na celu pomoc rodzinie w prawidłowym funkcjonowaniu i przezwyciężaniu wszelkich trudności, które mogą rodzinę dezintegrować.

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych zakłada zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia społecznego, umożliwiającego rozwój i prawidłowe funkcjonowanie społeczeństwa gminy Starachowice.

Ma temu służyć realizacja następujących celów operacyjnych:

- 1) Stworzenie systemu monitoringu gwarantującego obserwację na bieżąco zjawisk społeczno – gospodarczych w gminie, wpływających na tendencje rozwojowe problemu ubóstwa i bezrobocia.
- 2) Stworzenie formalnych podstaw między instytucjonalnego wsparcia dla rodzin żyjących w ubóstwie oraz przeciwdziałanie ich izolacji i wykluczeniu społecznemu.
- 3) Rozwijanie i podnoszenie poziomu wszechstronnej pomocy i wsparcia osób i rodzin podejmujących współpracę i wysiłki w celu ekonomicznego usamodzielnienia.
- 4) Wykorzystanie do realizacji celu strategicznego wszystkich możliwości jakie daje ustawa o zatrudnieniu socjalnym w rozumieniu drogi do skutecznej reintegracji zawodowej i społecznej osób wykluczonych społecznie, przy wykorzystaniu funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
- 5) Utworzenie sprawnego systemu kształcenia – treningu interpersonalnego i zarządzanie zasobami ludzkimi gminy Starachowice przy udziale pracodawców i wolontariatu.
- 6) Nasilenie starań o zwiększenie ilości miejsc pracy w gminie Starachowice.

5.3. Problem bezrobocia w Starachowicach

Bezrobocie to zjawisko towarzyszące gospodarce rynkowej, polegające na braku pracy zarobkowej dla osób, które są zdolne i gotowe do jej podjęcia. W gminie Starachowice jest to podstawowy i największy problem. Strukturę bezrobocia w Starachowicach obrazuje poniższa tabela.

Tabela Nr 14. Struktura bezrobocia w Starachowicach w latach 2000-2005 (czerwiec)

Wyszczególnienie	30.06.2000		30.06.2001		30.06.2002		30.06.2003		30.06.2004		30.06.2005	
	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %
Ogółem	6083		6506		6369		5566		5541		5103	
Bezrobotni z prawem do zasiłku	1907		1628		1721		1306		1399		1266	
Udział bezrobotnych z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych	31,3 %		25,0 %		27,0 %		23,5 %		25,3 %		24,8 %	
Bezrobotne kobiety ogółem	3345		3395		3089		2727		2854		2606	
Bezrobotne kobiety z prawem do zasiłku	943		717		794		657		728		654	
Udział bezrobotnych kobiet z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie kobiet bezrobotnych	28,2 %		21,1 %		25,7 %		24,1 %		25,5 %		25,1 %	

Źródło: opracowanie własne na podstawie PUP w Starachowicach

Z powyższej tabeli wynika, że w 2000 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 6083 osoby. W latach 2001-2002 pozostających bez pracy przybyło 709 osób, a od 2003 r. zauważalna jest tendencja spadkowa. W czerwcu 2005 r. zarejestrowanych było 5103 osób, co świadczy o spadku liczby osób bezrobotnych o 980 osób w stosunku do 2000 r. Jednakże są to liczby relatywnie wysokie, gdyż stopa bezrobocia liczona jako stosunek liczby bezrobotnych do ludności zawodowo czynnej sięga w Starachowicach około 15%.

Z analizy powyższych danych wynika również, iż bezrobocie częściej występuje wśród kobiet. W badanym okresie spadł udział bezrobotnych kobiet z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych z 31,3% do 24,8%. Na szczęście proces ten został zatrzymany i w ciągu ostatnich 3 lat liczba osób pobierających zasiłek kształtuje się na podobnym poziomie.

Tabela Nr 15. Struktura bezrobotnych ze względu na wiek w latach 2000-2005 (czerwiec)

Wiek	Ilość w latach											
	30.06.2000		30.06.2001		30.06.2002		30.06.2003		30.06.2004		30.06.2005	
	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %	Liczba osób	udział %
18-24	1453	23,9	1540	23,7	1418	22,3	1134	20,4	1076	19,4	939	18,4
25-34	1506	24,8	1572	24,1	1531	24,0	1302	23,4	1397	25,2	1299	25,5
35-44	1792	29,4	1844	28,3	1741	27,3	1423	25,6	1301	23,5	1089	21,3
45-54	1233	20,3	1417	21,8	1525	23,9	1515	27,2	1532	27,7	1517	29,7
55-59	84	1,4	115	1,8	140	2,2	172	3,1	216	3,9	232	4,6
60-64	13	0,2	17	0,3	12	0,2	18	0,3	19	0,3	28	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie PUP w Starachowicach

Analiza struktury wieku bezrobotnych na przestrzeni ostatnich pięciu lat wskazuje, iż najszybciej (o ok. 1/3) zmalała liczba osób poszukujących pracę w wieku do 24 roku życia. Wiąże się to z rozszerzaniem ofert stażów absolwenckich przez PUP i kierowaniu

na nie młodych ludzi. Wyraźny wzrost osób pozostających bez pracy odnotowano w przedziale wiekowym 45-54 lata. Ich liczba zwiększyła się w ciągu 5 lat prawie o 25% i osiągnęła w 2005 r. 1517 osób, co stanowiło aż 30% ogółu bezrobotnych. Najmniejsze bezrobocie odnotowano wśród osób między 55 a 64 rokiem życia, których liczba wynosiła w 2005 r. 250 osób. Należy jednak dodać, że w tej grupie wiekowej wystąpił największy wzrost bezrobocia. Liczba osób pozostających bez pracy w tym przedziale wiekowym zwiększyła się bowiem 2,5-krotnie. Potwierdzenie tych wniosków znajdujemy w przeprowadzonej analizie bezrobocia uwzględniającej poziom wykształcenia (tabela Nr 16).

Analiza dynamiki liczby bezrobotnych w poszczególnych grupach wykształcenia wskazuje, iż w ciągu ostatnich pięciu lat dwukrotnie zwiększyła się liczba bezrobotnych z wyższym wykształceniem (3,3% w 2000 r. do 7,9% w 2005 r.). W tym samym czasie około 20% spadło bezrobocie wśród osób z wykształceniem podstawowym, zasadniczym, policealnym i średnim zawodowym. Powyższe analizy wyraźnie pokazują tendencję do podnoszenia swych kwalifikacji i poziomu wykształcenia szczególnie wśród osób młodych. Powoduje to, że najwyraźniej spadło bezrobocie wśród osób do 24 roku życia (studująca młodzież później wchodzi w wiek zawodowy), zwiększyło się jednocześnie bezrobocie wśród osób z wykształceniem wyższym oraz w starszych grupach wiekowych. Świadczy to o braku sprzężenia edukacji i wymogów rynku pracy. Twórcy programów nauczania w dalszym ciągu większą wagę przywiązują do teoretycznego przygotowania absolwentów – zbyt mało jest praktyk, a funkcjonujące programy niedostatecznie przygotowują młodzież do samodzielności. Ponadto nowe kierunki tworzone przez szkoły czy uczelnie nie zawsze odpowiadają lokalnym potrzebom rynku pracy.

Tabela Nr 16. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych wg wykształcenia w I. 2000-2005

Wykształcenie	Ilość w latach											
	30.06.2000		30.06.2001		30.06.2002		30.06.2003		30.06.2004		30.06.2005	
	liczba osób	Udz. %	liczba osób	Udz. %	liczba osób	Udz. %	liczba osób	Udz. %	liczba osób	Udz. %	liczba osób	Udz. %
wyższe	201	3,3	302	4,6	350	5,5	400	7,2	432	7,8	402	7,9
policealne i średnie zawodowe	1669	27,4	1764	27,1	1784	28,0	1480	26,6	1517	27,4	1337	26,2
Średnie ogólnokształcące	602	9,9	643	9,9	618	9,7	541	9,7	541	9,8	564	11,1
zasadnicze zawodowe	2006	33,0	2161	33,2	2086	32,8	1819	32,7	1754	31,7	1642	32,2
Podstawowe i niepełne podst.	1605	26,4	1636	25,2	1531	24,0	1326	23,8	1297	23,3	1158	22,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie PUP w Starachowicach

Tabela Nr 17. Bezrobotni wg stażu pracy oraz czasu pozostawania bez pracy na dzień 31.06.2005

Wyszczególnienie		Liczba bezrobotnych	Udział %	Liczba bezrobotnych kobiet
Staż pracy	od 1 roku	687	13,5	354
	1-5	993	19,5	523
	5-10	827	16,2	432
	10-20	1035	20,3	578
	20-30	787	15,4	315
	30 lat i więcej	61	1,2	5
	bez stażu	713	13,9	399
Wg czasu pozostawania bez pracy	do 1	478	9,4	220
	1-3	567	11,1	264
	3-6	723	14,2	323
	6-12	1142	22,4	551
	12-24	887	17,4	477
	Pow. 24	1306	25,5	771

Źródło: dane udostępnione przez Powiatowy Urząd Pracy

Z powyższej tabeli wynika, iż największa liczba bezrobotnych występuje ze stażem pracy 10-20 lat (20,3%). Problem bezrobocia dotyka w najmniejszym stopniu osoby z 30-letnim i większym stażem pracy (1,2%), gdyż osoby te przechodzą na świadczenia ZUS. Uwzględniając czas pozostawania bez pracy najwięcej osób pozostaje bez pracy powyżej 24 miesięcy.

Z przeprowadzonych powyżej analiz oraz przedstawionych danych wynika, że problem bezrobocia jest dla naszego miasta sprawą priorytetową i w kolejnych lat będzie miał zasadniczy wpływ na sytuację społeczno-ekonomiczną miasta i regionu.

5.4. Bezpieczeństwo w mieście

Za bezpieczeństwo w Starachowicach odpowiada Komenda Powiatowa Policji. Miasto podzielone jest na 9 rewirów dzielnicowych, które nie odpowiadają podziałowi administracyjnemu na dzielnice i osiedla miasta.

Z danych statystycznych wynika, że w 2004 roku nastąpił w Starachowicach spadek – o 3,4% stwierdzonych przestępstw w porównaniu z 2003 rokiem.

Tabela Nr 18. Przestępstwa stwierdzone w wybranych kategoriach.

Lata	Bójki i pobicia	Rozboje i wymuszenia w tym rozbójnicze	Włamania	Kradzieże	Kradzieże samochodów	Wypadki
2003	36	69	322	412	55	59
2004	28	86	285	479	38	54

Źródło: „Stan bezpieczeństwa w mieście” – materiał KPP w Starachowicach, marzec 2005

Z analizy zagrożenia przestępczością w Starachowicach wynika, że najbardziej zagrożonymi rejonami są ulice na których terenie znajdują się duże osiedla mieszkaniowe. Praktycznie na każdym dużym osiedlu występują zagrożenia typu przemoc w rodzinie i

alkoholizm. W odniesieniu do patologii społecznych oraz miejsc zagrożonych dużą ilością wykroczeń wskazano w mieście następujące miejsca:

1. ulice: Widok, Robotnicza, Bugaj – alkoholizm, przemoc w rodzinie,
2. ulice; Gruntowa, Zacisze – alkoholizm i związane z nim wykroczenia,
3. teren Parku Miejskiego szczególnie od ul. Na Szlakowisku – spożywanie alkoholu oraz środków psychoaktywnych,
4. rejon przy Szkole Podstawowej Nr 13 – spożywanie alkoholu, rozprowadzanie narkotyków,
5. ul. Krzosa za supermarketem „Champion” – spożywanie alkoholu,
6. miejsca grupowania się młodzieży przy ul. Armii Krajowej – deptak przy targowisku, rejon ronda – spożywanie alkoholu, rozprowadzanie narkotyków.

W świetle przeprowadzonej analizy zjawisk negatywnych (wykroczenia, przestępstwa) występujących na danych terenach Starachowic, dokonano korelacji rewirów do rewitalizowanych obszarów. Na tej podstawie po zsyntetyzowaniu i obliczeniu wszystkich kategorii łamania prawa zarejestrowanych w mieście stwierdzono, że:

w stosunku do przestępstw:

- obszar R5 (Manhattan) był tym, na którym zanotowano 191 przestępstw
- obszar R1 ("Wierzbnik" Rynek) był tym, na którym zanotowano 157 przestępstw
- obszar R3 (Szlakowisko) był tym, na którym zanotowano 156 przestępstw (wraz z R2 Zakłady Dolne i R5 Kolonie Robotnicze z SCK)

w stosunku do wykroczeń (kradzieże mienia, zniszczenie mienia, zakłócenie ładu i porządku, nieobyczajny wybryk, alkoholizm):

- obszar R3 (Szlakowisko „Park Miejski”) był tym, na którym zanotowano 181 wykroczeń
- obszar R4 (Zakłady Dolne) był tym, na którym zanotowano 106 wykroczeń
- obszar R5 (Manhattan) był tym, na którym zanotowano 99 wykroczeń⁶⁵.

Biorąc pod uwagę powyższe wyliczenia, rewiry policyjne nie są tożsame z poszczególnymi dzielnicami (osiedlami). Dlatego obliczenia w/w kategorii policyjnych dostosowano głównie do obszarów zakwalifikowanych do rewitalizacji.

Statystykę zaistniałych wykroczeń w 2004 r. (w których prowadzone były postępowania) pięciu najbardziej dokuczliwych dla społeczeństwa kategorii w podziale na rewiry dzielnicowe prezentuje poniższa tabela.

Tabela Nr 19. Statystyka zaistniałych wykroczeń w 2004 r. pięciu najbardziej dokuczliwych dla społeczeństwa kategorii w podziale na rewiry dzielnicowe

Rejony/ wykroczenia	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	RAZEM
Kradzież mienia	73	27	121	45	66	33	21	27	22	435
Zniszczenie mienia	29	22	47	29	71	24	15	10	13	260
Zakłócenie porządku i ładu	3	4	10	3	15	6	3	5	0	49
Nieobyczajny wybryk	3	2	3	5	2	3	0	4	1	23
Ustawa o wychowaniu w trzeźwości	5	4	3	11	5	2	0	2	3	35
RAZEM	113	59	184	93	159	68	39	48	39	802

Źródło: Materiały dostarczone z KPP w Starachowicach

Ilość przeprowadzonych interwencji w rozbiu na miejsce ich zaistnienia w latach 2002 – 2004 przedstawia tabela

Tabela Nr 20. Ilość przeprowadzonych interwencji w rozbiu na miejsce ich zaistnienia w latach 2002 – 2004.

	Ogółem	Miejsca publiczne	Mieszkanie	Inne miejsce
2002	8604	1738	6265	601
2003	7339	2627	4348	364
2004	8804	3154	5254	405

Źródło: Materiały dostarczone z KPP w Starachowicach (L. Dz. E-JK-0168/8/05)

W trakcie przeprowadzanych w miejscach zamieszkania interwencji w uzasadnionych przypadkach sporządzano „Niebieskie Karty” co świadczyło o przemocy w rodzinie i mogło być wykorzystane do prowadzonych postępowań. Ilość „Niebieskich Kart” przedstawia się następująco:

Tabela Nr 21. Ilość „Niebieskich Kart”

	2002	2003	2004
Ilość niebieskich kart	144	252	320
Ilość ofiar przemocy	326	408	350
Ilość sprawców przemocy	144	252	320

Źródło: Materiały dostarczone z KPP w Starachowicach

Tabela Nr 22. Zjawisko przemocy w liczbach przesłanych do poszczególnych instytucji.

Przesłano informacji do:	2002	2003	2004
Ośrodków Pomocy Społecznej	14	11	7
Gminnych komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	39	64	96
Innych instytucji	0	5	20

Źródło: Materiały dostarczone z KPP w Starachowicach

Jak obrazuje powyższa statystyka zjawisko przemocy w rodzinie stale rośnie. Wpływ na to mają występujące na terenie miasta trudności ekonomiczne wielu rodzin i patologie społeczne, szczególnie alkoholizm, który jest w znacznej części przypadków czynnikiem powodującym znęcanie się nad rodziną i konfliktów rodzinnych.

Strategia rozwoju Policji na lata 2005–2010 określiła i przyjęła trzy cele strategiczne:

- rzeczywistą poprawę stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego,

- podniesienie sprawności działania Policji poprzez usprawnienie zarządzania zasobami i informacją,
- poprawę wizerunku Policji w społeczeństwie i wzrost zaufania społecznego do Policji.

Biorąc pod uwagę te cele i zadania oraz oczekiwania społeczne przyjęto, że głównymi priorytetami pracy starachowickiej policji na najbliższe lata będzie:

- stworzenie bezpiecznego otoczenia we współdziałaniu z samorządami, mieszkańcami oraz instytucjami, podmiotami i organizacjami działającymi w regionie,
- ograniczenie przestępczości przeciwko mieniu oraz pozbawienie sprawców pożytku z przestępstwa,
- zwiększenie skuteczności ujawniania przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ochrona dzieci i młodzieży przed patologiami,
- ograniczenie liczby wypadków drogowych,
- doskonalenie zarządzania oraz poprawa jakości pracy policji⁶⁴

Ważnym elementem służącym poprawie bezpieczeństwa w mieście jest niewątpliwie współpraca policji ze Strażą Miejską i organizacjami pozarządowymi m.in. Stowarzyszeniem „Bezpieczny Powiat Starachowicki”.

Współdziałanie ze Strażą Miejską polega na prowadzeniu wspólnych działań porządkowych mających na celu zapewnienie spokoju i porządku publicznego na terenie miasta oraz zabezpieczenia imprez i uroczystości.

Straż Miejska w Starachowicach jako jednostka organizacyjna Gminy Starachowice współuczestniczy w zapewnieniu porządku publicznego na terenie miasta. Na mocy podpisanego w dniu 21 października 1999 r. Porozumienia Prezydenta Miasta Starachowice i Komendanta Powiatowej Policji w sprawie szczegółowych form i sposobów współpracy policji i Straży Miejskiej zostały określone płaszczyzny współdziałania obu formacji w tym również realizacja programów prewencji kryminalnej oraz przeciwdziałania różnym formom patologii.

Rozdział 6 - Analiza SWOT Gminy Starachowice

Analiza SWOT dotyczy diagnozy stanu podstawowych wielkości społeczno-ekonomicznych miasta Starachowice. Pozwala czytelnie zobrazować plusy i minusy badanych czynników w mieście mających wpływ na warunki życia w mieście i jego postrzeganie. Analiza SWOT Starachowic określa zarówno mocne strony omawianej problematyki i wynikających z nich szans, jak i słabych stron oraz zagrożeń. Sporządzona

dla potrzeb programu rewitalizacji Starachowic analiza SWOT pozwala spojrzeć na szereg zagadnień kształtując tym twórcze myślenie.

Podczas sporządzania LPR miasta Starachowice opisano najważniejsze aspekty obejmujące proces rewitalizacji w ujęciu społecznym, ekonomicznym, ekologicznym i przestrzennym.

Analiza SWOT w przedmiocie „szans i zagrożeń” przedstawia rzeczywistość miasta wynikającą z uwarunkowań zewnętrznych w tym położenia geograficznego, jak też sytuacji makroekonomicznej i społecznej regionu.

Silne strony Gminy

- 1) Proekologiczny charakter inwestycyjny gminy.
- 2) Dogodne warunki dla inwestorów z uwagi na korzystne przepisy prawa miejscowego
- 3) Posiadanie rezerwy wykwalifikowanej kadry pracowniczej o zróżnicowanych specjalnościach.
- 4) Dobrze rozwinięta infrastruktura okołobiznesowa.
- 5) Pozytywne efekty realizowanej transformacji gospodarczej miasta.
- 6) Odpowiednia promocja miasta z wykorzystaniem właściwej dystrybucji.
- 7) Regularne opracowywanie stosownych dokumentów planistycznych.
- 8) Realizacja Wieloletnich Planów Inwestycyjnych ze skutkiem znacznego uatrakcyjnienia infrastruktury komunalnej.
- 9) Systematyczne doskonalenie metod zarządzania miastem.
- 10) Politechnizacja ludności.
- 11) Pozycja lidera gospodarczego w plebiscytach opiniotwórczych.
- 12) Korzystna oferta kredytowa banków dla firm i instytucji gospodarczych.
- 13) Dobre zabezpieczenie miasta w podstawowe media (wodę, gaz, energię elektryczną i ciepłą).
- 14) Duży zasób dostępnych terenów do zagospodarowania i pozyskiwania inwestorów.
- 15) Funkcjonowanie kompleksowej gospodarki odpadami komunalnymi.
- 16) Korzystne walory turystyczno-krajobrazowe.
- 17) Mały stopień skażenia środowiska.
- 18) Aktywne postawy mieszkańców.
- 19) Efektywność inicjatyw społecznych.
- 20) Tradycje gospodarcze.
- 21) W pełni ukształtowany ośrodek subregionalny.
- 22) Wzrost liczby osób z wyższym wykształceniem.
- 23) Proces prywatyzacji lokali mieszkalnych – komunalnych i spółdzielczych.

Słabe strony Gminy

- 1) Stan kryzysowy pewnych terenów przestrzeni miejskiej.
- 2) Niedoinwestowana i słabo zagospodarowana infrastruktura: rekreacyjna, kulturalna i turystyczna miasta.
- 3) Niedobór terenów pod inwestycje o powierzchni powyżej 50 ha.
- 4) Brak uzbrojenia technicznego w kanalizację sanitarną południowej części miasta.
- 5) Słabość nawierzchni arterii wewnątrz-gminnych oraz brak wiaduktu w zachodniej części miasta.
- 6) Pauperyzacja dochodowa społeczeństwa i postępujący niż demograficzny.
- 7) Utrzymujące się wysokie bezrobocie.
- 8) Nieskuteczność mechanizmów pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.
- 9) Postępujący niż demograficzny społeczeństwa Starachowic.
- 10) Brak wystarczającej liczby mieszkań komunalnych dla mieszkańców.
- 11) Mała ilość terenów objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.
- 12) Kumulacja ruchu samochodowego w centrum miasta zwiększająca zanieczyszczenie środowiska (spaliny, hałas) i bezpieczeństwa.
- 13) Zły stan techniczny części zasobów mieszkaniowych.
- 14) Stosunkowo niska aktywność MŚP, zwłaszcza w usługach.
- 15) Słabe możliwości uzyskania zatrudnienia.
- 16) Dominacja małych firm w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych.
- 17) Wysokie koszty produkcji.
- 18) Niedostatki kapitału własnego.
- 19) Słabe zainteresowanie ze strony inwestorów zewnętrznych.

Szanse

- 1) Rozwój Starachowickiej Strefy Ekonomicznej stwarzającej popyt na usługi około przemysłowe, oraz wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych w SSE „Starachowice”.
- 2) Poprawiający się poziom wykształcenia społeczności oraz rozwój funkcji edukacyjnych na poziomie szkoły wyższej.
- 3) Stworzenie systemu zachęt i pomocy przy powstawaniu przedsiębiorstw.
- 4) Efekty realizacji projektów z funduszy unijnych (PHARE 2003 i Funduszu Spójności) oraz perspektywy pozyskiwania nowych środków pozabudżetowych celem rozwoju społeczno-gospodarczego miasta.
- 5) Czystość środowiska i duża gęstość zalesienia - ponad 40%.

- 6) Aktywność gospodarcza instytucji wspierających przedsiębiorczość w realizacji szeregu programów.
- 7) Zauważalne zwiększenie zainteresowania miastem w oczach inwestorów i turystów.
- 8) Wzbogacanie się w oferty usługowe, w tym hotelarskie i gastronomiczne jak też oferty kulturalne.
- 9) Rozwój przedsiębiorczości opartej na nieuciążliwych ekologicznie, nowoczesnych technologiach.
- 10) Partnerska współpraca międzynarodowa.
- 11) Wzrost znaczenia małych i średnich przedsiębiorstw.

Zagrożenia

- 1) Brak nowoczesnego połączenia drogowego z arteriami o zasięgu krajowym i międzynarodowym.
- 2) Migracja ludzi młodych i wykształconych.
- 3) Brak stabilności przepisów prawa w zakresie wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.
- 4) Utrzymujące się na wysokim poziomie bezrobocie.
- 5) Trudne do przewidzenia zmiany na rynku pracy.
- 6) Pogarszające się warunki bytowe ludności.
- 7) Powiększające się różnice w dochodach ludności.
- 8) Brak polityki interregionalnej państwa i województwa.
- 9) Silna konkurencja ze strony sąsiednich ośrodków.
- 10) Małe zainteresowanie kapitału zewnętrznego regionem.
- 11) Zbyt wolny proces decentralizacji finansów publicznych i funduszy pomocowych.

Podsumowanie analizy SWOT

Starachowice są wielofunkcyjnym ośrodkiem subregionalnym. W ostatnich latach w sposób zauważalny poszerzono w mieście bazę edukacyjną i usługową, zwiększyła się również atrakcyjność gospodarcza miasta w stosunku do różnorodnych branż i wielkości przedsiębiorców. Położenie geograficzne wytwarza niespotykany atut miasta w postaci przepięknych warunków przyrodniczo-krajobrazowych.

Zewnętrznymi zagrożeniami dla gminy są z pewnością nieprecyzyjne i często niespójne przepisy prawne zawarte w ustawach, niezadowolający przepływ finansów publicznych oraz niestabilność prawa podatkowego. Mankamentem dużej rangi jest niedostateczne skomunikowanie miasta z drogą infrastrukturą krajową i międzynarodową (drogi Nr 7 i Nr 9) oraz zły stan techniczno-technologiczny nawierzchni dróg

okalających miasto (Nr 744, 756 i Nr 42). Silną stroną Starachowic jest z pewnością zróżnicowanie gospodarcze występujących w mieście sektorów gospodarczych.

Na dobrym poziomie jest rozwinięta sieć sfery okołobiznesowej, w tym także rezerwy kapitału ludzkiego charakteryzujące się niskonakładowymi kosztami pracy. Przedsięwzięcia ekorozwojowe, opracowanie szeregu programów i dokumentów usprawniających funkcjonowanie miasta, skuteczne rozwiązania gospodarki odpadami, jak też restrukturyzacja infrastruktury komunalnej - są wyrazistymi atutami Starachowic w oczach miast oraz wobec konkurencji między miastami. Pozytywnym walorem jest także odpowiednie zabezpieczenie miasta w główne media.

Wymienione – mocne strony gminy są skutecznie propagowane za pośrednictwem wielu instrumentów dystrybucji promujących Starachowice. Stały proces transformacji społeczno-gospodarczej pociąga za sobą także i wiele mankamentów. Miasto posiada zdegradowane tereny przemysłowe wciąż niewykorzystywane. Widoczna jest potrzeba stworzenia alternatywnych dróg dojazdowych do SSE „Starachowice” od strony północno-zachodniej. W szybkim tempie następuje pauperyzacja dochodowa społeczeństwa oraz utrzymuje się na wysokim poziomie bezrobocie.

Konkludując niniejszą analizę należy stwierdzić, że odpowiednie zarządzanie gminą pozwoliło pobudzić kształtowanie się postaw zadowolenia osób mieszkających w Starachowicach. Niezwykle korzystne okazały się pozyskane środki unijne – jako zewnętrzne źródła nie obciążające całością przedsięwzięcia – finansów budżetu gminy. Realizacja przedsięwzięć projektów z Funduszu Spójności i PHARE 2003 pozwolą w pełni zabezpieczyć bezpieczeństwo ekologiczne i sanitarne Starachowic i okolic.

Wyniki analizy posłużyły do lepszego zobrazowania i wychwycenia aspektów społeczno-ekonomicznych, a także stref przestrzeni miejskiej przeznaczonych do zrewitalizowania.

CZĘŚĆ TRZECIA - POWIĄZANIE IDEI REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI NA POZIOMIE MIASTA I REGIONU.

Rozdział 1 - Uwarunkowania programowe

LPR miasta Starachowice jest zunifikowany i komplementarny z szeregiem aktów prawnych odnoszących się do rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności Starachowic. Poniżej przedstawione dokumenty wpływające tak na samorząd terytorialny Starachowic, jak i instytucje usytuowane na jego terenie.

Do najważniejszych dokumentów tego typu należy zaliczyć:

- 1) Projekt Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013 przyjęty przez Radę Ministrów 29 czerwca 2005 r.
- 2) Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r.
- 3) Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała Nr XIV/225/2000 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 2000 r.)
- 4) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego (Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXIX/399/02 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 kwietnia 2002 r.)
- 5) Program Ochrony Środowiska oraz Tworzenia Warunków Zrównoważonego Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr XIX/274/2001 z dnia 26 stycznia 2001 r.)
- 6) Strategia Rozwoju Starachowic (Uchwała Nr VIII/1/2000 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 6 listopada 2000 r. oraz zmiana tego aktu uchwałą Nr VI/4/04 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 maja 2004r. w grupie II pkt Nr 9 - „*Rewitalizacja wybranych terenów Gminy Starachowice*”)
- 7) „Program ochrony Środowiska dla Gminy Starachowice” (Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr IX/1/2004 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 30 sierpnia 2004 r.)
- 8) „Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Starachowice” (Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr IX/1/2004 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 30 sierpnia 2004 r.)
- 9) Zmiana uchwałą Nr XII/1/05 Rady Miejskiej w Starachowicach dnia 24.10.05 r. - Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta

Starachowice uchwalonego uchwałą Nr II/7/96 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 21 listopada 1996 r.

- 10) Rejestry Planów Zagospodarowania Przestrzennego obowiązujące na terenie miasta Starachowice (8 planów) zgodne z aktami prawnymi – uchwałami prawa miejscowego.
- 11) Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta Starachowice w latach 2002-2010 (Uchwała Nr V/1/02 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 czerwca 2002 r.)
- 12) Strategia Rozwoju Powiatu Starachowickiego - Uchwała Nr XII/210/2000 z dnia 28.12.2000 r.
- 13) Program Rozwoju Lokalnego Powiatu Starachowickiego - Uchwała Nr XXXIII/275/05 z dnia 27 stycznia 2005 roku
- 14) Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku (projekt)
- 15) Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 (projekt)

Rozdział 2 - Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego została przyjęta przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego Uchwałą Nr XIV/225/2000 z dnia 30 czerwca 2000 r. Stanowi ona drogowskaz rozwoju regionu w najbliższym okresie, kiedy to po raz pierwszy podmioty z Regionu Świętokrzyskiego mogą skorzystać z szans powstałych dzięki integracji z Unią Europejską.

Ważne jest, aby wszystkie podmioty prowadzące politykę pro-rozwojową realizowały ją zgodnie z wytyczonym przez władze regionalne oraz społeczność kierunkiem, gdyż tylko takie podejście zapewni realizację zasad i idei zrównoważonego rozwoju w skali lokalnej i regionalnej. O konieczności zastosowania takiego podejścia świadczy również fakt, iż w razie zamiaru realizacji przedsięwzięć z zaangażowaniem zewnętrznych środków pomocowych, bezwzględnie należy wskazać na zbieżność własnych idei z kierunkami rozwoju zaproponowanymi w strategii rozwoju regionu. Analiza szans i zagrożeń zdefiniowanych na podstawie analizy bieżącej sytuacji regionu pozwoliła na sformułowanie długotrwałej wizji rozwoju regionu wyrażonej z postaci misji oraz generalnego celu rozwoju.

Opisywana strategia określa misję regionu świętokrzyskiego jako działania na rzecz: „*Wielostronnej poprawy warunków życia ludności na obszarze województwa*”

oraz

„Wzrost atrakcyjności województwa dla rozwoju społeczno – gospodarczego” jako generalny cel rozwoju.

Kolejnym etapem planowania strategicznego, wyodrębnionym w strategii rozwoju było określenie kierunków działań jako cele warunkujące osiągnięcie celu generalnego i są to następujące priorytety:

1. Rozwój zasobów ludzkich i osiągnięcie bezpieczeństwa społecznego, poprzez:
 - a. doskonalenie systemu edukacji z uwzględnieniem rynku pracy,
 - b. przeciwdziałanie bezrobociu, łagodzenie jego skutków i aktywizacja zawodowa bezrobotnych,
 - c. zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych;
2. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury, poprzez:
 - a. tworzenie warunków zrównoważonego rozwoju umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie systemów ekologicznych,
 - b. ochrona dziedzictwa kulturowego, tworzenie warunków rozwoju kultury, turystyki, sportu i rekreacji.
3. Rozwój systemów infrastruktury technicznej, poprzez:
 - a. podnoszenie standardów i stworzenie spójnego układu komunikacyjnego stymulującego rozwój regionu,
 - b. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego.
4. Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich
 - a. wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiających przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych,
 - b. rozwój i modernizacja produkcji rolnej i przetwórstwa rolno – spożywczego,
 - c. stworzenie infrastruktury rynku rolnego.
5. Przyspieszenie urbanizacji oraz restrukturyzacji bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności, poprzez:
 - a. tworzenie warunków sprzyjających aktywizowaniu przedsiębiorczości jako pierwszoplanowego czynnika urbanizacji,
 - b. kreowanie rozwoju i dywersyfikacji funkcji wyższego rzędu w Kielcach oraz racjonalnego rozwoju strefy podmiejskiej Kielc,
 - c. przyspieszenie restrukturyzacji bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności Staropolskiego Okręgu Przemysłowego,

d. utworzenie w Kielcach ośrodka nadawczego telewizji regionalnej.

6. Przygotowania województwa do międzynarodowej współpracy regionów, poprzez:

a. rozwój współpracy z partnerami zagranicznymi,

b. przygotowanie społeczeństwa do procesów integracyjnych,

c. instytucjonalne przygotowanie województwa do programowania i realizacji polityki integracji z Unią Europejską.

Spośród wielu celów warunkujących pomyślną realizację w/w misji poniżej określono te, które bezpośrednio mają związek z realizacją Programu „Rewitalizacji wybranych obszarów w gminie Starachowice”, a mianowicie:

Priorytet Nr 5 - przyspieszenie, urbanizacja oraz restrukturyzacja bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa - ponieważ realizacja zapisów Programu przyczyni się do aktywizacji gospodarczej bezpośrednio we wskazanych obszarach, a pośrednio w całym mieście, między innymi poprzez tworzenie w strefach rewitalizowanych warunków sprzyjających aktywizowaniu przedsiębiorczości, co będzie miało pozytywny wpływ na ogólny klimat rozwoju miasta.

Priorytet Nr 2 - ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury - gdyż rewitalizacja terenów: Szlakowisko – Park Miejski, SCK.... przyczyni się do powstania nowych możliwości rozwoju kultury, turystyki, sportu i rekreacji, co wpłynie korzystnie na rozwój Starachowic i regionu.

Od uchwalenia strategii województwa świętokrzyskiego (czerwiec 2000 r.) istotnie zmieniały się uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne rozwoju regionu. Głównym powodem było wejście Polski do Wspólnoty Europejskiej, gdzie Województwo Świętokrzyskie stało się pełnoprawnym regionem europejskim. Fakt ten otworzył nowe perspektywy i kierunki realizacji strategicznych celów rozwojowych naszego województwa. Wymaga to zaktualizowania opracowanej w 2000r. strategii województwa. Niezbędne stało się dostosowanie modelu programowania do nowego wzorca działań wspieranych z funduszy UE. Również konieczność zintegrowania polityki sektorowej na poziomie regionalnym. Problematyka rewitalizacji w projekcie zaktualizowanej do 2020r. strategii posiada istotny zapis. W scenariuszu szans jakie stoją przed województwem ważną pozycję zajmuje rewitalizacja obszarów przemysłowych, głównie w miastach Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Stanowi to właściwe połączenie z charakterystyką Starachowice i terenami przemysłowymi jakie wyznaczono w mieście do zrewitalizowania. Również w ramach wspomagania rozwoju regionu przez działania dotyczące szeroko rozumianej odnowy, czy rekonstrukcji specyficznych części miasta, które są zawarte w priorytecie I strategii pn. *Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i*

wzrost innowacyjności województwa oraz w priorytecie 3 pn. *Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury* istnieją przesłanki dla pozytywnych efektów realizacji działań rewitalizacyjnych.

Uszczegółowieniem Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, jest Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2004–2006. Wskazano w nim cztery priorytetowe obszary udzielanego wsparcia w regionie:

Priorytet 1 - Rozbudowa i modernizacji infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów;

Priorytet 2 - Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich;

Priorytet 3 - Rozwój Lokalny;

Priorytet 4 - Pomoc techniczna

Wskazane priorytety, są zgodnie wyznaczone z priorytetami wskazanymi w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006.

Okres programowania UE na lata 2007 – 2013 umożliwi Polsce pełne uczestniczenie w przygotowaniu i wdrożeniu przedsięwzięć w szeroko rozumianym rozwoju regionalnym.

Z tą myślą przystąpiono do opracowania Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego i Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013. Projektowane zapisy Planu zastąpią dotychczasowy Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego poprzez 16 regionalnych Programów Operacyjnych. Mając powyższe na względzie województwo świętokrzyskie przystąpiło do wypracowania jednolitego dokumentu programowego uwzględniającego wielopłaszczyznową poprawę jakości życia mieszkańców i podniesienia poziomu innowacyjności regionu. Głównymi źródłami finansowania tych przedsięwzięć będą środki z budżetu Unii Europejskiej w ramach dwóch funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego, którym towarzyszyć będzie współfinansowanie krajowe, zarówno publiczne jak i prywatne.

Przedstawiony we wrześniu 2005r projekt Regionalnego Programu Operacyjnego województwa świętokrzyskiego na lata 2007-2013 w wielu przedsięwzięciach podkreśla istotę rewitalizacji miast.

W **Priorytecie 1- *Rozwój systemów infrastruktury technicznej o znaczeniu regionalnym*** w działaniu 1.3 – *Wspieranie inwestycji kulturalnych, turystycznych i sportowych*, problematyka rewitalizacji występuje w następujących poddziałaniach:

1.3.1 Regionalna infrastruktura kulturalna

1.3.2 Rozwój turystyki

1.3.3 Infrastruktura sportowa

Podziałanie 1.3.1 obejmuje projekty mające na celu:

- rewitalizację, konserwację, renowację, zachowanie, modernizację, adaptację obiektów historycznych, zabytkowych oraz przemysłowych wraz z otoczeniem i ich przystosowanie na cele kulturalne, w tym również wyposażanie obiektów zabytkowych w systemy ochrony przed zagrożeniami,
- rozwój i modernizację infrastruktury kulturalnej przyczyniającej się do aktywnego udziału społeczeństwa w kulturze oraz zwiększającej atrakcyjność województwa ,
- opracowanie i utworzenie systemów informacji kulturalnej, w tym nowoczesnej, interaktywnej sieci informacji internetowej,
- rozwój i modernizację infrastruktury informacyjnej i recepcyjnej (np. centra i punkty informacji kulturalnej).

W ramach podziałania 1.3.2 realizowane będą projekty dotyczące:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, zachowania, modernizacji, adaptacji obiektów historycznych, zabytkowych oraz przemysłowych wraz z otoczeniem i ich przystosowanie na cele turystyczne,
- adaptacji zabytków techniki i architektury na cele turystyczne,
- opracowania i utworzenia systemów informacji turystycznej, w tym nowoczesnej, interaktywnej sieci informacji internetowej,
- rozwoju i modernizacji publicznej infrastruktury turystycznej w tym obiektów noclegowych, gastronomicznych, rekreacyjnych i innej infrastruktury turystycznej (w tym ścieżek rowerowych na terenach atrakcyjnych turystycznie, przyrodniczo),
- rozwoju i modernizacji infrastruktury informacyjnej i recepcyjnej (np. centra i punkty informacji turystycznej).

Ponadto w ramach podziałania będzie można realizować projekty promocyjne polegające na organizacji imprez i wydarzeń turystyczno-kulturalnych przyciągających turystów krajowych i zagranicznych oraz udział w specjalistycznych targach.

Podziałanie 1.3.3 obejmuje następujące typy projektów:

- rozwój i modernizacja publicznej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej w tym sal i hal sportowych, basenów krytych, boisk i stadionów, kortów tenisowych, kręgielni, torów regatowych, przystani wodnych, skoczni i tras narciarskich i innej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej,
- zakup sprzętu i wyposażenia obiektów sportowych.¹

W tym samym priorytecie w działaniu 1.6 – *Wzmocnienie regionalnych i subregionalnych ośrodków wzrostu* będzie można realizować następujące rodzaje projektów (o preferowanej wartości do 5 mln Euro):

- Wyposażenie dróg i ulic w elementy infrastruktury obsługi transportu publicznego (np. zatoczki, podjazdy, zjazdy) oraz pasażerów (np. przystanki, wysepki), z uwzględnieniem udogodnień dla osób niepełnosprawnych,
- Zakup taboru transportu publicznego, budowa zintegrowanego systemu zarządzania transportem publicznym inwestycje w infrastrukturę służącą świadczeniu usług transportu publicznego,
- Budowa i modernizacja parkingów dla samochodów oraz rowerów, m.in. przy końcowych przystankach komunikacji miejskiej,
- Tworzenie systemów wpływających na poprawę jakości i bezpieczeństwa systemu komunikacyjnego miast: m.in.: centralnego sterowania sygnalizacją, systemów monitorowania ruchu na kluczowych trasach, newralgicznych punktach miasta wraz z informowaniem o aktualnej sytuacji ruchowej, systemy dystrybucji i identyfikacji biletów, systemów informacji dla podróżnych – w tym systemów on-line, systemów monitorowania bezpieczeństwa montowane na przystankach, peronach, stacjach, węzłach przesiadkowych, parkingach oraz w taborze,
- Kompleksowe projekty dot. rewitalizacji zmarginalizowanych obszarów miast (wsparcie będzie dotyczyło infrastruktury wodno-ściekowej, drogowej, turystycznej, sportowej i kulturalnej, gospodarki odpadami, modernizacji i odbudowy publicznych systemów ciepłowniczych, prac renowacyjnych i wzrostu estetyki funkcjonalnej przestrzeni publicznej),
- Podniesienia stanu jakościowego i ilościowego bazy targowej i wystawienniczej, wraz z zapleczem kongresowo- konferencyjnym.²

W Priorytecie 2 – *Wzmocnienie lokalnych systemów infrastruktury technicznej*, którego celem jest m.in.:

- odtworzenie warunków do włączania obszarów zagrożonych marginalizacją w procesy rozwojowe,
- wyrównywanie różnic pomiędzy regionalnymi lokalnymi ośrodkami wzrostu, a obszarami zagrożonymi degradacją,
- tworzeniem warunków do zwiększania inwestycji na obszarach podlegających restrukturyzacji jak też zdegradowanych terenów przemysłowych poszczególnych dzielnic,
- zapewnienie poprawy dostępności do infrastruktury społecznej na obszarach zagrożonych marginalizacją.³

Problematyka rewitalizacji występuje w działaniu 2.1 – rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych. Celem tego działania jest odnowa obszarów problemowych, charakteryzujących się występowaniem szeregu niekorzystnych zjawisk i procesów gospodarczych i społecznych oraz degradacją środowiska naturalnego (w tym obszarów przemysłowych i powojkowych).

W ramach działania 2.1. będzie można realizować kompleksowe rodzaje projektów:

- dotyczące rewitalizacji marginalizowanych terenów w postaci:
- wsparcia infrastruktury wodno-ściekowej, drogowej, turystycznej, kulturalnej i sportowej,
- gospodarki odpadami,
- modernizacji i odbudowy publicznych systemów ciepłowniczych,
- prac renowacyjnych i wzrostu estetyki funkcjonalnej przestrzeni publicznej.⁴

Podobnie jak w aktualnie obowiązujących dokumentach, tak również wobec powyższych założeń zapisów dokumentów strategiczno–operacyjnych województwa świętokrzyskiego, Lokalny Program Rewitalizacji miasta Starachowice posiada swoje merytoryczne umocowanie.

Rozdział 3 - Strategia Rozwoju Gospodarczego i Program Rozwoju Lokalnego Powiatu Starachowickiego

Strategia Rozwoju Gospodarczego Powiatu Starachowickiego została uchwalona przez Radę Powiatu Uchwałą Nr XII/210/2000 z dnia 28.12.2000 r.

Proces programowania rozwoju gospodarczego Powiatu Starachowickiego został oparty na metodzie partnerskiego planowania strategicznego. Umożliwiło to zaangażowanie przedstawicieli różnych środowisk lokalnych, a w konsekwencji zwiększyło szansę na uzyskanie społecznej akceptacji dla przyjętych rozwiązań.

Przeprowadzone diagnoza i analiza strategiczna powiatu pozwoliły na zdefiniowanie jego misji rozwojowej, a mianowicie:

Podniesienie atrakcyjności powiatu dla przedsiębiorców, inwestorów i mieszkańców poprzez stworzenie klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, pełne wykorzystanie możliwości SSE, poprawę dostępności komunikacyjnej, modernizację i rozbudowę infrastruktury technicznej, wysoką sprawność usług publicznych oraz wykorzystanie potencjału turystycznego.

Tak sformułowana misja rozwoju upoważniła do zdefiniowania celów strategicznych, operacyjnych oraz ich uszczegółowienie poprzez rozpisanie na programy i wreszcie zadania stanowiące przedsięwzięcia realizacyjne.

Jako zagadnienia wiodące, które bezsprzecznie przyczynią się do rozwoju powiatu i poprawy standardu i poziomu życia jego mieszkańców uznano obszar „Przedsiębiorczość, Specjalna Strefa Ekonomiczna i przyciąganie kapitału”. Takie rozwiązanie należy uznać za słuszne z uwagi na to, iż zapewnienie pracy, a więc źródeł utrzymania mieszkańców pozytywnie wpłynie na lokalny popyt i w dalszej konsekwencji na dalszy rozwój bazy ekonomicznej. Dla tego obszaru zostały sformułowane dwa cele strategiczne.

- *Cel strategiczny Nr 1. Współdziałanie podmiotów lokalnych w tworzeniu klimatu i warunków dla rozwoju działalności gospodarczej*

Rozwój działalności gospodarczej – należy traktować jako bezwzględny priorytet rozwoju powiatu. Jednocześnie cechą charakterystyczną powiatu starachowickiego jest dobrze rozbudowana sieć instytucji otoczenia biznesu. Celowe jest jednak zintegrowanie działań tych instytucji z działaniami władz lokalnych – prowadzenie wspólnych przedsięwzięć może przynieść duży postęp jakościowy z uwagi na wzajemne zrozumienie potrzeb, oczekiwań i możliwości partnerów oraz efekty skali.

- *Cel strategiczny Nr 2. Rozwój Lokalnej Przedsiębiorczości*

Cel ten bezpośrednio nawiązuje do tworzenia nowych miejsc pracy poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości – a więc aktywizacji gospodarczej mieszkańców i wykorzystania zarówno lokalnego kapitału jak i pomocy państwa dla osób bezrobotnych. Jednocześnie zakłada się wykorzystanie szerokiej palety narzędzi dla aktywizacji lokalnej przedsiębiorczości – głównie poprzez wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw – jako czynnika który na równi z przyciąganiem kapitału zewnętrznego zaważy na przyszłości powiatu.

Kolejnym, kluczowym dla rozwoju powiatu starachowickiego, obszarem tematycznym jest „Infrastruktura techniczna i dostępność komunikacyjna”. Cel strategiczny w tym obszarze sformułowany został w sposób następujący:

- *Cel strategiczny Nr 3. Poprawa infrastruktury technicznej i dostępności komunikacyjnej powiatu*

Zgodnie z przyjętą misją rozwoju powiatu oraz wnioskami wynikającymi z diagnozy i analizy strategicznej powiatu, zagadnienia dotyczące lokalnej infrastruktury technicznej oraz dostępności komunikacyjnej stanowią bezspornie jeden z najważniejszych problemów rozwojowych powiatu. Stan infrastruktury technicznej determinuje poziom życia mieszkańców powiatu, a wraz z dostępnością komunikacyjną rzutuje na rozwój lokalnej przedsiębiorczości i napływ inwestycji zewnętrznych.

Program Rozwoju Lokalnego Powiatu Starachowickiego został przyjęty Uchwałą Nr XXXIII/275/05 Rady Powiatu w Starachowicach z dnia 27 stycznia 2005 roku.

Zawiera on usystematyzowaną listę zadań inwestycyjnych planowanych do realizacji w latach 2004 – 2006 z udziałem funduszy krajowych i strukturalnych oraz zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w latach 2007 – 2013.

Główne obszary brane pod uwagę przy wyborze zadań do realizacji to:

- **Poprawa infrastruktury drogowej**, mającej wpływ na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój gospodarczy Powiatu.
- **Poprawa infrastruktury społecznej.**
- **Bezpieczeństwo publiczne** – jako czynnik mający wpływ na rozwój społeczno – gospodarczy, poprzez stworzenie bezpiecznych warunków życia mieszkańców.

Lokalny Program Rewitalizacji Starachowic wpisuje się programowo w listę celów i zadań ujętych w powyższych dokumentach, a w szczególności:

- *Cel strategiczny Nr 2. Rozwój Lokalnej Przedsiębiorczości*
- *Cel strategiczny Nr 3. Poprawa infrastruktury technicznej i dostępności komunikacyjnej powiatu*

Strategii Rozwoju Gospodarczego Powiatu Starachowickiego oraz zadania z obszarów:

- *Poprawa infrastruktury społecznej.*
- *Bezpieczeństwo publiczne*

ujęte w Programie Rozwoju Lokalnego Powiatu.

Rozdział 4 - Strategia Rozwoju Starachowic

W dniu 6 listopada 2000 roku Rada Miejska w Starachowicach przyjęła dokument „Strategia Rozwoju Starachowic”, który określił cele i priorytety społeczno-gospodarczego rozwoju naszego miasta w dziesięcioletniej perspektywie oraz wyznaczył zadania służące ich urzeczywistnieniu. (Uchwała nr VIII/1/2000)

Dokumentacja Strategii Rozwoju Starachowic (SRS) obejmuje:

- część ogólną Strategii
- projekty koncepcyjne hierarchicznie pogrupowane
- aktualizację i zmiany do części ogólnej i poszczególnych projektów.

Strategia opiera się na następujących komplementarnych względem siebie scenariuszach rozwoju:

Scenariusz I: STARACHOWICE - ZNACZĄCYM OŚRODKIEM ROZWOJU GOSPODARCZEGO O ZRÓŻNICOWANYM PRZEMYSŁE

Wykorzystanie wszystkich atutów i szans rozwoju miasta Starachowice, przy jednoczesnej likwidacji słabych stron oraz ograniczaniu zagrożeń rozwojowych, stworzy realne prawdopodobieństwo osiągnięcia poniższych składników wizji przemysłowego rozwoju.

- A. *Bardzo znaczącym ośrodkiem rozwoju gospodarczego będą nowe firmy zlokalizowane w SSE „Starachowic” oraz istniejące w mieście znaczące podmioty Gospodarcze.*
- B. *Nastąpi lokalny rozwój małych i średnich przedsiębiorstw wytwórczych współpracujących także z firmami w strefie i jej bezpośrednim sąsiedztwie*
- C. *Dużej redukcji ulegnie monokultura przemysłowa w oparciu o zasoby lokalne.*
- D. *Funkcjonować będą instytucje wspierające rozwój.*
- E. *Nastąpi umiarkowany rozwój standardowo zróżnicowanego budownictwa mieszkaniowego, a także infrastrukturalnego usługowego i turystycznego.*

Scenariusz II: STARACHOWICE JAKO OŚRODEK PONADLOKALNY

Przy wykorzystaniu wszystkich atutów i szans rozwoju miasta stworzona zostanie realna szansa na zrealizowanie wizji jako ośrodka ponadlokalnego.

- A. *Miasto będzie atrakcyjnym, ponadlokalnym rynkiem pracy dzięki rozwojowi wielobranżowego przemysłu i sektora usług oraz wspieraniu małej i średniej przedsiębiorczości.*
- B. *Standard życia mieszkańców miasta ulegnie zdecydowanej poprawie dzięki polifunkcyjnemu i miastotwórczemu charakterowi lokalnej gospodarki.*
- C. *Poprawa poziomu życia ludności miasta spowoduje szybszy rozwój demograficzny i mniejszy odpływ ludzi młodych.*
- D. *Spójność wewnętrzną miasta zapewni pełna gama rozwiniętych instytucji i urządzeń infrastruktury społecznej i technicznej.*
- E. *Starachowice jako miasto centralne układu osadniczego, z którym w wielopłaszczyznowej integracji wraz z ciężącym doń obszarem utożsamiać się będą społeczności lokalne oraz emitować impulsy jego rozwoju.*
- F. *Polaryzacyjne oddziaływanie miasta na otoczenie, wynikające ze zróżnicowanego, znacznego potencjału społeczno-gospodarczego, wspierać będzie rozwinięta sieć powiązań komunikacyjnych oraz nowoczesny system telekomunikacji.*

Scenariusz III: STARACHOWICE JAKO OŚRODEK TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZY

Koncepcja ta zawiera trzy podstawowe segmenty:

1. *Starachowice jako miasto o funkcjach turystyczno-usługowych w regionie świętokrzyskim.*
2. *Starachowice jako ośrodek kultury materialnej.*
3. *Starachowice z przywróconą funkcją rekreacyjno-wypoczynkową*

Projekty koncepcyjne Strategii usystematyzowane zostały następująco:

- Grupa I – projekty do samodzielnej realizacji przez Gminę:
 1. Restrukturyzacja komunalnej działalności gospodarczej w Starachowicach
 2. Targowiska miejskie w Starachowicach
 3. Zagospodarowanie zbiorników wodnych „Piachy” i „Lubianka” dla celów rekreacyjnych
 4. Lokalna polityka mieszkaniowa w Starachowicach
 5. Realizacja strategii
 6. Kultura fizyczna w mieście
- Grupa II – projekty do wspólnej realizacji z powiatem z wiodącą rolą gminy
 1. Promocja miasta Starachowice
 2. Koncepcja współdziałania strategicznego miasta Starachowice i Specjalnej Strefy Ekonomicznej
 3. Ochrona zdrowia
 4. Społeczeństwo obywatelskie
 5. Pomoc społeczna
 6. Kompleksowy system zagospodarowania stałych odpadów komunalnych
- Grupa III – projekty do wspólnej realizacji z powiatem z wiodącą rolą powiatu
 1. Bezpieczne miasto
 2. Rynek pracy
 3. Turystyka:
 - Organizacja centrum Promocji i Informacji Turystycznej
 - Odpowiednie zagospodarowanie tras wycieczkowych w mieście będących fragmentem szlaków turystycznych Gór Świętokrzyskich
 - Muzeum Kultury Materialnej
 4. Zagospodarowanie zbiornika wodnego „Pasternik” i doliny rzeki Kamiennej
 5. Utworzenie placówki szkolnictwa wyższego w zakresie zarządzania i marketingu w Starachowicach

Wdrażanie poszczególnych projektów następować ma sukcesywnie, odpowiednio do środków zapewnionych na ten cel w budżecie miasta, tak aby efekty projektów strategii widoczne były w okresie do roku 2010.

W 2001 roku decyzją Zarządu Miasta odnoszącą się do zrealizowanych działań wdrożeniowych Strategii a także propozycji dalszej jej realizacji i monitorowania przyporządkowano realizację Projektów SRS wykonawcom prowadzącym i Pomocniczym (Wydziały Urzędu Miejskiego i jednostki organizacyjne) oraz określono partnerów współpracujących. Rada Miejska o cyklu dwu letnim zapoznaje się z realizacją poszczególnych projektów operacyjnych strategii, zgłaszając własne uwagi i wnioski.

W miesiącu maju 2004 r. Rada Miejska w Starachowicach podjęła uchwałę przystąpienia Gminy Starachowice do opracowania projektu „Rewitalizacja wybranych terenów Gminy Starachowice” jako integralnego projektu operacyjnego Strategii w Grupie II (Uchwała Nr VI/4/04)

Realizując treści w/w uchwały Prezydent Miasta w dniu 9 lipca 2004 r. wydał Zarządzenie w sprawie powołania kierownika zespołu ds. rewitalizacji oraz powołania Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji

Zadaniem zespołu jest przygotowanie, opracowanie a następnie wdrożenie po akceptacji Rady Miejskiej projektu „Rewitalizacja wybranych terenów Gminy Starachowice”.

Rozdział 5 – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

5.1. Podstawowe informacje o Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) na lata 2004-2006 (ZPORR) jest głównym dokumentem programowym planowania średniookresowego, wynikającego z okresu budżetowania Unii Europejskiej, dotyczącym procesu wdrażania funduszy strukturalnych na poziomie regionalnym.

Ogólna wielkość środków finansowych Programu to kwota 4 229 000 000 €. Składają się na to środki:

1. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego	- 2 530 000 000 €
2. Europejskiego Funduszu Społecznego	- 438 000 000 €
3. Budżet Państwa	- 346 000 000 €
4. JST	- 769 000 000 €
5. Środki prywatne	- 146 000 000 € ⁵

Przy wykorzystaniu tego narzędzia, jednego z wielu umożliwiających wdrażanie funduszy strukturalnych w Polsce, istnieje realna szansa na efektywne wykorzystanie w woj. świętokrzyskim ponad **133 mln €** w latach 2004-2006 (z możliwością wydatkowania środków zgodnie z zasadą n+2 do roku 2008).

Dla poszczególnych priorytetów ZPORR podział środków przedstawia następująco:

- PRIORYTET I - 75 211 178 €
- PRIORYTET II - 22 366 955 €
- PRIORYTET III - 35 500 000 €
- PRIORYTET IV - 2 092 201,86 €⁶

(kwota alokacji Priorytetu IV nie wlicza się do ogólnej alokacji przyznanej woj. świętokrzyskiemu w ramach ZPORR. Stanowi ona 5,24% kwoty środków przyznanych na pomoc techniczną dla ZPORR w skali całego kraju, która wynosi około 1,5% całej alokacji)

W ramach Priorytetu III na poszczególne Działania przewidziano następujące wielkości środków:

- Działanie 1: Obszary wiejskie - 11 500 000 €
- Działanie 2: Obszary podlegające restrukturyzacji - 5 600 000 €
- Działanie 3: Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne - 4 800 000 €
- Działanie 4: Mikroprzedsiębiorstwa: - 2 700 000 €
- Działanie 5: Lokalna infrastruktura społeczna - 4 900 000 €

ZPORR po wielomiesięcznych ustaleniach i negocjacjach ze służbami Komisji Europejskiej został przyjęty przez Radę Ministrów 16 marca 2004 r. i od tego momentu stał się obowiązującym w Polsce aktem prawnym. Główne cele ZPORR zidentyfikowano w następujący sposób:

1. Tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów;
2. Przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów;
3. Sprzyjanie długotrwałemu rozwojowi gospodarczemu;
4. Sprzyjanie spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej.

W kontekście możliwości realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich, szczególnie ważnym wydaje się **działanie 3.3. „Zdegradowane obszary miejskie, po-przemysłowe i po-wojskowe”** wyodrębnione w ramach Priorytetu III Rozwój lokalny.

W ramach tego Działania przewidziane do realizacji są projekty, które przyczyniają się do zapewniania poprawy jakości istniejącego dobra publicznego (z wyjątkiem projektów zawierających pomoc publiczną). Działanie to podzielone zostało na dwa uzupełniające się poddziałania, obejmujące swoim oddziaływaniem dwa różnego typu obszary wsparcia:

- 3.3.1. Rewitalizacja obszarów miejskich.
- 3.3.2. Rewitalizacja obszarów po-przemysłowych i po-wojskowych.

Uszczegółowienie zasad wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Priorytet I i III) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (Priorytet II) określono w Uzupełnieniu ZPORR, którego ostatnia wersja została przyjęta rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z 9 września 2005 r.⁷

Projekty infrastrukturalne dotyczące rewitalizacji obszarów miejskich oraz terenów przemysłowych i powojkowych będą wdrażane w powiązaniu z projektami z zakresu ożywienia gospodarczego oraz rozwiązywania problemów społecznych i ułatwienia przedsiębiorstwom warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Odbywać się to będzie poprzez dostarczenie im dogodniejszych warunków - uzupełniając tym samym działania podejmowane w ramach ZPORR Priorytetu 2 „Wzmocnienie Regionalnych Zasobów Ludzkich” oraz Sektorowego Programu Operacyjnego (SPO) „Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006” i SPO „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw lata 2004-2006”, a także Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL.

5.2. Zasady korzystania ze środków EFRR w ramach działania

3.3.1. ZPORR

Cele wymieniane w Podstawach Wsparcia Wspólnoty oraz zapisy określone w ZPORR wykazują potrzebę stworzenia kompleksowego podejścia do kwestii trwałej peryferyzacji obszarów i marginalizacji dużych grup mieszkańców zdegradowanych społecznie i ekonomicznie miast i dzielnic miast oraz zdegradowanych obszarów przemysłowych i po-wojskowych poprzez działania inspirujące rozwój nowych funkcji obszarów problemowych oraz przywrócenie terenom zdegradowanym utraconych funkcji społeczno-gospodarczych.

Rewaloryzacja urbanistyczna będzie polegać na wsparciu kompleksowych działań technicznych, takich jak: remonty, modernizacja infrastruktury podstawowej oraz rewaloryzacja zabudowy, poprawa funkcjonalności ruchu kołowego i ruchu pieszego, zwiększenie funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych, w tym renowacja obiektów o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na terenach rewitalizowanych.

W ramach poddziałania 3.3.1. wspierane będą projekty, które będą wynikały ze zintegrowanych programów rewitalizacji społeczno-gospodarczej, przestrzennej i funkcjonalnej zdegradowanych: dzielnic mieszkaniowych, zespołów mieszkaniowych w miastach, (szczególnie na obszarach zagrożonych lub dotkniętych zjawiskami patologii społecznej) w celu tworzenia w zdegradowanych dzielnicach warunków lokalowych i infrastrukturalnych dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej i

edukacyjnej, w tym mających za zadanie podniesienie kwalifikacji mieszkańców ww. terenów zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Priorytetowo będą traktowane projekty mające znaczenie dla rozwoju gospodarczego:

- porządkowania „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
- renowacji zabudowy budynków, w tym obiektów infrastruktury społecznej,
- renowacji budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie oraz ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne i kulturalne,
- poprawy funkcjonalności struktury ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych,
- przebudowy lub remontów publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych połączonych z działalnością gospodarczą,
- tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast.

Ważny element tego poddziałania stanowi pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast poprzez szybszy wzrost gospodarczy i wzrost zatrudnienia.

Obszary miejskie poddawane rewitalizacji muszą zostać wyznaczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Ich granice są wyznaczone na podstawie krytycznej analizy wyników badań i analiz przeprowadzonych dla potrzeb przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Dokonując tego wyboru należy wziąć pod uwagę poziom:

- bezrobocia,
- ubóstwa oraz trudne warunki mieszkaniowe,
- przestępczości,
- wykształcenia mieszkańców,
- przedsiębiorczości mieszkańców,
- degradacji technicznej infrastruktury i budynków,
- zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Inwestycje wdrażane w ramach Poddziałania 3.3.1. muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji i są to poniższe projekty:

1. porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
2. izolacja, remont lub przebudowa elewacji, fasad i dachów budynków oraz pomieszczeń przeznaczonych na cele: gospodarcze, szkoleniowe lub kulturalne - za wyjątkiem przeprowadzania prac budowlano-montażowych w indywidualnych mieszkaniach - w ramach działania wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, w tym:
 - o remont, przebudowa instalacji w budynkach: grzewczych, elektrycznych, gazowych i wodno-kanalizacyjnych,
 - o zagospodarowanie przyległego terenu (budowa, remont, przebudowa małej architektury, ogrodzeń).
3. renowacja budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie w tym ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne, edukacyjne, turystyczne lub kulturalne, przyczyniająca się do tworzenia stałych miejsc pracy. Priorytetowo będą traktowane budynki posiadające potencjał dla rozwoju turystyki. Renowacja będzie się składała z działań wspierających:
 - o prace konserwatorskie,
 - o odnowienie zabudowań (za wyjątkiem indywidualnych mieszkań)
4. prace konserwatorskie, odnowienie fasad i dachów budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się w rejestrze zabytków wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu przyczyniająca się do tworzenia stałych miejsc pracy,
5. wyburzanie budynków pod cele: usługowe, kulturowe, edukacyjne, gospodarcze, turystyczne lub rekreacyjne,
6. remont lub przebudowa infrastruktury publicznej związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych,
7. tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast, w tym:
 - o budowa lub remont oświetlenia;
 - o zakup i instalacja systemów monitoringu przyczyniających się do realizacji działania,
8. adaptacja, przebudowa lub remonty budynków i przestrzeni użyteczności publicznej wraz z przyległym otoczeniem na cele edukacyjno-społeczne znajdujących się na terenie rewitalizowanym, w tym między innymi przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły średnie i ponadgimnazjalne, szkoły wyższe, szkolne stołówki,

- domy dziecka, ośrodki walki z patologiami społecznymi (np. walki z narkomanią, alkoholizmem), poradnie psychologiczne, świetlice dla dzieci i młodzieży, domy kultury, Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz obiekty służące pomocą społeczną (np. dla samotnych matek z dziećmi, zapobiegania przestępczości, punkty służące pomocą i przekwalifikowaniem byłych więźniów). Priorytetowo będą traktowane budynki, które głównie przyczynią się do rozwoju działalności gospodarczej i zatrudnienia (za wyjątkiem prac remontowo-instalacyjnych w indywidualnych mieszkaniach), w tym:
- izolacja, remont, przebudowa fasad i dachów budynków;
 - remont, przebudowa, adaptacja pomieszczeń,
 - budowa, remont, przebudowa instalacji w budynkach: grzewczych, wodno-kanalizacyjnych, gazowych, elektrycznych,
 - zagospodarowanie przyległego terenu (np. budowa, remont, przebudowa ogrodzeń i małej architektury).
9. przebudowa, wymiana lub remont infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, elektrycznej, grzewczej i gazowej w rewitalizowanych obiektach publicznych, usługowych,
10. regeneracja, rehabilitacja i zabudowywanie pustych przestrzeni publicznych, w tym: remont lub przebudowa: placów, rynków, parkingów, placów zabaw dla dzieci, publicznych toalet miejskich, małej architektury (np. tarasy widokowe, fontanny, ławki, kosze na śmieci), miejsc rekreacji, terenów zielonych (zieleń wysoka, niska i trawniki) oraz prace restauracyjne na terenie istniejących parków.
11. remonty lub przebudowa infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie ochrony środowiska na terenie zdegradowanych dzielnic miast, w tym:
- budowa, remonty lub przebudowa sieci kanalizacyjnych i innych urządzeń do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków,
 - budowa, remonty lub przebudowa kanalizacji deszczowej,
 - wymiana elementów konstrukcyjnych zawierających azbest w budynkach publicznych (poza celami mieszkaniowymi) w przypadku, gdy nie wymaga to przebudowy całego obiektu i po spełnieniu wymagań przekazania powstałych odpadów zawierających azbest podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki takimi odpadami,
 - budowa, remonty lub przebudowa sieci wodociągowych, ujęć wody i urządzeń służących do gromadzenia i uzdatniania wody oraz urządzeń regulujących ciśnienie wody.
12. poprawa funkcjonalności ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych rewitalizowanego terenu, w tym:

- remonty, przebudowa lub modernizacja dróg lokalnych (gminnych lub powiatowych) i ulic prowadzących do dzielnic mieszkalnych oraz komunalnych dróg osiedlowych (m.in. wzmocnienie podbudowy jezdni, polepszenie stanu nośności, wymiana i poszerzenie nawierzchni) oraz małych obiektów inżynierskich,
 - budowa, remonty lub przebudowa chodników i przejść dla pieszych, jak również wszelkie inne prace infrastrukturalne lub zakup wyposażenia pozwalający zwiększyć bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów lub zwierząt, (np. budowa, przebudowa lub remont ścieżek rowerowych)
13. remont lub przebudowa obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego, kulturalnego,
 14. remont, przebudowa lub przystosowanie budynków i przestrzeni dla potrzeb tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości,
 15. remont, przebudowa lub przystosowanie budynków i infrastruktury na cele turystyczne i kulturalne (włącznie z odnowieniem i konserwacją obiektów dziedzictwa kulturowego) prowadząca do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy.⁸

Rozdział 6 -.Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) na lata 2004-2009

Poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności UE Polska ma od niedawna możliwość pozyskania środków finansowych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MFEOG). Łączna pula środków na lata 2004-2009 EOG – NMF wynosi dla Polski 533,51 mln EUR. Oba mechanizmy zostały objęte jednolitymi zasadami i procedurami jak też jednolitymi systemami zarządzania.⁹ W Polsce funkcję koordynatora dysponowania środkami pełni Ministerstwo Gospodarki i Pracy i Krajowy Punkt Kontaktowy.

Zasadniczym celem pomocy utworzonych mechanizmów jest dążenie do zmniejszenia dysproporcji społeczno-ekonomicznych. Podejmowane w ramach Mechanizmów projekty powinny być z jednej strony zgodne z polityką społeczno - gospodarczą Polski oraz przepisami odpowiednich polityk UE.

Maksymalne dofinansowanie projektów wynosi od 60 do 90% całkowitych kosztów kwalifikowanych. Pułap dotacji uwarunkowany jest głównie od źródła finansowania projektu po stronie krajowej.¹⁰

W ramach w/w Mechanizmów środki finansowe przeznaczone będą na realizację projektów zgrupowanych w 6 priorytetowych obszarach:

1. Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii,
2. Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami,
3. Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast,
4. Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmocnienie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmocnienie wspierających go procesów demokratycznych,
5. Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem,
6. Badania naukowe.

Środki finansowe z Norweskiego Mechanizmu Finansowego mogą wspierać działania podejmowane w ramach wszystkich sześciu priorytetów Mechanizmu Finansowego EOG, oraz na zasadach pierwszeństwa w zakresie następujących dodatkowych czterech obszarów priorytetowych:

1. Wdrażanie przepisów z Schengen, wsparcie Narodowych Planów Działania z Schengen oraz wzmocnienie sądownictwa.
2. Ochrona środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych.
3. Polityka regionalna i działania transgraniczne.
4. Pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*.¹¹

Spośród nich bezpośredni związek z procesem rewitalizacji miast spełnia priorytet 3 „Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego w tym transport publiczny i odnowa miast”.

Celem przedsięwzięć realizowanych w ramach priorytetu jest zachowanie i odbudowa europejskiego dziedzictwa kulturowego wraz z jego otoczeniem oraz wykreowanie narodowych produktów turystyki kulturowej w historycznych miastach Polski (w szczególności Warszawa, Kraków, Gdańsk, Wrocław, Poznań).

W ramach priorytetu do realizacji możliwe są projekty z zakresu:

1. rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej,

2. rewitalizacji historycznych obszarów miejskich,
3. rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych,
4. rewitalizacji obiektów przemysłowych o wysokiej wartości historycznej na cele kulturalne, w szczególności na muzea nowoczesności,
5. renowacji, ochrony i zachowania miejsc pamięci i martyrologii,
6. budowy i rozbudowy publicznych i niekomercyjnych instytucji kultury o europejskim znaczeniu,
7. budowy, rozbudowy, odbudowy i adaptacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury,
8. kompleksowych programów konserwacji zabytków ruchomych oraz konserwacji digitalizacji zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów,
9. tworzenia systemów zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem dzieł sztuki oraz zabezpieczenie zabytków ruchomych i nieruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem

Projekty w ramach tego priorytetu nie mogą być realizowane w celach komercyjnych.

Rozdział 7 - Wnioskodawcy do aplikacji w ZPORR oraz MF EOG i NMF

7.1. Beneficjenci ZPORR

Potencjalnymi beneficjentami projektów realizowanych w ramach działania 3.3.1 i 3.3.2 ZPORR dotyczącego rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich i obszarów przemysłowych mogą być następujące osoby fizyczne, prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej:

1. gmina, miasto na prawach powiatu lub jednostki organizacyjne wykonujące zadania wyżej wymienionych jednostek samorządu terytorialnego,
2. związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego
3. następujące podmioty, których projekt został ujęty w LPR:
 - a) spółki prawa handlowego oraz inne jednostki organizacyjne nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają podmioty wymienione w pkt 1 i 2 lub samorząd województwa,
 - b) podmioty wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego, w których większość udziałów lub akcji posiada gmina lub miasto na prawach powiatu,

- c) podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o ustawy „Prawo Zamówień Publicznych” dostarczające usługi użyteczności publicznej na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego pod warunkiem przestrzegania zasad pomocy publicznej określonych w przepisach odrębnych,
- d) organizacje pozarządowe nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje oraz kościoły i związki wyznaniowe,
- e) spółdzielnie mieszkaniowe,
- f) jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, w szczególności policja, straż pożarna,
- g) szkoły wyższe,
- h) wspólnoty mieszkaniowe.

Beneficjentów projektów należy podzielić na dwie grupy:

1. Gminę oraz beneficjentów zależnych od gminy, w szczególności komunalne jednostki organizacyjne zależne od gminy oraz jednostki z udziałem gminy, beneficjentów ubiegających się o dofinansowanie z UE w konsorcjum z gminą (np. stowarzyszenia chcące wykorzystać na prowadzenie swojej działalności budynki komunalne).
2. Pozostałych beneficjentów niezależnych finansowo od gminy (np. kościoły i związki wyznaniowe, wyższe uczelnie, wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie mieszkaniowe).

Beneficjenci mogą ubiegać się o środki z ZPORR, jeżeli zostaną spełnione następujące kryteria:

1. wnioskowane projekty wynikają z zatwierdzonego uchwałą Rady Miejskiej LPR (wnioskowane projekty są tam wymienione - stanowią ich integralny element oraz została uzasadniona ich realizacja),
2. wnioskowane projekty przyczyniają się do realizacji celów działania, np.: przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu zamieszkującej tam ludności, tworzą nowe, stałe miejsca pracy.¹²

7.2. Beneficjenci Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego

Zasadniczo beneficjentami dofinansowania z Mechanizmu Finansowego mogą być wszystkie instytucje sektora publicznego i prywatnego, a także organizacje pozarządowe utworzone proceduralnie w Polsce, mające statutowe działania w interesie publicznym.¹³

Do głównych beneficjentów można zaliczyć:

- Ministerstwo Kultury,

- jednostki samorządu terytorialnego,
- związki i porozumienia jednostek samorządu terytorialnego,
- państwowe i samorządowe instytucje kultury i instytucje filmowe,
- państwowe szkoły i uczelnie artystyczne,
- państwowe szkoły wyższe
- organizacje pozarządowe ze sfery kultury działające w interesie publicznym,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- przedsiębiorstwa państwowe i zakłady budżetowe jednostek samorządu terytorialnego, nie działające w celu osiągnięcia zysku,
- instytucje sektora prywatnego działające w interesie publicznym
- instytucje naukowe i badawcze
- instytucje branżowe i środowiskowe (w tym stowarzyszenia)
- organizacje społeczne i podmioty partnerstwa publiczno-prywatnego¹⁴.

CZĘŚĆ CZWARTA - ZAŁOŻENIA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Rozdział 1 - Okres realizacji LPR

Okres realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji przewidziany jest na lata 2006-2013. Ma to ścisły związek z członkostwem Polski w Unii Europejskiej, w której obowiązuje 7-letni okres planowania budżetu. Obecnie trwa okres budżetowania 2004-2006, w ramach którego przewidziano (również dla naszego kraju) konkretne instrumenty finansowe (m.in. ZPORR), za pomocą których można wspierać rozwój obszarów miejskich.

Trwają także prace nad projektem budżetu UE na lata 2007–2013. Na obecnym etapie trudno jednoznacznie przewidzieć, jakie narzędzia dostępne będą w kolejnym okresie programowania Unii Europejskiej, dlatego też w ramach LPR założono jak najszersze możliwości realizacji konkretnych, obecnie nie zdefiniowanych, zadań i projektów.

Przyjęto iż wdrażanie LPR w Starachowicach będzie podzielone na dwa współgrające ze sobą okresy:

- **Okres 1: rok 2006**
- **Okres 2: lata 2007-2013**

Dla **Okresu 1** zostały wyznaczone przykładowe rozwiązania projektowe, zasygnalizowane na etapie opracowywania Programu przez potencjalnych wykonawców inwestycji i jednocześnie beneficjentów funduszy Unii Europejskiej. Są to następujące projekty:

- opracowanie dokumentacji projektowej modernizacji ul. Południowej,
- opracowanie dokumentacji technicznej budowy ciągu komunikacyjnego z infrastrukturą techniczną w ul. Staszica na odcinku od ul. Lipowa do ul. Mrozowskiego,
- opracowanie dokumentacji projektowej „Adaptacja działki nr 1118/4 położonej przy ul. Krywki na ogólnodostępne boisko do szkolenia i ćwiczeń”

Źródłem ich finansowania będą środki własne beneficjentów.

Dla **Okresu 2**, w ramach LPR zostały wskazane przesłanki, które będą decydować o podstawach merytorycznych rozwiązań projektowych rozpoczynających się w tym okresie. Do nich należy zaliczyć m.in:

- zgodność z celami LPR,
- uregulowane sprawy własnościowe rewitalizowanych terenów,
- objęcie terenów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- możliwość wykorzystania istniejących opracowań planistycznych

Należy zaznaczyć, iż lista projektów LPR nie będzie zamknięta i każdy uprawniony podmiot spełniający cele ujęte w LPR będzie mógł ubiegać się o realizację swojego zadania. Taki warunek jest szczególnie ważny w przypadku korzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej. W opracowanych wnioskach należy wykazać zgodność projektu z założeniami LPR.

W trakcie realizowania LPR w okresie jego obowiązywania zakłada się:

- możliwość weryfikowania zaplanowanych już działań,
- włączanie do programu nowych projektów,
- zmianę i weryfikację granic przyjętych do rewitalizacji obszarów,
- rozszerzenie i zmianę zakresu planowanych działań.

Okres objęty działaniami LPR wykracza poza ramy czasowe objęte Strategią Rozwoju Miasta Starachowice (do 2010 r.). Sytuacja taka pozwala na ściśle powiązanie ze sobą tych dwóch znaczących dla rozwoju miasta dokumentów planistycznych. W odróżnieniu od Strategii Rozwoju Miasta, która określa cele działania, do których powinny dążyć wszystkie podmioty funkcjonujące na obszarze Miasta, LPR wskazuje bezpośrednio na obszary, które mogą podlegać wsparciu z konkretnych źródeł finansowania. Pozwala to w sposób czytelny konfrontować oba dokumenty, pod kątem przydatności realizacji założeń Programu na rzecz osiągnięcia celów rozwojowych określonych w Strategii.

Skutki realizacji zadań zbieżnych z założeniami Lokalnego Programu Rewitalizacji powinny znaleźć silne odzwierciedlenie w pracach nad kolejną Strategią Rozwoju Miasta po roku 2010.

Rozdział 2 - Zasięg terytorialny rewitalizowanych obszarów

Zgodnie z warunkami zapisanymi w Uzupelnieniu ZPORR, zdegradowane obszary miejskie i obszary przemysłowe poddawane rewitalizacji zostają wyznaczone w LPR. Ich granice są wyznaczone na podstawie krytycznej analizy wyników badań i analiz, w tym wniosków różnych podmiotów współuczestniczących w procesie rewitalizacji przeprowadzonych dla potrzeb przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Wyodrębniono w nim dwie zasadnicze kategorie obszarów zakwalifikowane do procesu rewitalizacji, a mianowicie:

- rewitalizacja obszarów miejskich
- rewitalizacja obszarów przemysłowych.

Utworzenie powyższych obszarów poddanych rewitalizacji (symbol R) z uwzględnieniem realizacji określonych funkcji i dziedzin działania, zakresem i rodzajem

zjawisk kryzysowych, było poprzedzone skrupulatną analizą SWOT gminy Starachowice. Diagnoza miasta wraz z analizą mocnych i słabych stron, pozwoliły na zlokalizowanie i opisanie zjawisk kryzysowych, jak też terenów zdegradowanych w odniesieniu do sfery problemów przestrzenno-budowlanych, społecznych i ekonomicznych. Obok krytycznej analizy powyższych czynników w procesie wyznaczenia obszarów, które poddane zostaną rewitalizacji wzięto pod uwagę zgodność działań ze:

- Strategią Rozwoju Starachowic do roku 2010 odnośnie realizacji celów rozwojowych miasta,
- Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego,
- Strategią Rozwoju Gospodarczego Powiatu Starachowickiego i Programem Rozwoju Lokalnego Powiatu
- Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego miasta Starachowice.

Zasadniczym celem wyboru obszarów było dążenie do harmonijnego rozwoju terenów miasta poprzez wyrównywanie szans społecznych, wzmocnienie rozwoju gospodarczego, poprawę środowiska miejskiego itp.

Strefy miasta zakwalifikowane do rewitalizacji charakteryzują się m.in. czynnikami, t.j.:

1. bezrobociem
2. ubóstwem
3. przestępczością
4. niską przedsiębiorczością mieszkańców
5. degradacją techniczną budynków i infrastruktury
6. zanieczyszczeniem środowiska naturalnego
7. małą atrakcyjnością ekonomiczną terenów
8. koniecznością rekonwersji terenu (ze względu na słabość socjalną i ekonomiczną)
9. nieodpowiednim zagospodarowaniem przestrzennym terenów (osiedli)
10. dewastacją podstawowej sieci komunalnej
11. brakiem ładu przestrzennego wokół nieruchomości
12. stanem kryzysowym obszarów przemysłowych i specyficznych obszarów miejskich
13. niezagospodarowaniem terenów mających potencjał społeczny, ekonomiczny i przestrzenny.

Powyższe kryteria łączą poszczególne projekty rewitalizacji, biorąc pod uwagę wymiar kapitału ludzkiego (społeczny, zawodowy, prewencyjny), środowiskowego oraz ekonomicznego danego terenu. Wdrażanie tak skonstruowanych planów rewitalizacji

terenów przestrzeni miejskiej Starachowic pozwoli złączyć działania inwestycyjne ze społecznymi, zapewniając trwałość czynnika ludzkiego w powiązaniu z zagospodarowaniem tkanki miejskiej Starachowic.

Szczegółowy opis diagnozy stanu podstawowych parametrów miasta w tym zagospodarowania przestrzennego, gospodarki, infrastruktury komunalnej oraz uwarunkowań społecznych pozwolił sporządzić stosowną analizę kondycji gminy. Dzięki temu możliwe stało się wyodrębnienie obszarów i obiektów miasta oraz zakwalifikowanie ich do programu pn. „*Rewitalizacja wybranych terenów gminy Starachowice*”.

2.1. Tereny planowane do rewitalizacji w ramach działania rewitalizacja obszarów miejskich – załącznik Mapa Nr I

R-1 „WIERZBNIK”

Jest to teren w obrębie ulic: Wojska Polskiego od terenów ZDZ, wzdłuż południowej granicy terenów ZDZ do ul. Słowackiego, ul Kilińskiego, Al. Armii Krajowej, Al. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego do przecięcia z torami kolejowymi i wzdłuż torów kolejowych wraz z dworcem Starachowice Wsch., terenami przemysłowo – składowymi, ul. Kolejowej do ul. Wojska Polskiego – na obszarze Starachowic zwany umownie jednostką B9-WIERZBNIK(*fot. Nr 1, fot. Nr 2, fot. Nr 3*).¹

Występuje tu zwarta zabudowa mieszkaniowa z usługowymi parterami (ponad 57%). Około 61% budynków na tym terenie powstało w okresie przedwojennym. Są to budynki murowane i drewniano-murowane, których stan techniczny należy określić jako średni. Ok. 15% budynków posiada znaczące wartości architektoniczne.²

Na tym terenie znajduje się 536 nieruchomości, z czego 451 stanowi własność prywatną (lub nie uregulowaną). Cechą charakterystyczną jest także częsta zmiana właścicieli nieruchomości.

Na całym terenie występuje dużo prowizorycznych zabudowań gospodarczych, metalowych garaży oraz kilka zgrupowań zabudowy wytwórczej. Obiekty te często dysharmonują z otoczeniem. Niekorzystnym zjawiskiem są również wolnostojące oficyny na tyłach wąskich działek.

Najważniejszymi elementami krajobrazu miejskiego na tym terenie są zabytkowy układ urbanistyczny z Rynkiem i Kościół Świątej Trójcy z XVII w.

Obszar Wierzbnika jest dobrze skomunikowany z pozostałymi częściami miasta, ale obecnie ze względu na zwiększony ruch kołowy występują tu utrudnienia w ruchu pojazdów i pieszych.

Główna oś komunikacyjna wewnątrz obszaru to ciąg ulic wschód–zachód. Są to ulice: Piłsudskiego (częściowo jednokierunkowa), Kolejowa – jednokierunkowa, Dworcowa – łącznik tych ulic, Wysoka – jednokierunkowa, Krótka – jednokierunkowa, Rynek – ruch okrężny, Niska – jednokierunkowa, Iłżecka.

Niedostateczna jest ilość wydzielonych parkingów i miejsc postojowych, powodująca zwłaszcza w dni targowe utrudnione poruszanie się po obszarze.

Leżący w geometrycznym środku miasta Starachowice – Wierzbnik - utracił obecnie swój pierwotny charakter terenu handlowo–usługowego. Degradacja techniczna budynków, uciążliwości komunikacyjne i stan infrastruktury komunalnej powodują, iż teren Wierzbnika należy dziś do zmarginalizowanych części miasta. Występują tu również negatywne zjawiska społeczne w postaci ubóstwa i przestępczości, aktów wandalizmu (KPP w Starachowicach w 2004 r. zarejestrowała tu 157 przestępstw)³.

Rewitalizacja niniejszego obszaru łączy aspekt społeczny i przestrzenny. Rewaloryzacja zabytkowej zabudowy mieszkalnej i obiektów pod ochroną konserwatorską nada temu obszarowi odpowiednią prezencję i charakter, poprawi estetykę architektury budowlanej. Ponadto zdynamizuje lokalną integrację społeczną, pozwoli na eliminację zjawiska marginalizacji.

Proponowane przedsięwzięcia:

1. wprowadzenie działań służących poprawie struktury podziałów własnościowych terenów mało zainwestowanych w dwóch wariantach:
 - wykupienie tych terenów przez miasto a następnie prywatyzacja,
 - nadzorowanie korekty granic własnościowych
2. maksymalne ograniczenie ruchu w ciągu ulic: Piłsudskiego, Rynek, Iłżecka,
3. budowa wystarczającej ilości miejsc parkingowych,
4. w miejscach uciążliwych zamontowanie osłon akustycznych,
5. rozplanowanie zieleni ochronnej zwiększającej estetykę przestrzeni publicznej,
6. modernizacja płyty Rynku w nawiązaniu do układu historycznego - zmiana nawierzchni rynku, wprowadzenie elementów małej architektury i oświetlenia,
7. uporządkowanie gospodarki ściekowej w zakresie podczyszczalni wód deszczowych,
8. uporządkowanie i uzupełnienie tkanki budowlanej w okolicy Rynku i ulic dojazdowych,
9. renowacja elewacji budynków przy ul. Piłsudskiego w stylu architektury 20-lecia międzywojennego i w zgodzie z wymogami ochrony konserwatorskiej,
10. przebudowa ulic i chodników poprawiająca ruch kołowy oraz bezpieczeństwo pieszych.

Oczekiwane rezultaty:

Zakłada się, że realizacja projektu przyczyni się do przywrócenia Wierzbnikowi funkcji, jakie powinna pełnić najstarsza część miasta. W przypadku Rynku od kilku lat można było zaobserwować przenoszenie się drobnych kupców do innych części miasta. W efekcie na najstarszym placu w mieście brakuje lokali handlowych i usługowych. Sam Rynek nie jest atrakcyjny dla osób odwiedzających Starachowice, z uwagi na brak porządku architektonicznego w jego zabudowie. Obok zabytkowego kościoła i innych zabytkowych elementów, Rynek otoczony jest budynkami mieszkalnymi. Współcześnie Rynek zatracił swój charakter nie tylko z przyczyn estetycznych, lecz przede wszystkim z powodu koncentracji niewłaściwych funkcji, tj.: znacznej przewagi funkcji mieszkaniowej i lokalizacji dużej ilości miejsc postojowych. Płyta Rynku jest „odcięta” od otaczających ją zabudowań oraz niewłaściwie zagospodarowana. Z tego też powodu teren Rynku pustoszeje po godzinach otwarcia sklepów. Utrzymuje się jedynie handel podstawowych branż (sklepy spożywcze, odzieżowe, artykułów przemysłowych). Realizacja projektu ma na celu nie tylko poprawę estetyki Rynku poprzez remonty elewacji budynków mieszkalno-usługowych. Dzięki odnowie jego nawierzchni i wprowadzeniu elementów małej architektury, rzeźb itp. zostanie zwiększona turystyczna, rekreacyjna, kulturalna i inwestycyjna atrakcyjność Rynku.

Przyczyni się to do powstania okalających Rynek budynkach nowych punktów handlowych i usługowych, a tym samym – nowych miejsc pracy. W konsekwencji realizacja projektu przyczyni się to do wzrostu poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców miasta oraz do wzrostu liczby ofert spędzania wolnego czasu.

Ograniczenie ruchu pojazdów mechanicznych na odcinku ulicy Piłsudskiego od Rynku do ul. Wojska Polskiego spowoduje również zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia powietrza spalinami oraz obniżenie natężenia hałasu. Ma to duże znaczenie szczególnie dla lokatorów mieszkań znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie ulicy.

Przy ul. Piłsudskiego zlokalizowanych jest wiele lokali handlowo-usługowych. Budowa reprezentacyjnego pasażu przyczyni się do właściwej organizacji centrum handlowego. Jego umiejscowienie na wskazanym terenie jest istotne nie tylko ze względu na zlokalizowane w pobliżu osiedla mieszkaniowe. Istotny jest również fakt, iż jest to ważna ulica handlowa Starachowic.

Zwiększenie atrakcyjności oraz popularności tego miejsca wśród mieszkańców miasta pozwoli na organizowanie na płycie Rynku różnego rodzaju imprez masowych, występów i ekspozycji prac miejscowych artystów, co bez wątpienia przyczyni się do integracji społeczności lokalnej. Dla wsparcia idei walki z wykluczeniem społecznym

zostanie opracowany kalendarz imprez stałych oraz będą podejmowane starania mające na celu organizowanie okazjonalnych uroczystości.

R-2 OSIEDLA MIESZKANIOWE

Obszar obejmuje tereny osiedli mieszkaniowych:

- osiedle Majówka
- osiedle Młynówka
- osiedle Południe
- osiedle Skalka
- osiedle Skarpa
- osiedle Stadion
- osiedle Szlakowisko
- osiedle Wzgórze
- osiedle Żeromskiego

Właścicielami i administratorami budynków na tych terenach są: Starachowicka Spółdzielnia Mieszkaniowa (*fol. Nr 5*), Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko–Własnościowa „Wanacja”, STBS „Wspólny Dom” sp. z o.o, wspólnoty mieszkaniowe (*fol. Nr 4*).

Stan techniczny infrastruktury mieszkaniowej i technicznej na tym obszarze jest bardzo zróżnicowany od zadawalającego – os.Południe, do bardzo złego – część os.Wzgórze (*fol. Nr 6, fol. Nr 7*).

Drogi dojazdowe i wewnątrz osiedlowe oraz chodniki wymagają przebudowy i remontów. Ważną kwestią jest sprawa właściwej ilości miejsc parkingowych.

Zlokalizowane tu budynki użyteczności publicznej – Starachowickie Centrum Kultury, Młodzieżowy Dom Kultury wymagają znacznych inwestycji. Poważnym problemem jest również sprawa bezpieczeństwa publicznego, eliminowanie zjawisk patologicznych.

Proponowane przedsięwzięcia:

Na wymienionych terenach osiedli mieszkaniowych proponuje się realizację następujących przedsięwzięć:

1. W zakresie zagospodarowania terenów osiedlowych i poprawy estetyki przestrzeni publicznej:
 - budowa i modernizacja ciągów komunikacji pieszej,
 - budowa i modernizacja placów parkingowych,
 - zagospodarowanie zieleni,
 - modernizacja oświetlenia oraz iluminacja wybranych obiektów,

- budowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej,
 - zagospodarowanie terenów przyległych do budynków (budowa, remont, przebudowa małej architektury, ogrodzeń).
2. W zakresie poprawy stanu technicznego budynków:
- remont i przebudowa elewacji fasad i dachów budynków,
 - izolacja, remont i przebudowa instalacji w budynkach: grzewczych, elektrycznych, gazowych i wodno-kanalizacyjnych,
 - wspierania modernizacji systemów grzewczych, wprowadzanie ogrzewania ekologicznego,
 - budowa mieszkań socjalnych,
 - podwyższanie standardu technicznego istniejących komunalnych zasobów mieszkaniowych poprzez realizację remontów odtworzeniowych oraz prac termomodernizacyjnych,
 - usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest
3. W zakresie poprawy stanu technicznego budynków użyteczności publicznej:
- remont i modernizacja obiektu SCK: wymiana pokrycia dachowego, orynnowania, stolarki okiennej, modernizacja wewnętrznej instalacji elektrycznej i systemu wentylacji,
 - przebudowa istniejących parkingów przy SCK i budowa nowych miejsc parkingowych od strony ul. Widok,
 - wybudowanie miejsca do imprez plenerowych w postaci amfiteatru z estradą na terenach w pobliżu SCK,
 - modernizacja dojazdu i budowa miejsc parkingowych obok pawilonu handlowo-usługowego przy ul. Miodowej.
4. W zakresie bezpieczeństwa publicznego mieszkańców:
- wprowadzenie systemu monitoringu,
 - budowanie zaufania w ramach społeczności i stworzenie systemu sąsiedzkiej samopomocy,
 - informowanie o skali zagrożenia przestępczością na danym terenie,
 - dostarczanie wiedzy o sposobach reagowania na przejawy zła (wybryki chuligańskie, awantury domowe, przemoc w rodzinie itp.)

Odrębną kwestię stanowi rewitalizacja Kolonii Robotniczych zlokalizowanych w granicach ulic Widok, Fabryczna, Sportowa, Robotnicza. Jest to ciąg budynków dawnych osiedli robotniczych, wybudowanych na pocz. XX wieku. Domy usytuowane są po

północnej i południowej stronie ul. Robotniczej oraz zachodniego odcinka ul. Widok. Osiedle to otrzymało nazwę "Kolonii robotniczej przy domach koksowych". Kolejnych siedem domów osiedla zwanego "Nad drugim kamieniołomem" wybudowano po północnej stronie biegnącej równolegle po stoku ulicy Mickiewicza.

Na zabudowę obu osiedli składają się budynki parterowe z mieszkalnymi, poddaszami i piętrowe domy jedno- dwu- lub trójsegmentowe.

Na terenie obu osiedli powstały 23 domy. Dawały one możliwość zamieszkania 300 rodzinom robotników a więc prawdopodobnie zamieszkiwane były przez ok. 1100 osób. Wokół domów znajdują się nieduże ogródki i budynki gospodarcze.⁴

Stan techniczny budynków tych osiedli cechuje duże niedoinwestowanie. Część nieruchomości jest zdewastowana. Na tym obszarze występuje wysoki stopień degradacji społecznej, charakteryzującej się dużym bezrobociem, nasiloną przestępczością, niskim poziomem aktywności, świadomości społecznej i przedsiębiorczości.

Głównym celem rewitalizacji tego obszaru jest wywołanie szeregu zmian społecznych (pobudzenie do aktywności zawodowej i obywatelskiej) oraz poprawa warunków socjalno – bytowych mieszkańców. Priorytetowa jest kwestia uregulowania spraw własnościowych nieruchomości determinująca skuteczność planowanych przedsięwzięć.

Oczekiwane rezultaty:

Realizacja projektów przyczyni się do poprawy stanu zagospodarowania terenów mieszkaniowych Spółdzielni Mieszkaniowych i STBS. Efekt działań będzie odczuwalny nie tylko dla lokatorów mieszkań, ale także dla pozostałych przebywających tam osób. Poprawi się estetyka miejsca ich zamieszkania oraz zostaną zorganizowane miejsca codziennych spotkań. Zwiększy się również bezpieczeństwo mieszkańców, m.in. dzięki systemowi monitoringu wizyjnego, usprawnieniu komunikacji, remontowi nawierzchni dróg i chodników.

Realizacja projektu dotyczącego modernizacji SCK przyczyni się do zwiększenia powierzchni w mieście przeznaczonej na cele kulturalne i organizacji imprez masowych. Przewiduje się również, że wzrośnie liczba osób odwiedzających SCK, co będzie spowodowane wzrostem atrakcyjności SCK oraz powiększeniem oferty imprez kulturalnych.

Dzięki planowanym pracom budowlanym teren wokół SCK zostanie zabudowany w harmonii z otoczeniem. Z kolei z punktu widzenia podmiotów gospodarczych, realizacja projektu pozwoli na poszerzenie oferty o usługi z zakresu m.in.: komunikacji, gastronomii, rozrywki i drobnego handlu.

2.2. Tereny planowane do rewitalizacji w ramach działania rewitalizacja obszarów przemysłowych – załącznik Mapa Nr I

R-3 SZLAKOWISKO

Tereny przemysłowe Osiedla Szlakowisko wraz z obszarami Parku Miejskiego w granicach ulic:

- obszar Szlakowiska - od Domu Handlowego „Skorpion” prostopadle do ul. M. Piłsudskiego dochodząc do ul. Radomskiej,
- Park Miejski z bazą PTTK - granice ul. Radomska i równoległe do niej ul. Krywki dochodząc do ul. Krzosa i Chopina.

Jest to teren wylewu szlaki wielkopiecowej, którą dostarczano z miejscowej huty do 1968 r. jako element wtórny produkcji surówki. Po 1968 r. ze szlaki pobierano kruszec niezbędny do budowy dróg.

Zdewastowany obszar przestrzeni publicznej począwszy od pasa wylewu „szlaki wielkopiecowej” os. Szlakowiska wzdłuż skałek roztaczających się na całej powierzchni Parku Miejskiego. Zasadniczy teren o pow. 18 ha obejmuje dwa zintegrowane obszary:

- wyeksploatowany przez przemysł hutniczo-metalurgiczny teren wysypiska odpadów wielkopiecowych na os. „Szlakowisko” ,
- zniszczony obszar Parku Miejskiego z niedostateczną komunikacją pieszą.

Na obydwóch terenach nie ma wystarczających nawierzchni chodnikowych dla pieszych. Brak jest ścieżek rowerowych i odpowiedniego oświetlenia. Zdegradowana nawierzchnia placu osiedlowego (asfalt) i alejek w Parku. Duże połączone niezagospodarowane i puste przestrzeni miejskich. Na powierzchni skarpy dziki niepielęgnowany porost samosiejki, brzozy i osiki (*fol. Nr 8*). Dysfunkcyjna scena – amfiteatry (kompletny brak zaopatrzenia w media: wodę, ogrzewanie, urządzeń sanitarno-socjalnych - *fol. Nr 9*). Degradacja zieleni miejskiej na powierzchni Parku Miejskiego. Niedostateczny układ komunikacji ruchu pieszego z zabezpieczeniem w architekturę dla niepełnosprawnych. Duża różnica poziomów terenu ok. 30 m.n.p.m. (od 225 m n.p.m. do 255 m n.p.m.) i zróżnicowanie spadków (od 5%-50%) uniemożliwiają spacerować osobom dysfunkcyjnym i osobom z dziećmi wózkami (*fol. Nr 10*).⁵ Ogólnie zła architektura krajobrazu.

Negatywne zjawiska:

1. patologie społeczne - w pięciu najbardziej dokuczliwych dla społeczeństwa kategoriach (niebezpieczny wybryk, kradzież mienia, zniszczenia, pijaństwo, zakłócenie ładu i

porządku) KPP w Starachowicach zarejestrowała w 2004 r. 181 wykroczeń - najwyższy wskaźnik w mieście w obszarach rewitalizowanych.

2. przestępczość - KPP w Starachowicach w 2004 r. zarejestrowała 156 przestępstw (trzeci wskaźnik w Starachowicach z obszarów rewitalizowanych)⁶
3. zanieczyszczenie środowiska naturalnego
4. słabość ekonomiczna terenów
5. zdegradowane i niezagospodarowane tereny przemysłowe,

Proponowane przedsięwzięcia:

W ramach projektu zrewitalizowaniu ma ulec 18 ha obszaru os. Szlakowiska” i Parku Miejskiego.

Na terenach „Szlakowiska” planowana jest:

- 1) Budowa areny widowiskowej o konstrukcji stalowej pn. *Amfiteatr pod Szlaką*. Rozmiar estrady przewidywany jest na 250 m² pow. z pełnym zapleczem (magazyny, sanitariaty, pomieszczenia dla gości etc.) i przystosowanym terenem dla 10 tys. widzów.
- 2) Monitoring obszaru, budowa oświetlenia poprawiającego bezpieczeństwo na terenie uskoków po wylewie szlaki wielkopiecowej.
- 3) Kształtowanie istniejącej zieleni w sposób umożliwiający realizację funkcji rekreacyjnych.
- 4) Budowa ciągu komunikacyjnego pieszo-jezdnego z ograniczonym ruchem samochodów pomiędzy b.ogrodem miejskim wzdłuż d. torowiska kolejki wąskotorowej do nowego budynku Starostwa Powiatowego (od Straży Pożarnej i alternatywnie od Policji wzdłuż zadrzewionego wąwozu do budynku Starostwa Powiatowego).
- 5) Na górnym tarasie skarpy „Szlakowiska” tzw. cyplu o wysokości ok. 22 m wybudowanie platformy widokowej. Pokryta ona ma być 100 m² płytą betonową z niewielkim 0,5 m wyniesieniem ponad powierzchnię otaczającego terenu. Zaprojektowanie wzdłuż jego krawędzi pasa ochronnej zieleni kolczastej o szerokości 3 m. Ze względów bezpieczeństwa zaprojektowanie balustrady z rur stalowych.⁷
- 6) Wzniesienie boiska uniwersalnego do gier sportowych (z lewej strony od Amfiteatru), a także wydzielenie miejsca na parking – docelowy (z prawej strony Amfiteatru – na skarpie wokół obiektu ZEC).
- 7) Modernizacja placu zabaw dla dzieci i młodzieży.
- 8) Likwidacja zjawiska erozji wodnej.

Na terenie Parku Miejskiego planowana jest:

- 1) Renowacja terenów poprzez wykonanie cięć sanitarnych różnogatunkowych zadrzewień.

- 2) Na 10,5 ha pow. Parku zwiększenie estetyki za pośrednictwem nasadzeń zieleni niskoroślinnej, budowy alejek i odchwaszczanie istniejącej zieleni.
- 3) Budowa nowych dróg i modernizacja nawierzchni chodników dla potrzeb funkcjonalności ruchu pieszego i rowerowego.
- 4) Uporządkowanie obrzeży cieku wodnego.
- 5) Zniwelowanie dużych spadków terenu 10-12% (wyrównywanie powierzchni względem ustalonych warunków technicznych).
- 6) Zaprojektowanie ciągu pieszego łączącego Park z budynkiem Starostwa Powiatowego (zbudowane schody ze względu na spadek terenu powierzchni -15% wyposażone mają być w balustrady dla osób niepełnosprawnych).⁸
- 7) Przewidywana budowa Skate Parku.

Na terenie obiektów PTTK planowane jest :

- 1) remont budynku administracji oraz obiektów gospodarczych polegający na wykonaniu m.in. następujących prac: wymiana pokrycia dachowego, wymiana więźby dachowej i stropów, wymian stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana instalacji elektrycznej i wodno-kanalizacyjnej, wykonanie obróbek blacharskich, wykonanie ogrzewania budynku,
- 2) wykonanie parkingu,
- 3) wybudowanie ogrodzenia obiektu.

Oczekiwane rezultaty:

Teren poprzemysłowy cechuje znaczne zniszczenie i niezagospodarowanie przestrzeni miejskiej. Łączy funkcjonalność wszystkich stref rewitalizacji, a mianowicie:

- społecznej - przeciwdziałanie nierównościom społecznym, tworzenie nowych miejsc pracy, działalność kulturalna związana z wybudowaniem centrum kulturalno-rozrywkowego,
- ekonomicznej,
- ekologicznej,
- przestrzennej.

Teren obejmuje ponad 20 ha powierzchni miasta, na którym zamieszkuje ok. 4 tys. mieszkańców. Generalnie opisane plany przedsięwzięć rewitalizacji zakładają istotną zmianę ładu przestrzennego w ramach integracji społeczno - gospodarczej absorbując przekrojowo całą niemal liczbę mieszkańców (z uwagi na centrum rozrywkowe miasta) wyzwalając impuls na inne części miasta.

Na całym projektowanym obszarze planuje się generalne uporządkowanie starej tkanki urbanistycznej zagospodarowując puste przestrzenie, w tym również w tereny zielone (zieleńce). Wzmocnienie stanu środowiska naturalnego. Gruntowne cięcia

sanitarne drzewostanu prowadzące do prześwietlenia terenu. Również możliwość powstania instytucji aktywizującej lokalne środowisko (dla potrzeb stowarzyszenia, fundacji, instytucji kulturalnej). Wykonanie zaplanowanych remontów i adaptacji w obiektach PTTK umożliwi zwiększenie ilości miejsc noclegowych (jako schronisko młodzieżowe) do 80 miejsc.

R-4 ZAKŁADY DOLNE

Powierzchnie wokół zalewu „Pasternik” wzdłuż tzw. „ciągu wielkopieczowego” do Al. Wyzwolenia, w granicach ulic:

- ul. Kielecka równolegle do ul. Nadrzecznej dochodząc do linii administracyjnej miasta Starachowice,
- teren przystanku kolejowego Starachowice Zach z terenami przyległymi,
- ul. Wielkopieczowa (do ul. Kanałowej) równolegle do ul. Nad Kamienną (do ul. Rogowskiego) obejmując b. Zakład Opieki Zdrowotnej przy ul. Al. Wyzwolenia.

Zbiornik wodny w zachodniej części Starachowic powstał w końcu XVIII wieku. W 1920 r. otrzymał nazwę „Pasternik”, zaś w 1932 r. dobudowano groblę dzielącą obiekt na dwie części. Głównym jego zadaniem było zaopatrywanie Zakładów Starachowickich w wodę przemysłową. Służył także jako ujęcie wód komunalnych. Początkowa pojemność tego 52,3 hektarowego zbiornika wynosiła 790 000 m³. Obecnie w wyniku intensywnego zamulenia posiada on dużo mniejszą od docelowej pojemność – szacowaną na 180 000 m³. Spływanie zbiornika powoduje występowanie zjawiska szybszego jego zarastania.⁹ W coraz mniejszym zatem stopniu zbiornik może pełnić funkcje retencyjne oraz rekreacyjno-estetyczne.

W tym terenie występuje dysfunkcja miejsc rekreacyjnych i terenów zielonych oraz zły stan środowiska przyrodniczego. Niedostateczny jest stan techniczny dróg wokół torów kolejowych. Zdewastowany i niespełniający żadnych funkcji jest także budynek przy ulicy Al. Wyzwolenia 70 (*foto. Nr 13*). Ponadto na tych terenach są częściowo zniszczone budynki poprzemysłowe zlokalizowane na terenie - Muzeum Przyrody i Techniki, Ekomuzeum im. J. Pazdura (*foto. Nr 11*). Wokół mieszczącego się na terenie Muzeum - Wielkiego Pieca (1899 r.) pracującego w ówczesnych czasach dla potrzeb huty - znajdują się budynki poprzemysłowe częściowo odbudowane (hala lejnicza) oraz inne wymagające renowacji. Generalnie zaniedbany obszar poprzemysłowy o profilu górniczo-hutniczym w stanie kryzysu. Brak miejsc rekreacyjno-spacerowych w szczególności pasaży dla pieszych oraz parkingu dla potrzeb Ekomuzeum. Występuje tu zdewastowany krajobraz przyrodniczy z licznymi obiektami poprzemysłowymi (*foto. Nr 12*). Brak dobrego dojazdu do

Muzeum ulicą Wielkopiecową. Tereny Muzeum cechuje degradacja zapoczątkowana składowiskiem materiałów wsadowych. Wyeksploatowane obiekty dawnej huty są adaptowane na cele muzealne, w tym część gruntów zagospodarowana jest na potrzeby rekonstruowanej „osady starożytnych hutników”. Z uwagi na brak środków i stan kryzysowy w/w terenu, niezbędne jest wyposażenie obiektów w infrastrukturę techniczną łącznie z doposażeniem sal ekspozycyjnych. Brak podstawowego oświetlenia ulicznego i oświetlenia eksponującego walory historyczne terenu. W efekcie przedstawionego stanu, obszar charakteryzuje się zagrożeniem przestępczością i zjawiskami patologii społecznej, jak też nieprzystosowaniem do potrzeb rekreacyjnych.

Negatywne zjawiska:

- degradacja techniczna budynków,
- zanieczyszczenie środowiska naturalnego,
- zanieczyszczenie biologiczne powierzchni zbiornika,
- zdegradowane i niezagospodarowane tereny przemysłowe,
- patologie społeczne i przestępczość

Proponowane przedsięwzięcia:

- 1) Renowacja terenu wokół zalewu, włącznie z odbudową grobli oraz modernizacja małej architektury w pobliżu ul. Wielkopiecowej (tarasy widokowe, ławki)
- 2) Rozbudowa ulicy Kieleckiej i Nadrzeczej z równoczesnym przywróceniem zbiornikowi „Pasternik” funkcji rekreacyjnych.
- 3) Wyburzenie zniszczonych budynków przemysłowych i przysposobienie terenów pod cele: usługowe, kulturalne, edukacyjne, turystyczne i rekreacyjne.
- 4) Przebudowa ulic i chodników wokół torów kolejowych w tym ul. Wielkopiecowej.
- 5) Zmodernizowanie oświetlenia ulicznego na skrzyżowaniu do ulicy Rogowskiego.
- 6) Adaptacja istniejącego budynku przy Al. Wyzwolenia 70 na wielorodzinny budynek mieszkalny.
- 7) Wykonanie oświetlenia w rejonie Ekomuzeum wraz z odpowiednią iluminacją Wielkiego Pieca.
- 8) Renowacja i adaptacja na cele kulturalne zabytkowej huty żelaza w Starachowicach (m.in. przebudowa obiektów kotłowni, wzniesienie nowej ekspozycji paleontologicznej z ponad trzydziestoma rekonstrukcjami prehistorycznych zwierząt.¹⁰

Oczekiwane rezultaty:

Rewitalizacja w/w obszarów łączy funkcjonalność sfer: społecznej, przestrzennej, ekologicznej. Przewiduje zrekultywowanie środowiska naturalnego oraz regenerację

miejsc użyteczności publicznej przestrzeni miejskiej w tym odrestaurowanie terenów zieleni miejskiej.

Rewitalizacja terenów Muzeum Przyrody i Techniki ma za zadanie renowację obszarów cechujących się przebogata tradycją przemysłu hutniczego. Proponowane działania pozwolą doprowadzić do wzrostu znaczenia turystyki lokalnej zwiększając atrakcyjność miasta. Odnowa obszarów poza obiektami Muzeum ma za zadanie przeciwdziałanie degradacji środowiska naturalnego i doprowadzenie do wzrostu estetyki funkcjonalności przestrzeni publicznej.

R-5 „MANHATAN”

Teren wokół placu targowego „Manhatan” w granicach ulic:

- wzdłuż Al. Armii Krajowej od szaletu miejskiego obejmując plac targowy „Manhatan” do byłej kotłowni C-2,
- w północnym kierunku rejon ul. Staszica wzdłuż pasażu dla pieszych (teren zieleni ponad odśnieżeniem skalnym) przecinając ul. Miedzianą do ul. Złotej

Teren ten jest uznany za centrum Starachowic nadając miastu tożsamości. Niestety spełnia on jedynie funkcję handlową. Jako „serce miasta” charakteryzuje go brak zabudowy terenu o funkcjach centrotwórczych. Niedostatecznie wykorzystywana jest przestrzeń publiczna, gdzie tereny pod względem naturalnej funkcjonalności są nieodpowiednio zagospodarowane (brak zależności handlu w harmonii z otoczeniem za sprawą walorów krajobrazowych). Znaczne niewykorzystanie pustych przestrzeni (*foto. Nr14*). Widoczna dewastacja Placu „Manhattan” w związku z jego eksploatacją, co skutkuje zanieczyszczeniem terenu odpadami komunalnymi. Nieodpowiednia jest też nawierzchnia we wschodniej części placu. Konieczność zagospodarowania zdewastowanego budynku i placu po byłej kotłowni C-2 przy Al. Armii Krajowej 28 (*foto. Nr15*) oraz modernizacja ul. Miedzianej z odpowiednią komunikacją dla pieszych.

Negatywne zjawiska:

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego
- brak uporządkowania terenu i jego kompleksowego zagospodarowania
- patologie społeczne: przestępczość
- zdegradowane i niezagospodarowane tereny poprzemysłowe,

Proponowane przedsięwzięcia:

- 1) Wybudowanie obiektu handlowo-usługowego (zamkniętego) na terenie byłej kotłowni przy Al. Armii Krajowej 28.

- 2) Restauracja i zabudowa przestrzeni po targowisku „Manhatan” poprzez zwiększenie terenów zielonych (zieleń miejska przy odsłonięciu skalnym).
- 3) Odrestaurowanie przyrody nieożywionej – odsłonięcia skał okresu jurajskiego z monoklinalnymi wzniesieniami.
- 4) Przebudowa infrastruktury publicznej związanej z rozwojem funkcji turystyczno-rekreacyjno- kulturalnej w postaci m.in. remontu oświetlenia, budowy małej architektury(np. fontanny, tarasy widokowe).
- 5) Przebudowa terenu bazy remontowej Starachowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej.¹¹
- 6) Zabudowa terenu koło Sądu Rejonowego.

Oczekiwane rezultaty:

Realizacja planu przedsięwzięć ma nadać tym terenom nowe funkcje wraz z głównym celem – stworzenia centrum Starachowic. Zmiany dotychczasowego stanu zagospodarowania na tych obszarach mogą podnieść atrakcyjność przestrzenno-funkcjonalną prowadzącą do lepszego wypełniania funkcji miejskich głównie reprezentacyjnych. Uatrakcyjnienie obszarów użyteczności publicznej ma poprawić wizerunek dzielnicy i jej propagowanie w konkurencji między miastami. Koncepcja zmierzająca do stworzenia z w/w terenów „centrum miasta” ma posłużyć do wzmożenia integracji i identyfikacji społecznej mieszkańców z miastem.

R-6 SPPD

Teren przemysłowy wchodzący w skład SSE „Starachowice” położony przy ul. Radomskiej 76 – teren po byłym Starachowickim Przedsiębiorstwie Przemysłu Drzewnego

Nie zabudowany obszar przemysłowy w stanie kryzysowym o pow. ponad 9 ha wchodzący w skład SSE (fot. Nr 16). Zlokalizowany jest na terenie po SPPD przy ul. Radomskiej (północna część miasta). W okresie eksploatacji składowano tam odpady drewniane m.in. kory i wirów. Z czasem teren stał się miejscem niekontrolowanego wywozu ziemi i odpadów budowlanych. Wskutek tego aktualnie teren jest nieodpowiedni do działań gospodarczych. Posiada on liczne pofałdowane niewielkie nasypy (fałdy) o mocno zróżnicowanych profilach, dodatkowo zarośnięte niską roślinnością. Główną niedogodnością jest brak skomunikowania terenu z ul. Radomską.¹²

Negatywne zjawiska:

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego,
- słabość ekonomiczna terenów,
- zdegradowane i niezagospodarowane tereny przemysłowe.

Proponowane przedsięwzięcia:

- 1) Rekultywacja gruntu w związku ze skażeniem i zanieczyszczeniem gleby.
- 2) Usunięcie warstwy nasypowej ze wszystkich czterech działek (7/44;7/45;7/46;7/47) o miąższości od 0,8 do 4,5 m.
- 3) Dokończenie melioracji terenu.
- 4) Przebudowa nieczynnego torowiska kolejowego na drogę dojazdową od ul. Radomskiej do obszaru.

Oczekiwane rezultaty:

Rewitalizacja obszarów łączy funkcjonalność działania ekonomicznego i ekologicznego. Rekultywacja terenu zapewni atrakcyjną ofertę inwestycyjną z pełnym przygotowaniem technicznym gruntu pod działalność gospodarczą. Spowoduje pobudzenie gospodarcze w wybranej branży przemysłowej. Dodatkowo zaktywizuje osoby bezrobotne oraz zniweluje zły stan jakości gruntu (środowiska naturalnego).

Szczegółowe działania na tym terenie w porozumieniu z Zarządem SSE „Starachowice” S.A z uwagi na przeprowadzenie przez Strefę analizy terenu z odwiertami i projektem zagospodarowania gruntu.

R – 7 LUBIANKA

Powierzchnia wokół zalewu „Lubianka” w granicach ulic:

- obszar zawarty pomiędzy ulicami Południowa (z kąpieliskiem) i Szydłowskiego (wraz z tzw. „Kozim Ogonem”)
- prostopadle do w/w obszarów okolice ul. Strugowej, Lubianki i Letniej jako tereny graniczące z linią brzegową zalewu.

Zbiornik rekreacyjny Lubianka powstał w latach 80-tych na rzece Lubianka. Jego powierzchnia wynosi 39,8 ha (*fot. Nr 17, fot. Nr 18, fot. Nr 19*).

Łączy funkcjonalność społeczną, przestrzenną, ekologiczną w mniejszym stopniu ekonomiczną. Uzupełnienie terenu o nowe elementy infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej posłużą do zmiany wizerunku obszaru podkreślając jego atrakcyjność dla mieszkańców Starachowic jak i turystów.

Negatywne zjawiska:

- słabość ekonomiczna terenów
- degradacja środowiska przyrodniczego
- zanieczyszczenie biologiczne powierzchni zbiornika
- zdegradowane i niezagospodarowane tereny

Proponowane przedsięwzięcia:

- 1) Na powierzchni terenu 5,36 ha stworzenie miejsc rekreacyjnych np. plaży, molo (nowa konstrukcja projektowa), boiska do siatkówki plażowej, zagospodarowanie terenów przybrzeżnych pod cele wypoczynkowe.
- 2) Rozwój sektora handlowo-usługowego.
- 3) Stworzenie warunków do noclegów poprzez wyeksponowanie odpowiednich gruntów, jak też budowa campingów (w perspektywie także budowa domków letniskowych).
- 4) Skonfigurowanie i zagospodarowanie przybrzeży przy lesie, dla zwiększenia estetyki krajobrazu przyrodniczego.
- 5) Modernizacja ul. Szydłowskiego, jak też budowa pasażu dla pieszych w obszarze tzw. „Koziego Ogona”.
- 6) Na obrzeżach wokół zbiornika wodnego budowa alei spacerowych
- 7) Budowa oświetlenia przy nowo powstałych pasażach dla ruchu pieszego.
- 8) Wydzielenie odcinków dla ścieżek rowerowych.¹³

Oczekiwane rezultaty:

Rozpoczęcie na tym terenie procesu rewitalizacji zaktywizuje funkcje społeczne, ekologiczne i przestrzenne. Celem rewitalizacji jest poprawa funkcjonalności sieci ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznej w korelacji z otoczeniem. Ulepszenie i modernizacja infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej uczyni z tych terenów centrum rekreacyjno – wypoczynkowe. Poczynione planowe działania, rokują szansę, iż tereny zalewu „Lubianka” staną się najatrakcyjniejsze w regionie pod względem walorów krajobrazu przyrodniczego w połączeniu z ofertą infrastruktury rekreacyjnej.

R-8 PIACHY

Powierzchnie wokół kąpieliska „Piachy” w granicach ulic:

- ul. Składowa wzdłuż wschodniej granicy kąpieliska do ul. Turystycznej,
- z drugiej strony obszar na odcinku biegnącym wzdłuż b. zakładu „REMOT”.

Zbiornik wodny Piachy powstał w latach 60-tych, po istniejącym wyrobisku piasku. Jego powierzchnia wynosi 14,4 ha. Kąpielisko źle zagospodarowane (*foto. Nr 20*). Duże zniszczenia w obszarach użyteczności publicznej: place, zieleńce, skwerki, ścieżki. Niewystarczające bezpieczeństwo ruchu kołowego i pieszego (*foto. Nr 21, foto. Nr 22*). Zła dostępność do usług publicznych i skomunikowania z innymi częściami miasta.

Negatywne zjawiska:

- słabość ekonomiczna terenów
- zdegradowane i niezagospodarowane tereny przemysłowe,

- degradacja środowiska przyrodniczego

Proponowane przedsięwzięcia:

- 1) Przebudowa infrastruktury społecznej dla potrzeb rozwoju sfery turystyczno-rekreacyjnej.
- 2) Zagospodarowanie 2,7 ha obszaru wokół 8 ha powierzchni lustra wody (m.in. dla funkcji sportowej) oraz oczyszczenie dna zbiornika.
- 3) Poprawa dostępności komunikacyjnej, w tym budowa parkingów.
- 4) Stworzenie warunków dla rozwoju sektora usług i handlu.
- 5) Zasianie pasów zieleni wokół brzegów akwenu wzdłuż granic z b. firmą „REMOT” zwiększając tzw. walor krajobrazu przyrodniczego.
- 6) Wyznaczenie i zbudowanie pasaży dla pieszych.
- 7) Wyznaczenie terenu pod małe pole namiotowe.¹⁴

Oczekiwane rezultaty:

Rewitalizacja obszarów łączy funkcjonalność społeczną, przestrzenną, ekologiczną w mniejszym stopniu ekonomiczną. Uzupełnienie terenu o nowe elementy infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej posłużą do zmiany wizerunku obszaru podkreślając jego atrakcyjność dla mieszkańców Starachowic jak i turystów.

R-9 STRAŻ POŻARNA

Obiekty Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej - ul. Krzosa 8

Zły stan pomieszczeń i zaplecza socjalnego KP PSP. Brak w obiektach odpowiednio zabudowanych pomieszczeń biurowych, socjalnych i garażowych. Wyeksploatowane instalacje wewnętrzne (elektryczna, grzewcza). Budynki magazynowe pokryte eternitem (azbest) o znacznym zużyciu technicznym. Brak ogrodzenia obszaru i degradacja terenu za strażnicą – *fot. Nr 23, fot. nr 24* (nawierzchnia placu i boiska), uniemożliwia wykorzystanie tych terenów dla potrzeb funkcji ćwiczebno- sportowych.

Negatywne zjawiska:

- - degradacja techniczna budynków
- - zdegradowane i niezagospodarowane tereny

Proponowane przedsięwzięcia:

- 1) Remont pomieszczeń biurowych, socjalnych, garaży (wymiana instalacji wewnętrznych – elektrycznej, grzewczej itp.).
- 2) Modernizacja budynku Straży w tym wydzielenie pomieszczenia dla archiwum.
- 3) Wyburzenie wiaty magazynowej i budowa nowego obiektu obsługi technicznej.
- 4) Remont 0,4 ha nawierzchni placu dla poprawy funkcjonalności ruchu kołowego.

- 5) Adaptacja „starej tkanki” urbanistycznej poprzez zagospodarowanie „nieużytku” (0,35 ha) przylegającego do placu KPPSP na potrzeby budowy boiska do ćwiczeń i szkolenia strażaków.
- 6) Prace typu wyrównanie, utwardzenie i odwodnienie placu, jak też wykonanie ogrodzenia dla wybudowanych obiektów sportowych, a także terenu do parkowania pojazdów.¹⁵

Oczekiwane rezultaty:

Na w/w terenie występuje powiązanie funkcjonalności społeczno-przestrzennej sfer rewitalizacji. Poczynione działania rewitalizacyjne pozwolą zabudować puste przestrzenie w harmonii z otoczeniem głównie na cele społeczne. Nastąpi poprawa estetyki architektonicznej centrum miasta, jak też usprawniona zostanie funkcjonalność ruchu kołowego. Przewiduje się znaczną oszczędności zużycia energii elektrycznej i gazu. Nastąpi poprawa warunków podczas pełnienia służby strażaków. Zostanie też stworzona możliwość ćwiczeń i uprawianie sportu nie tylko przez strażaków, lecz również dzieci i miejscową młodzież szkolną.

Ze względu na graniczenie powyższego obszaru z obszarem R-3 „Szlakowisko” istnieje możliwość połączenia projektów rewitalizacyjnych.

Rozdział 3 - System wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Starachowice

Warunkiem obowiązywania LPR jako aktu prawa funkcjonującego w Starachowicach jest jego przyjęcie do realizacji na mocy Uchwały Rady Miejskiej. Akt ten wskaże wolę Rady Miejskiej do realizacji celów i zadań służących ożywieniu ekonomicznemu i społecznemu wybranych terenów Starachowic na zasadach określonych w Programie.

Ważnym elementem decydującym o skuteczności realizacji założeń i celów jest również skuteczny i przemyślany system jego wdrażania. System wdrażania LPR będzie zgodny z wymogami określonymi dla wdrażania poszczególnych projektów w ramach ZPORR, które to wymogi zostały określone w treści dokumentu programowego, „Uzupełnieniu ZPORR”, Ogólnym Podręczniku Wdrażania ZPORR, aktach prawnych związanych z wdrażaniem funduszy strukturalnych oraz innymi przygotowanymi przez instytucje zaangażowane w ZPORR dokumentami.

W Urzędzie Miejskim w Starachowicach został powołany Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji. Zespół składa się z 13 osób, specjalistów z zakresu zagospodarowania przestrzennego, architektury, ochrony środowiska, gospodarki, problematyki społecznej itp.

Opracował on założenia LPR i pełni funkcję ciała doradczego dla Prezydenta Miasta Starachowice w kwestii rewitalizacji.

Główną rolę w przygotowaniu odpowiednich wniosków aplikacyjnych, zgodnych z formatem wniosku do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach ZPORR, odegrają pracownicy Urzędu Miejskiego, odpowiedzialni za pełen nadzór nad realizacją zadań, w których jako beneficjent występuje Miasto Starachowice.

Generalna zasada realizacji LPR polegać będzie na przypisaniu merytorycznym wydziałom Urzędu Miejskiego (zgodnie z zakresem ich działania) oraz jednostkom organizacyjnym Miasta określonych przedsięwzięć zawartych w LPR.

Wśród wydziałów Urzędu Miejskiego najbardziej związanych z wdrożeniem niniejszego Programu należy wskazać:

- Architekta Miasta,
- Wydział Planowania Przestrzennego, Urbanistyki i Ochrony Środowiska,
- Wydział Inwestycji Miejskich,
- Wydział Finansowy
- Referat Strategii i Promocji Miasta

System wdrażania LPR na poziomie Urzędu Miejskiego obejmować będzie następujące działania:

- przygotowanie wniosków według obowiązujących procedur i zasad oraz złożenie ich w odpowiednim terminie w Instytucji Wdrażającej dany program,
- przygotowanie dokumentacji technicznej zadań objętych Programem,
- przeprowadzanie procedur wyboru wykonawców zadań zgodnie w ustawą „Prawo zamówień publicznych”
- współpracę z jednostkami podległymi realizującymi projekty finansowane z budżetu Miasta (pomoc tym jednostkom w przygotowaniu dokumentacji),
- współpracę z samorządem powiatowym i regionalnym,
- kontraktowanie projektów,
- monitorowanie przebiegu i realizacji poszczególnych projektów,
- raportowanie,
- archiwizację dokumentacji zgodną z wymogami funduszy strukturalnych,
- przygotowanie propozycji dotyczących korekt i aktualizacji w zakresie poszczególnych zadań,
- prowadzenie rozliczeń finansowych,
- opracowywanie harmonogramów płatności,

- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych.

Oprócz wydziałów UM we wdrażaniu LPR uczestniczyć będą jednostki organizacyjne gminy zgodnie ze swą właściwością i zakresem działania.

Nadzór nad całością realizowanych projektów sprawować będzie Prezydent Miasta, natomiast nadzór nad kwestiami finansowymi związanymi z realizacją projektów - Skarbnik Miasta oraz Wydział Finansowy.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Starachowice realizowany będzie głównie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Gmina, korzystając z funduszy strukturalnych, jest zobowiązana przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych, które zostały określone w Rozporządzeniu Rady Unii Europejskiej z dnia 21 czerwca 1999 r. Nr 1260/1999, wprowadzającym ogólne przepisy odnośnie funduszy strukturalnych oraz rozporządzeniach odnoszących się do poszczególnych funduszy strukturalnych.

Rozdział 4 - Kryteria wyboru realizacji zadań

Zadania inwestycyjne możliwe do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji mają zróżnicowany wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy wspieranych obszarów. Wymienione w części 4, w rozdziałach 2.1. i 2.2. przedsięwzięcia na obszarach przewidzianych do rewitalizacji nie wyczerpują pełnej listy inwestycji, jakie będą spełniały założenia LPR. Wybór zadań do realizacji będzie uzależniony od dostępności środków oraz stopnia realizacji celów LPR. W większości przedsięwzięć, szczególnie związanych z rewitalizacją obiektów publicznych oraz rozbudową infrastruktury komunalnej, głównym inwestorem będzie miasto Starachowice, dysponujące ograniczonymi środkami na inwestycje. W przypadku takich projektów decydującym kryterium wpływającym na wybór konkretnych rozwiązań będzie bieżąca dostępność środków finansowych.

Ze względu na możliwość realizacji w ramach LPR przedsięwzięć (ważnych z punktu widzenia Gminy) przez inne jednostki publiczne, ich realizacja będzie uzależniona od możliwości finansowych tych podmiotów.

Uwzględniając znaczenie społeczno-gospodarcze poszczególnych rodzajów inwestycji, dokonane pod kątem wyników analizy stanu obszarów Starachowic objętych LPR oraz ich wpływu na rozwój terenów rewitalizowanych, co jest zasadniczym kryterium realizacji zadań rewitalizacyjnych na obszarach miejskich, można wskazać następującą hierarchię działań:

- 1) Przedsięwzięcia wpływające na zmniejszenie skutków negatywnych przemian społecznych - tworzenie infrastruktury dostosowanej do potrzeb społecznych.

- 2) Przedsięwzięcia prowadzące do poprawy stanu infrastruktury komunalnej (m.in. drogowej, mieszkaniowej i sfery rekreacyjnej).
- 3) Rozwój budownictwa mieszkaniowego.
- 4) Przedsięwzięcia polegające na uporządkowaniu i zwiększeniu estetyki terenów publicznych.
- 5) Przedsięwzięcia prowadzące do polepszenia stanu bezpieczeństwa w dzielnicach szczególnie dotkniętych problemami przestępczości.
- 6) Przedsięwzięcia polegające na rewitalizacji obiektów na cele rekreacyjno-turystyczne.
- 7) Przedsięwzięcia mające na celu odnowę obiektów i terenów przemysłowych oraz zmianę ich funkcji.
- 8) Przedsięwzięcia, które rewaloryzują i wyeksponują architekturę tradycji przemysłu górniczo – hutniczego.
- 9) Przedsięwzięcia zmierzające do rewaloryzacji historycznych miejsc.

Przy wyborze projektów do realizacji pod uwagę będą brane także takie kryteria jak:

- zgodność z założeniami Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego,
- liczba mieszkańców objęta oddziaływaniem projektu,
- efekt społeczny projektu w postaci m.in. tworzenia nowych miejsc pracy,
- efekty estetyczne w przypadku realizacji projektów polegających na uporządkowaniu terenów publicznych,
- wpływ projektu na zmniejszenie występowania zjawisk patologicznych i przestępczości,
- zwiększenie wskaźnika wykrywalności przestępstw na obszarach objętych projektami
- poprawiającymi bezpieczeństwo publiczne,
- powierzchnia wyremontowanych lub przebudowanych budynków na cele edukacyjne,
- społeczne oraz kulturalne i turystyczne.

Rozdział 5 - Oczekiwane wskaźniki osiągnięć

Wskaźniki osiągnięć realizacji LPR można definiować na trzech zasadniczych poziomach :

- 1) wskaźniki produktu,
- 2) wskaźniki rezultatu,
- 3) wskaźniki oddziaływania.

Wskaźniki produktu to konkretne przedsięwzięcia przeprowadzone w ramach danego projektu – wszystkie produkty materialne i usługi, otrzymane w trakcie realizacji projektu ze środków finansowych przeznaczonych na ten projekt.

Do wskaźników produktu należą:

- liczba zrewaloryzowanych obiektów przemysłowych,
- liczba budynków mieszkalnych poddanych rewitalizacji,
- liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej,
- powierzchnia zdegradowanych dzielnic i obszarów miast poddanych rehabilitacji,
- powierzchnia budynków poddanych renowacji i termorenowacji,
- długość zmodernizowanych dróg i chodników w obszarach objętych rewitalizacją,
- powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury drogowej,
- liczba projektów walki z przestępczością i poprawy bezpieczeństwa mieszkańców,
- liczba zamontowanych kamer monitorujących,

Wskaźniki rezultatu to bezpośrednie, natychmiastowe efekty realizacji projektu – zmiany, jakie nastąpiły u bezpośrednich beneficjentów w wyniku wdrożenia projektu.

Do wskaźników rezultatu należą:

- powierzchnia terenów objętych rewitalizacją,
- liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie zrewitalizowanym,
- powierzchnia terenów inwestycyjnych, które stały się dostępne w wyniku realizacji projektu,
- liczba obiektów zabezpieczonych przed zagrożeniami,
- nowe powierzchnie przeznaczone na cele społeczne, kulturalne i turystyczne,
- liczba nowych miejsc pracy powstała w wyniku realizacji projektów,
- liczba przestępstw w mieście,
- wskaźnik wykrywalności przestępstw,
- powierzchnia nowych miejsc parkingowych

Długofalowe konsekwencje realizacji projektu, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów oraz osób i organizacji pozostających poza bezpośrednim oddziaływaniem projektu to wskaźniki oddziaływania.

Do wskaźników oddziaływania należą:

- liczba mieszkańców na obszarze objętym rewitalizacją,
- wskaźnik bezrobocia wśród mieszkańców terenów rewitalizowanych,
- wskaźnik wykształcenia wśród mieszkańców terenów rewitalizowanych
- liczba turystów odwiedzających miasto

Wskaźniki powyższe są aktualizowane cyklicznie. Pełna tabela wskaźników dostępna jest na stronach MGIP (www.fundusze-strukturalne.gov.pl).

Wskaźniki te mają zastosowanie do oceny wniosków o dofinansowanie realizacji projektów w rozumieniu zapisów poddziałania 3.3.1 i 3.3.2, priorytetu III ZPORR na lata 2004-2006.

W sytuacji, gdy beneficjent nie odnajdzie na liście wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania wskaźników, które chciałby zastosować w przypadku składanego przez siebie wniosku (zwłaszcza współfinansowanego z innych źródeł niż ZPORR), przedstawi on propozycje nowego wskaźnika do monitorowania systemu osiągnięć.

Rozdział 6 - Źródła i zasady finansowania zadań LPR

6.1. Źródła finansowania Programu

Źródłami finansowania projektów Lokalnego Programu Rewitalizacji mogą być:

1. środki własne budżetu Gminy
2. środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej,
3. środki z innych funduszy ogólnodostępnych np. EOG
4. środki z budżetu państwa,
5. środki Powiatu Starachowickiego
6. środki spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych,
7. środki własne właścicieli nieruchomości.

6.2. Zasady finansowania realizacji LPR

Podstawową zasadą finansowania projektów LPR będzie montaż finansowy. Zakres źródeł finansowania projektów powinien być możliwie szeroki, w zależności od dostępności tych źródeł i lokalnych uwarunkowań. Preferowane będą programy finansowane wspólnie przez samorząd, sektor publiczny i prywatnych inwestorów.

Dopuszcza się również możliwość zawierania ramowych porozumień z właścicielami nieruchomości, dotyczących finansowania kosztów zadań inwestycyjnych w ramach projektów rewitalizacji.

Środki budżetu Gminy Starachowice zostaną przeznaczone w pierwszej kolejności na wdrożenie projektów, które nie mogą być zrealizowane na zasadach rynkowych, a mają dużą wartość społeczną, wpływają na podniesienie estetyki miasta lub eliminowanie zjawisk kryzysowych w sferze ekonomicznej i społecznej.

Rozdział 7 - Klasyfikacja kosztów w ramach programów pomocowych

7.1. Klasyfikacja kosztów w ramach ZPORR

W ramach poddziałania 3.3.1.i 3.3.2 ZPORR do wydatków kwalifikowanych mogą zostać zaliczone koszty kwalifikowane zgodnie z zasadami wymienionymi w Rozporządzeniu Komisji Europejskiej 448/2004 z 10 marca 2004r. W szczególności mogą to być następujące koszty:

1. przygotowanie Lokalnych Programów Rewitalizacji (przeprowadzenie prac studiumnych, ekspertyz, badań) – podmiotem uprawnionym do otrzymania zwrotu poniesionego kosztu przygotowania dokumentu jest samorząd miasta;
2. prac przygotowawczych:
 - przygotowanie dokumentacji technicznej: koncepcja budowlana, projekt budowlany, projekt wykonawczy,
 - przygotowanie studium wykonalności, raportu oddziaływania na środowisko,
 - przygotowanie dokumentacji przetargowej,
 - zakup niezabudowanego terenu nierozzerwalnie związanego z realizacją projektu (nie więcej niż 10 % całkowitego kosztu kwalifikowalnego projektu),
 - projekt budowlany i architektoniczny,
 - badania i prace projektowe poprzedzające rewitalizację obszarów miejskich i obszarów przemysłowych związane z urbanistyką, krajobrazem, i budownictwem oraz roboty pomiarowe,
 - zakup nieruchomości, jeśli istnieje bezpośrednie powiązanie między zakupem i celami realizacji poddziałania 3.3.1. i 3.3.2. ZPORR – zgodnie z zasadami Rozporządzenia KE 448/2004/WE z dnia 10 marca 2004r.,
 - koszt przygotowania projektu, w tym publikacji ogłoszeń przetargowych;
3. prace związane z procesem inwestycyjnym:
 - przygotowanie terenu pod budowę,
 - prace ziemne,
 - prace budowlano-montażowe,
 - prace rozbiórkowe i wyburzeniowe
 - prace remontowe i modernizacyjne,
 - prace konserwacyjne,
 - prace porządkowe związane z oczyszczaniem terenu z materiałów, sprzętu i chemikaliów przemysłowych,

- prace wykończeniowe, w tym umocnienia,
- przebudowa infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- zakup wyposażenia nierozzerwalnie związanego z funkcjonowaniem inwestycji,
- nadzór inżynierski i konserwatorski,
- koszty informacji i promocji projektu integralnie związane z realizacją działania.

Do kosztów niekwalifikowanych należą:

- budowa budynków mieszkaniowych,
- adaptacja, przebudowa, remont budynków, powierzchni i mieszkań na cele mieszkaniowe,
- remont, przebudowa, adaptacja budynków administracji publicznej w celach wyłącznie administracyjnych,
- uzbrojenie terenu pod budowę budynków mieszkaniowych,
- remont, przebudowa indywidualnych mieszkań (prace budowlano-montażowe),
- rozbiórka budynków pod budowę budynków mieszkalnych,
- zakup nieruchomości dla celów mieszkaniowych,
- finansowanie projektów, nie ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji (nie znajdują się w granicach obszaru podlegającego rewitalizacji), nie przyczyniających się do realizacji celów działania.

7.2. Poziom dofinansowania projektów poddziałania 3.3.1.

Dofinansowanie projektów rewitalizacyjnych z EFRR stanowi maksymalnie:

- 75% wydatków kwalifikowanych na poziomie projektu,
- 50% wydatków kwalifikowanych w przypadku projektów generujących znaczący zysk netto,
- 35% w przypadku projektów, w odniesieniu do których stosowane są zasady udzielania pomocy publicznej.

Dofinansowanie z krajowych środków publicznych:

- z budżetu państwa – Minister Gospodarki Pracy (10%)
- z budżetu jednostek samorządu terytorialnego.¹⁶

7.3. Poziom dofinansowania projektów poddziałania 3.3.2.

Dofinansowanie z EFRR stanowi:

- 60% kwalifikujących się wydatków publicznych,

- 50 % w przypadku projektów dotyczących kompleksowego uzbrojenia terenu, gdy inwestycja generuje znaczący dochód netto,
- 50% kwalifikujących się wydatków publicznych - dofinansowanie z krajowych środków publicznych:
- z budżetu państwa – Minister Gospodarki Pracy (10%) oraz np. Minister Kultury (zgodnie z zasadami ustalonymi przez danego dysponenta części budżetowej)
- z budżetu jednostek samorządu terytorialnego;¹⁶

7.4. Wykorzystanie środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego

Poziom dofinansowania będzie określany na podstawie indywidualnych przypadków, jako wielkość minimalna i niezbędna do realizacji programu, z uwzględnieniem wszystkich istotnych czynników.

Wkład środków finansowych z Mechanizmu Finansowego EOG lub Norweskiego Mechanizmu Finansowego nie może przekraczać 60% całkowitych kwalifikowalnych kosztów programu, z wyjątkiem programów finansowanych z budżetu państwa lub budżetu jednostek samorządu terytorialnego, gdzie wkład środków finansowych nie może przekraczać 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych. Natomiast organizacje pozarządowe, w tym partnerzy społeczni mogą aplikować o dofinansowanie maksymalnie do 90 % łącznych kosztów przedsięwzięcia.

Wykaz możliwych kosztów kwalifikowanych:

Do wydatków kwalifikowanych (wyłącznie w przypadku przyjęcia projektu do realizacji), mogą zostać zaliczone koszty poniesione zgodnie z zasadami określonymi w „Szczegółowych warunkach dotyczących kwalifikowalności wydatków w ramach Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2004-2009”.

W szczególności mogą to być wydatki poniesione na:

1. Prace przygotowawcze, w tym:

- koszty ekspertyz, prac studialnych, dokumentacji technicznej, badań geologicznych i archeologicznych, przygotowanie studium wykonalności,
- raport oddziaływania na środowisko koszt opinii konserwatorskich, koszt przygotowania projektów architektonicznych,
- koszt przygotowania dokumentacji przetargowej, koszty przygotowania przetargu, w tym publikacji ogłoszeń przetargowych;

- zakup gruntu, który nie ma charakteru rolnego, jeśli jest to nierozzerwalnie związane z realizacją projektu (do 10% wartości całkowitych kosztów kwalifikowalnych inwestycji);

2. Oплаты finansowe, podatki i koszty ogólne:

- opłaty bankowe za otwarcie rachunku i administrowanie kontem,
- wydatki na doradztwo, opłaty notarialne, koszty ekspertyz finansowych, koszty księgowości i audytów,
- koszty gwarancji zapewnionych przez bank lub inne instytucje finansowe, jeśli są one konieczne w przypadku zaliczek wypłacanych w ramach mechanizmów,
- podatek VAT (tylko wtedy, gdy podatek ten nie może być odzyskany),
- wkład rzeczowy (udostępnienie majątku ziemskiego lub nieruchomości, sprzętu i materiałów, badań i działań profesjonalnych lub niepłatne prace ochotnicze),
- koszty stałe, pod warunkiem, że są oparte na rzeczywistych kosztach związanych z wdrażaniem działań współfinansowanych przez MF EOG i/lub NMF oraz są przydzielone do operacji, zgodnie z należycie udowodnioną, jasną i powszechnie przyjętą metodą.

3. Prace inwestycyjne oraz prace związane z procesem inwestycyjnym, w tym:

- zakup nieruchomości, pod warunkiem istnienia bezpośredniego związku pomiędzy zakupem a celem projektu,
- przygotowanie terenu pod budowę, prace ziemne, prace budowlano-montażowe, prace instalacyjne, prace wykończeniowe,
- nadzór sprawowany w imieniu inwestora w zakresie prawidłowości realizacji inwestycji i nadzór konserwatorski,
- budowa (koszty siły roboczej, materiałów, użycia sprzętu, trwałego wyposażenia w trakcie budowy),
- sprzęt i wyposażenie, w tym: koszty zakupu i wdrożenia oprogramowania i technologii informatycznych, koszty zakupu licencji oraz sprzętu komputerowego bezpośrednio wykorzystywanego na potrzeby projektu,
- wynagrodzenia osób bezpośrednio zaangażowanych w realizację projektu,
- koszty tłumaczeń,
- koszty wynagrodzenia osób wykonujących zadania związane z obsługą administracyjno-biurową,
- usługi obce.¹⁷

4. Koszty informacji i promocji projektu.

Kryteria wyboru projektów:

W ramach priorytetu realizowane będą projekty spełniające następujące kryteria formalno-merytoryczne:

- w ramach priorytetu realizowane będą projekty pojedyncze oraz grupy projektów o minimalnej wartości 1 mln euro,
- zgodność z aktualnym Lokalnym Programem Rewitalizacji – w odniesieniu do projektów związanych z rewitalizacją historycznych obszarów miejskich,
- zgodność projektu z Narodową Strategią Rozwoju Kultury 2004–2013,
- ważność projektu z punktu widzenia polityki kulturalnej państwa.

W pierwszej kolejności realizowane będą projekty dotyczące obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Rozdział 8 - Plan finansowy na rok 2006 i źródła finansowania działań

Tabela Nr 23. Plan finansowy działań rewitalizacyjnych w Gminie Starachowice na rok 2006.

Lp.	Wnioskodawca	Nazwa przedsięwzięcia	Koszt inwestycji (w zł)	Okres realizacji
1.	Urząd Miejski w Starachowicach	opracowanie dokumentacji projektowej modernizacji ul. Południowej	26 000	2006
2.	Urząd Miejski w Starachowicach	opracowanie dokumentacji technicznej budowy ciągu komunikacyjnego z infrastrukturą techniczną w ul. Staszica na odcinku od ul. Lipowa do ul. Mrozowskiego	70 000	2006
3.	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Starachowicach	opracowanie dokumentacji projektowej „Adaptacja działki nr 11118/4 na ogólnodostępne boisko do szkolenia i ćwiczeń”	25 000	2006

Źródło: opracowanie Referatu Strategii i Promocji Miasta na podstawie danych Urzędu Miejskiego i Komendy Powiatowej Policji w Starachowicach

Przedsięwzięcia powyższe zostaną sfinansowane ze środków własnych Urzędu Miejskiego w Starachowicach i Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Starachowicach.

Rozdział 9 - Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

9.1. Cele okresowej analizy i oceny realizacji LPR

LPR „Wybranych terenów Gminy Starachowice” jest dokumentem otwartym, który odzwierciedla potrzeby oraz priorytetowe działania związane z rozwojem społecznym, gospodarczym i przestrzennym Miasta oraz społeczności Starachowic. LPR poddawany

będzie systematycznej, okresowej analizie i ocenie oraz będzie w razie potrzeby aktualizowany w zakresie dostosowania do zmieniających się uwarunkowań.

W celu sprawnego i skutecznego wdrażania oraz osiągnięcia wskaźników LPR niezbędne jest regularne monitorowanie efektów rzeczowych projektów realizowanych w ramach LPR oraz wydatków na ich realizację.

Priorytetową rolę i znaczenie w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji LPR posiada Prezydent Miasta. Dodatkowo w monitorowaniu uczestniczyć będzie Zespół Zadaniowy ds Rewitalizacji.

Głównym zadaniem będzie monitorowanie przebiegu realizacji zadań zawartych w LPR oraz ewentualne interweniowanie w przypadku stwierdzenia opóźnień lub nieuzasadnionej rezygnacji z realizacji zadania i w razie potrzeby aktualizowanie programu w zakresie dostosowania go do zmieniających się uwarunkowań.

Na system okresowej analizy, monitorowania i aktualizacji składają się:

- 1) Działania Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji który współtworzył LPR oraz który będzie współpracował przy monitorowaniu jej realizacji;
- 2) Partnerzy indywidualni i zbiorowi:
 - a) mieszkańcy rewaloryzowanych i modernizowanych budynków,
 - b) wspólnoty mieszkaniowe,
 - c) przedsiębiorcy,
 - d) partnerzy (organizacje) społeczno-gospodarcze.
- 4) Partnerzy (podmioty) instytucjonalni:
 - a) spółdzielnie mieszkaniowe,
 - b) Starachowickie Towarzystwo Budownictwa Społecznego „Wspólny Dom”,
 - c) Starostwo Powiatowe,
 - d) Powiatowy Urząd Pracy,
 - e) Powiatowa Komenda Policji,
 - f) Powiatowa Straż Pożarna,
- 5) określone informacje dotyczące realizacji poszczególnych zadań w ustalonym przedziale czasu, zbierane i analizowane przez Kierownika Zespołu ds. Rewitalizacji wraz z Zespołem Zadaniowym,
- 6) określona procedura – analiza osiągniętych w danym okresie wskaźników, podczas spotkań Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji.

Monitoring prowadzony będzie w oparciu o:

- sprawozdania z realizacji działań sporządzone przez instytucje biorące udział w programie,

- materiały przekazywane instytucjom prowadzącym monitoring w ramach ZPORR,
- i innym instytucjom współfinansującym przez instytucje realizujące działania,
- dokumentację wykonaną na zlecenie Urzędu Miejskiego w Starachowicach.

Ocena polegała będzie na weryfikacji założeń przyjętych w programie, dotyczących poszczególnych przedsięwzięć wyrażonych przez odpowiednie wskaźniki. Wartości wskaźników będą podstawą do weryfikacji poszczególnych przedsięwzięć.

Sprawozdania z realizacji programów (rzeczowo-finansowe) przedkładane będą Prezydentowi Miasta przez Kierownika Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji w formie sprawozdania rocznego, a także załączane do sprawozdania z realizacji całego Programu Rewitalizacji przedkładanego Radzie Miejskiej.

Oprócz raportów okresowych, Prezydent Miasta przedkładać będzie Radzie Miejskiej prognozę dotyczącą wdrażania LPR w kolejnych latach z propozycją ewentualnych zmian.

Ocena LPR dokonana zostanie po zakończeniu okresu, który objęto planowaniem. Na poziomie Urzędu Miasta dokonana zostanie przez Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji w oparciu o podane w rozdziale 4.7. wskaźniki. Poza tym ocenie poddany będzie przebieg poszczególnych procesów inwestycyjnych. Ocena zawierać będzie w szczególności:

- daty rozpoczęcia i zakończenia poszczególnych projektów,
- sposoby zarządzania projektami po ich zakończeniu,
- wysokość kosztów projektów,
- wykonanie zadań społecznych.

9.2. Komunikacja społeczna.

Zasadniczym celem komunikacji społecznej jest uzyskanie partycypacji społeczności Starachowic w procesie rewitalizacji, a także jej aktywnego udziału w programowaniu przedsięwzięć.

Komunikacja społeczna ma zapewnić:

- dostęp do informacji na temat celów, zadań i sposobów rewitalizacji,
- pobudzenie lokalnej społeczności do wyrażania własnych opinii,
- nawiązanie porozumienie pomiędzy partnerami procesów rewitalizacji.

Przy sporządzaniu założeń LPR, Zespół Zadaniowy bazował w głównej mierze na oczekiwaniach społecznych związanych z realizacją konkretnych projektów. Posłużyły temu m.in. wnioski dotyczące rewitalizacji składane do Urzędu Miejskiego.

W trakcie wdrażania LPR należy się spodziewać dopływu kolejnych propozycji, które mogą zostać uwzględnione poprzez korektę zapisów, lub korektę granic obszaru obecnego programu.

Działania podejmowane w ramach komunikacji społecznej LPR uwzględniać będą potrzeby zarówno beneficjentów, jak i opinii publicznej. Do głównych celów takiej komunikacji należą:

- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach funduszy strukturalnych dla wszystkich grup docelowych,
- zapewnienie czytelnej informacji o kryteriach oceny i wyboru projektów oraz obowiązujących w tym zakresie procedurach,
- zapewnienie bieżącego informowania społeczności lokalnej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań na poziomie gminy,
- zapewnienie współpracy z instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie i realizowanie LPR
- wykorzystanie nowoczesnych technologii, takich jak Internet, poczta elektroniczna, elektroniczna archiwizacja dokumentów, w celu usprawnienia komunikacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w realizacji L PR.

Najważniejszym narzędziem komunikacji z potencjalnymi odbiorcami informacji o procesach rewitalizacji w naszym mieście obok bezpośrednich kontaktów z zainteresowanymi, jest sieć internetowa. Miasto posiada własny, serwis www.um.starachowice.pl, który stwarza nieograniczone możliwości w zakresie m.in. promocji celów i zadań LPR i zachęcenia podmiotów działających na terenie miasta i poza nim do korzystania z jego możliwości.

W celu dotarcia z informacją i propozycją współpracy do jak największej grupy zainteresowanych ważne będzie wykorzystanie innych, tradycyjnych nośników informacji, jak lokalna i regionalna prasa oraz lokalne i regionalne rozgłośnie radiowe i telewizyjne.

Dla przybliżenia zagadnień związanych z realizacją LPR i przekonania mieszkańców miasta do tej idei oraz większego zaangażowania i aktywnego wsparcia planowanych przedsięwzięć dotyczących rewitalizacji wykorzystane zostanie także ważne forum dialogu jakim jest Konsultacyjna Rada Przedsiębiorczości przy Prezydencie Miasta.

ZAKOŃCZENIE

Zaproponowane dla poszczególnych obszarów miasta przedsięwzięcia wyczerpują cele szczegółowe wyznaczone w procesie rewitalizacji Starachowic. Tymi celami są działania dotyczące rozwoju zasobów ludzkich, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, renowacji istniejących zasobów mieszkaniowych, inwestycje rekreacyjne, kulturalne czy turystyczne, jak też wachlarz prac w dziedzinie proekologicznej. Wszystkie wskazane w LPR tereny do rewitalizacji są interdyscyplinarne, posiadają wytyczone granice, opis aktualnego stanu, a także proponowane kierunkowe przedsięwzięcia. Mają ponadto uzasadnienie, dlaczego do rewitalizacji wskazany został dany obszar wsparte odpowiednimi analizami, wykazującymi wygenerowanie na tych terenach negatywnych zjawisk sprzyjających wykluczeniu społecznemu.

Z grupy zdegradowanych obszarów miejskich, tj. R-1 „Wierzbnik” i R-2 „Osiedla Mieszkaniowe”, poza negatywnymi zjawiskami, tereny te cechuje dysfunkcja ogólnej zabudowy przestrzeni miejskiej. Rewitalizacja „Wierzbnika” ma za zadanie umożliwić tym terenom, oprócz restauracji architektury historycznej, również rozwój punktów handlowo-usługowych i znaczne udrożnienie lokalnych dróg. Planowane działania na osiedlach mieszkaniowych mają zasadniczo zregenerować tereny wokół budynków, zwiększyć bezpieczeństwo mieszkańców, natomiast rewitalizacja budynków instytucji publicznych ma odbudować pełną infrastrukturę harmonijną z otoczeniem. Wśród terenów poprzemysłowych na plan pierwszy wysuwa się około 20 - hektarowy obszar R- 3 „Szlakowisko” wraz z Parkiem Miejskim. Teren ten, z punktu widzenia właściwości rewitalizacji, spełnia wszystkie kryteria i wymogi przypisane rewitalizacji miasta łącznie z permanentnie notowanymi tam zjawiskami patologii społecznej i poprzemysłową dewastacją terenu. Poprzez stosowne działania projektowe łączy wszystkie sfery rewitalizacji: społeczną, ekonomiczną, ekologiczną i przestrzenną. Renowacja Parku, placu i skałek Na Szlakowisku, z uwagi na zakres działań, w tym stworzenie plenerowego centrum rekreacyjno-rozrywkowego miasta, będzie oddziaływać na niemal całą społeczność Starachowic, wyzwalając dodatkowy impuls dla pozostałej części miasta. Obszar R-4 „Zakładów Dolnych” charakteryzuje się analogicznymi do obszaru „Szlakowiska” zjawiskami. Przedsięwzięcia tam planowane mają przeciwdziałać występującym dysfunkcjom, a planowana rewitalizacja pozwoli zachować walor historyczny skansenu hutniczego (Wielki Piec) oraz zregenerować zniszczone elementy środowiska naturalnego i ochrony środowiska („Pasternik”). Na poprzemysłowych obszarach R-5 „Manhatan” i R-6 „SPPD”

działania inwestycyjne będą poświęcone pobudzeniu przedsiębiorczości w produkcji, handlu i usługach. Celem rewitalizacji obszarów R-7 „Lubianka” i R-8 „Piachy” jest odżycie tych części miasta i rozwój predysponowanych funkcji: przestrzennej, ekologicznej, turystycznej i rekreacyjnej. Rewitalizacja obiektów R-9 Straży Pożarnej, z uwagi na naturalne połączenie z obszarem „Szlakowiska”, może usprawnić funkcjonalność społeczno - przestrzenną.

Lokalny Plan Rewitalizacji jest dokumentem „żywym”, dlatego włączanie nowych terenów jest sprawą otwartą. Podczas jego wdrażania możliwa, więc będzie weryfikacja projektowych działań, włączanie nowych projektów, oraz zmiana obecnych granic obszarów. Prezentowana charakterystyka terenów poddanych rewitalizacji stwarza możliwość do skutecznego ubiegania się o dofinansowanie realizacji planów ich rewitalizacji, spełniając wymóg kompleksowości i komplementarności działań.

Rewitalizacja jest procesem społeczno - ekonomicznym zaspokajającym potrzeby różnych lokalnych środowisk, wymagającym długofalowych, perspektywicznych planów. W Starachowicach zasadniczym celem rewitalizacji jest ożywienie społeczno-ekonomiczne miasta przez nadanie zdegradowanym obiektom i terenom nowych funkcji. Przedstawiony dokument LPR stwarza możliwości zrealizowania wyznaczonego celu i uzyskania zadowalających wskaźników osiągnięć: produktu, rezultatu i oddziaływania. Dostosowany do specyfiki Starachowic LPR, pozwala na wieloletni okres realizacji, stałe monitorowanie, aktualizację, partycypację społeczną we wszystkich etapach prowadzenia programu, możliwość pozyskiwania źródeł finansowania .

Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Starachowice przyczyni się do zintegrowanego rozwoju społeczno- gospodarczo – przestrzennego Starachowic.

SPIS PRZYPISÓW

Przypisy do części pierwszej

1. Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013, Kielce, wrzesień 2005, s. 35.
2. <http://www.mkidn.pl>→MFEOG NMF→ Program Operacyjny.
3. *Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006* – załącznik do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (Dz. U. Nr 200, Poz. 2051).
4. K. Skalski, *Rewitalizacja obszarów starej zabudowy w miastach*, mps s.1.
5. <http://www.zporr.gov.pl>
6. Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Przewodnik dotyczący kryteriów planowania oraz zarządzania projektami dotyczącymi rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, przemysłowych i powojkowych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego finansowanego ze środków Funduszy Strukturalnych, Warszawa, październik 2004, s. 6.
7. Zarządzenie nr 65/04 Prezydenta Miasta Starachowice z dnia 9 lipca 2004 w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji na podstawie § 8 regulaminu organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Starachowicach i Uchwały nr 6/4/04 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 maja 2004.

Przypisy do części drugiej

1. Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Starachowice przyjęta Uchwałą Nr XII/1/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24.10.05 uchwalonego uprzednio Uchwałą Nr II/7/96 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 27.02 1996, s. 14.
2. Tamże, s. 71-72.
3. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Starachowice (w:) Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr IX/1/04 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 30 sierpnia 2004, s. 17.
4. Zmiana Studium ..., s. 38.
5. Program Ochrony Środowiska ...(w:) Załącznik ..., s. 24.
6. Zmiana Studium ..., s. 16.

7. Rejestr Planów Zagospodarowania Przestrzennego obowiązujący na terenie miasta Starachowice wg stanu na listopad 2005 r.
8. Zmiana Studium ..., s. 92-93.
9. Gospodarka Mieszkaniowa w mieście (w:) Protokół Nr IV 2003 z sesji Rady Miejskiej w Starachowicach wraz z załącznikiem dnia 26 V 2003, informacje zaktualizowane, s. 67.
10. M. Adamczyk, S. Pastuszka, Starachowice – zarys dziejów, Warszawa 1984, s. 133.
11. Tamże, s. 136.
12. Uchwała Nr V/1/02 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 czerwca 2002 w sprawie określenia Programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Starachowice w l. 2004-2010.
13. Omówienie aktualnej sytuacji w budownictwie mieszkaniowym wielorodzinnym w Starachowicach przez Zarząd STBS „Wspólny Dom”, Starachowice, marzec 2005, s. 2.
14. Zmiana Studium ... s. 53-54.
15. Gospodarka Mieszkaniowa ... (w:) Protokół ..., s. 67.
16. Zmiana Studium ..., s. 77-78.
17. Tamże, s. 77-78.
18. Gospodarka Mieszkaniowa ... (w:) Protokół ..., s. 71.
19. Por. Zmiana Studium ..., s. 77.
20. *Prawo Administracyjne* pod red. M. Wierzbowskiej, Warszawa 2002, s. 344.
21. Omówienie aktualnej sytuacji ..., s. 2.
22. <http://www.um.starachowice.pl/> Portret Miasta → Strategia i rozwój → Inwestycje
23. Informacja o realizacji projektów *Strategii Rozwoju Starachowic* jako zbiorczy dokument o realizacji SRS, Starachowice maj 2004, s. 14.
24. Tamże.
25. Omówienie aktualnej sytuacji ..., s. 3.
26. Uzupełnienie Informacji o zasobach Starachowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej (znak pisma EO/687/2005).
27. Gospodarka ..., (w:) Protokół ..., s. 75.
28. Dane katalogu działań SMLW "Wanacja" (znak 291/2005) z dnia 10.02.05
29. Uzasadnienie do Uchwały Nr V/12/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 25 kwietnia 2005 w sprawie przekazania w aport Starachowickiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego „Wspólny Dom” Sp. z o.o. w Starachowicach udziałów Gminy Starachowice w nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi.
Por. Informator Urzędu Miejskiego (w:) Gazeta Starachowicka Nr 14 z 29 marca 2005.
30. Zmiana Studium ..., s. 17.

31. Tamże, s. 18.
32. Program Ochrony ..., s. 15.
33. <http://www.um.starachowice.pl/> Portret miasta → Miasto w liczbach
34. Świętokrzyski Przewodnik Rowerowy (w:) Gazeta Wyborcza z 29 lipca 2005, s. 4.
35. Tamże, s. 6.
36. Zmiana Studium ..., s. 18.
37. Tamże, s. 19.
38. <http://www.um.starachowice.pl/> Portret miasta → Miasto w liczbach
39. Program Ochrony ..., s. 14. Por. <http://www.um.starachowice.pl/> Portret miasta → Miasto w liczbach
40. Zmiana Studium ..., s. 20.
41. Program Ochrony ..., s. 14; <http://www.um.starachowice.pl/> Portret miasta → Miasto w liczbach
42. Zmiana Studium ..., s. 20.
43. Tamże, s. 21.
44. Tamże.
45. <http://www.um.starachowice.pl/> Portret miasta → Miasto w liczbach
46. Wdrażanie projektu pn. Budowa i modernizacja wodociągów i kanalizacji oraz oczyszczalni ścieków dla MZWiK w Starachowicach. Dostępny jest na: <http://www.um.starachowice.pl/> → Środowisko naturalne → Zaopatrzenie w wodę → Fundusz Spójności
47. Program Ochrony ..., s. 14.
48. <http://www.um.starachowice.pl/> Środowisko naturalne → gospodarka ściekowa
49. Zmiana Studium ..., s. 22.
50. Tamże.
51. W. Kawalec, Kielecczyzna, Warszawa 1974, s. 209.
52. Struktura demograficzna i zawodowa ludności – Gospodarstwa domowe. Dodatkowe informacje dla powiatu. Województwo kieleckie, miasto Starachowice, Warszawa 1972, s. 12.
53. G. Walendzik, *Starachowice w okresie transformacji 1990-1994* (w:) *Siedemdziesiąt lat SIMP-u w Starachowicach*. Sesja jubileuszowa 70-lecia działalności SIMP-u w Starachowicach 21.03.96, Starachowice 1996, s. 113.
54. Strategiczny Program Rozwoju Miasta Starachowice, Wrocław Jelenia Góra 1996, r. 3 – Struktura Gospodarki Lokalnej (3.1 Przemysł).
55. Por. G. Walendzik, *Starachowice ...*, (w:) *Siedemdziesiąt ...*, s. 108-113.

56. <http://www.um.starachowice.pl/> Portret miasta → miasto w liczbach
57. <http://www.um.starachowice.pl/> Portret miasta → miasto w liczbach
58. A. Potaczały *Strefa Ratunkowa* (w:) Słowo Ludu z dnia 2 sierpnia 2005.
59. Informacje uzyskane z Zakładu Doskonalenia Zawodowego o/Starachowice wg stanu na wrzesień 2005.
60. Załącznik do Uchwały Nr V/7/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z 25 kwietnia 2005.
61. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych sporządzona przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Starachowicach, Starachowice 2005, s. 53-54.
62. Tamże, s. 23-24.
63. Tamże, s. 35.
64. Stan bezpieczeństwa w mieście – materiał KPP w Starachowicach, marzec 2005, s. 4.
65. Obliczenia własne na podstawie danych uzyskanych z KPP, uwzględniające nienaturalną konfigurację rewirów policyjnych względem terenów rewitalizowanych

Przypisy do części trzeciej

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 (projekt), Kielce – wrzesień 2005, s. 35.
2. Tamże, s. 37.
3. Tamże, s. 38.
4. Tamże.
5. <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>
6. Informacja z realizacji ZPORR w Województwie Świętokrzyskim opracowana przez Biuro Zarządzania Funduszami Europejskimi za sprawą Oddziału Monitoringu i Raportowania.
7. <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/wiadomosci>
8. Uzupelnienie ZPORR 2004-2006 Załącznik do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 25 sierpnia 2004 w sprawie przyjęcia uzupełnienia ZPORR (Dz. U. Nr 200, poz. 2051).
9. Program Operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach MFEOG i NMF zatwierdzony przez Radę Ministrów 26 lipca 2005 (dostępny na stronie internetowej <http://www.mkidn.gov.pl>).
10. Wspólnota – Wydanie Monograficzne Nr 2 z 8 X 2005 *Pieniądze z Norwegii*, s. 14-15.
11. <http://www.eog.gov.pl>, *acquis communautaire* (postanowienia traktatowe, ustawodawstwo).
12. <http://www.zporr.gov.pl>

13. Podmioty sektora prywatnego mogą ubiegać się o pomoc finansowa zgodnie z odpowiednimi przepisami krajowymi, które określają maksymalne dopuszczalne poziomy pomocy publicznej dla przedsiębiorców, tj. m. in. zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2002 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowania pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz. U. z 2002 r., Nr 141, poz. 1177 z późn. zm.) oraz ustawą z dnia 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji (Dz. U. z 2002 r., Nr 41, poz. 363 z późn. zm.). Ponadto wnioskodawcy z sektora prywatnego muszą wykazać, że wnioskowany o dofinansowanie projekt będzie działał w interesie publicznym.
14. Na podstawie szczegółowego wykazu preferowanych typów beneficjentów poszczególnych obszarów priorytetowych (w:) Program operacyjny ..., s. 9-37.

Przypisy do części czwartej

1. Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Starachowice przyjęta Uchwałą Nr XII/1/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24.10.05 uchwalonego uprzednio Uchwałą Nr II/7/96 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 27.02 1996, s. 29.
2. M. Bednarczyk, Rewaloryzacja Wierzbnika – Starego Miasta w Starachowicach – praca dyplomowa złożona na Politechnice Warszawskiej, Warszawa 2000, s. 5-25.
3. Obliczenia własne na podstawie danych uzyskanych z KPP uwzględniające nienaturalną konfigurację rewirów policyjnych względem terenów rewitalizowanych.
4. E. Pustoła –Kozłowska, artykuł pt. *Zakładowe osiedla mieszkaniowe w Starachowicach w l. 1818-1945.*
5. W. Niewiadomski *Park Miejski w Starachowicach – koncepcja zagospodarowania*, Starachowice 1999, s. 3.
6. Obliczenia własne na podstawie danych uzyskanych z KPP w Starachowicach uwzględniające nienaturalną konfigurację rewirów policyjnych względem terenów rewitalizowanych.
7. Por. W. Niewiadomski, *Park Miejski ...*, s. 11-12.
8. Tamże, s. 7-9.
9. Uchwała Nr VIII/1/2000 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 6 listopada 2000 r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Starachowic. Grupa III Projekt nr4 pt. *Zagospodarowanie zbiornika wodnego „Pasternik” i doliny rzeki Kamiennej*, Jelenia Góra, grudzień 1997, s. 3.
10. Tamże, s. 7-15.
11. Tamże, s. 7-9.

12. Informacje uzyskane od Zarządu SSE „Starachowice” wg stanu na listopad 2005 r. Dotyczy to również pkt. 2 – proponowane przedsięwzięcia.
13. Uchwała Nr VIII/1/2000 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 6 listopada 2000 r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Starachowic. Grupa I Projekt nr 3 pt. *Zagospodarowanie zbiorników wodnych „Piachy” i „Lubianka” dla celów rekreacyjnych*, Jelenia Góra, grudzień 1997, s. 2-3.
14. Tamże, s. 1-2.
15. Na podstawie scenariusza zadań KPPSP w Starachowicach przeznaczonego do realizacji w l. 2005-2006 (znak PT-212/2/05).
16. <http://www.zporr.gov.pl>
17. Program operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach MFEOG i NMF zatwierdzony przez Radę Ministrów 26 lipca 2005 r., s. 9-23.

BIBLIOGRAFIA

1. Literatura:

- Adamczyk M., Pastuszka S., *Starachowice – Zarys Dziejów*, Warszawa 1984
- Arnold S., *Geografia Historyczna*, Warszawa 1951
- Berman N., *Strategiczne Planowanie Rozwoju Gospodarczego*, Warszawa 2000
- Bielat Z., *Przemysł Regionu Starachowic do roku 1920 (W:) Tradycje Przemysłowe Starachowic*, Miejski Komitet SiMP w Starachowicach, Starachowice 1983
- Folder: *Specjalna Strefa Ekonomiczna „Starachowice”*, Starachowice 2004
- Gdesz M., *Nowelizacja Ustawy o Gospodarce Nieruchomościami. Świętokrzyskie Centrum FRDL*, Kielce 2004
- Gębska A., Osych E., *Historia Odlewni Zakładów Starachowickich 1899-1999*, Starachowice 1999
- Kawalec W., *Kielecczyzna*, Warszawa 1974
- Markowski T., *Zarządzanie rozwojem miast*, Warszawa 1999
- Mendelowski S., *Starachowice*, Krosno 2004
- Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Przewodnik dotyczący kryteriów planowania oraz zarządzania projektami dotyczącymi rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, poprzemysłowych i powojkowych w ramach Zintegrowanego
- Pawelec A., *Ze Starzechem w tle*, WTPS Starachowice 2005
- Pawelec A., *Potomkowie Starzecha*, TPS, Starachowice 2003
- Pawelec A., *Dziedzictwo Starzecha i inne opowiadania*, WTPS, Starachowice 2001
- Pazdur J., *Starachowice – osiedle i zakłady do 1939, (W:) Studia z dziejów górnictwa i hutnictwa, t. XIII*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1968
- *Przewodnik po Powiecie Starachowickim*. Agencja Rozwoju Regionalnego – Starachowice 2000
- *Podręcznik procedur wdrażania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004
- *Podręcznik Rewitalizacji – Zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji*, Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, Warszawa 2003
- Program operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach MFEOG i NMF zatwierdzony przez Radę Ministrów 26 lipca 2005 r.

- Skalski K., *Problemy rewitalizacji (w:) Gospodarka Przestrzenna Gmin, Poradnik t. III, Kraków 1998*
- *Struktura demograficzna i zawodowa ludności – Gospodarstwa domowe. Dodatkowe informacje dla powiatu. Województwo kieleckie, miasto Starachowice, Warszawa 1972*
- Walendzik G. *Starachowice w okresie transformacji 1990-1994 (w:) 70 lat SIMP-u w Starachowicach. Sesja jubileuszowa 70-lecia działalności SIMP-u w Starachowicach 21.03.96, Starachowice 1996*
- Wierzbowska M., *Prawo Administracyjne, Warszawa 2002*
- *Województwo Świętokrzyskie 2004 – Podregiony, Powiaty, Gminy, Kielce 2004*
- Zdziennicka-Kaczocha G., *Kodeks Cywilny z Komentarzem – stan prawny na dzień 1 maja 2004, Skierniewice 2004*
- Zieliński I., *Staropolskie Zagłębie Przemysłowe, 1965 r.*
- *Ziemia Świętokrzyska, Informator Samorządowy, Kielce 2001*
- Ziobrowski Z., Ptaszycka-Jackowska D., Rębowska A., Geissler A., *Rewitalizacja – Rehabilitacja – Restrukturyzacja – Odnowa Miast, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie, Kraków 2003*

2. Czasopisma

- Gazeta Samorządu i Administracji Nr 21 z 10 października 2005
- Gazeta Starachowicka Nr 14 z 29 marca 2005
- Gazeta Wyborcza z 29 lipca 2005 – Świętokrzyski Przewodnik Rowerowy
- *Dotacje – Ogólnopolski Poradnik Inwestycyjny z 2005, nr 1*
- *Samorząd Miejski z 2005 nr 1*
- *Samorząd Terytorialny z 2004 nr 1-2*
- Słowo Ludu z dnia 2 sierpnia 2005

3. Akty Prawne

- Ustawa z dnia 2 kwietnia 1997r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (DZ.U z 1997r. Nr 78, poz. 483)
- Ustawa z 8 marca 1990 o samorządzie gminnym, (DZ. U z 2001r. Nr 142 poz. 1591 ze zm.)
- Ustawa z dnia 29 września 1990r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości, (DZ.U z 1991r. Nr 79, poz. 464 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków. DZ.U. z 2001r. Nr 72, poz. 747)

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997. o gospodarce nieruchomościami (DZ. U z 2000r. Nr 46, poz. 543 z późn. zm.)
 - Ustawa z dnia 28 listopada 2003. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (DZ. U z 2004r. Nr 141, poz.1492)
 - Ustawa z 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717 z późn. zm.)
 - Uzupełnienie Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 – załącznik do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie przyjęcia Uzupełnienia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (Dz. U. Nr 200, Poz. 2051)
 - Uchwała Nr V/1/02 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 czerwca 2002r. w sprawie określenia Programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Starachowice w latach 2004-2010
 - Uchwała Nr V/12/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 25 kwietnia 2005r. w sprawie przekazania w aport Starachowickiemu Towarzystwu Budownictwa Społecznego „Wspólny Dom” Sp. z o.o. w Starachowicach udziałów Gminy Starachowice w nieruchomościach zabudowanych budynkami mieszkalnymi.
 - Uchwała nr VIII/1/2000 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 6 listopada 2000 r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Starachowic. Grupa I Projekt nr 3 pt. *Zagospodarowanie zbiorników wodnych Piachy i Lubianka dla celów rekreacyjnych* oraz Grupa III Projekt nr 4 pt. *Zagospodarowanie zbiornika wodnego Pasternik i doliny rzeki Kamiennej*, Jelenia Góra, grudzień 1997
 - Uchwała nr VI/4/04 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 maja 2004 r. w sprawie: zmiany Uchwały nr VIII/1/2000 Rady miejskiej w Starachowicach z dnia 6 listopada 2000 r. dotyczącej Strategii Rozwoju Starachowic
 - Zarządzenie nr 65/04 Prezydenta miasta Starachowice z dnia 9 lipca 2004 w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji na podstawie §8 regulaminu organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Starachowicach i Uchwały nr 6/4/04 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 24 maja 2004
 - *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Starachowice* (w:) Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr IX/1/04 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 30 sierpnia 2004
- 4. Materiały niepublikowane**
- Bednarczyk M., *Rewaloryzacja Wierzbnika – Starego Miasta w Starachowicach* – praca dyplomowa złożona na Politechnice Warszawskiej, Warszawa 2000

- *Bezpieczeństwo socjalne w mieście*, materiały na sesję Rady Miejskiej w Starachowicach w dniu 30 maja 2005 r.
- Dane katalogu działań SMLW „Wanacja” (znak 291/2005) z dnia 10.02.05
- Główny Urząd Geodezji i Kartografii w Warszawie (w:) Starostwo Powiatowe w Starachowicach – zestawienie zbiorcze, marzec 2005; konstrukcja własna
- *Gospodarka Mieszkaniowa w mieście* (w:) Protokół Nr IV 2003z sesji Rady Miejskiej w Starachowicach wraz z załącznikiem dnia 26 V 2003, informacje zaktualizowane
- Informacja o realizacji projektów *Strategii Rozwoju Starachowic* jako zbiorczy dokument o realizacji SRS, Starachowice, maj 2004
- Informacje uzyskane od Zarządu SSE „Starachowice” wg stanu na listopad 2005 r.
- Informacje uzyskane z Zakładu Doskonalenia Zawodowego o/Starachowice wg stanu na wrzesień 2005
- Niewiadomski W. *Park Miejski w Starachowicach – koncepcja zagospodarowania*, Starachowice 1999
- Omówienie aktualnej sytuacji w budownictwie mieszkaniowym wielorodzinnym w Starachowicach przez Zarząd STBS „Wspólny Dom”, Starachowice, marzec 2005
- Prognoza Skutków wpływu ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na środowisko przyrodnicze Centrum Usługowo-Handlowego w Starachowicach, Kielce – czerwiec 2001
- Pustoła-Kozłowska E., artykuł pt. „*Zakładowe osiedla mieszkaniowe w Starachowicach w l. 1818-1945*”
- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013* (Projekt), Kielce, wrzesień 2005
- Rejestr Planów Zagospodarowania Przestrzennego obowiązujący na terenie miasta Starachowice wg stanu na listopad 2005 r.
- Scenariusz zadań KPPSP w Starachowicach przeznaczony do realizacji w l. 2005-2006 (znak PT-212/2/05)
- Skalski K., *Rewitalizacja obszarów starej zabudowy w miastach*, mps s. 1
- *Stan bezpieczeństwa w mieście*, materiały na sesję Rady Miejskiej w Starachowicach w dniu 21 marca 2005 r.
- Uzupelnienie Informacji o zasobach Starachowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej (znak pisma EO/687/2005)
- *Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Starachowice* przyjęta Uchwałą Nr XII/1/05 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia

24.10.05 uchwalonego uprzednio Uchwałą Nr II/7/96 Rady Miejskiej w Starachowicach z dnia 27.02.1996

- Sprawozdanie z wykonania Budżetu Miasta Starachowice za 2004
- Materiał promujący i rozpoczynający zaadresowaną do mieszkańców kampanię partycypacji w procesie rewitalizacji, Starachowice wrzesień 2004
- Analiza tendencji społeczno-gospodarczych Powiatu Starachowickiego, Kraków 2003
- Diagnoza Stanu Miasta Starachowic (W:) Strategiczny Program Rozwoju Starachowic, Starachowice 1998
- Założenia nt. nowego projektu ustawy o rewitalizacji obszarów miejskich oprac. Biuro ds. Zrównoważonego Rozwoju Miast, Urząd Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, Warszawa 2003

5. Materiały z Internetu:

- <http://www.um.starachowice.pl>
- <http://www.dotacje.org>
- <http://www.powiat.starachowice.pl>
- <http://www.fr.org.pl>
- <http://www.zporr.gov.pl>
- <http://www.mkidn.gov.pl>
- <http://www.eog.gov.pl>

SPIS TABEL

- Tabela nr 1.** Wielkości posiadania gruntów w Starachowicach wg stanu na dzień 1.01.2002 r. i 1.01.2005 r. , s.26
- Tabela nr 2.** Stan zasobów budownictwa mieszkaniowego w Starachowicach na 31 grudzień 2004, s.28
- Tabela nr 3.** Podstawowe parametry użytkowe mieszkań wg stanu na 2002 r. , s.29
- Tabela nr 4.** Struktura lokali mieszkalnych, s.33
- Tabela nr 5.** Zestawienie ilości mieszkań i mieszkańców na poszczególnych osiedlach, s.33
- Tabela nr 6.** Ocena techniczna osiedli będących w zasobach SSM, s.34
- Tabela nr 7.** Stan zasobów SML-W „Wanacja” , s.34
- Tabela nr 8.** Liczba użytkowników i dynamika przyłączeń sieci na przestrzeni 15 lat, s.37
- Tabela nr 9.** Porównanie długości poszczególnej infrastruktury na przestrzeni 15 lat, s.38
- Tabela nr 10.** Zestawienie ilości podmiotów gospodarczych w podziale na poszczególne branże w latach 2002-2004 (stan netto) , s.44
- Tabela nr 11.** Ilość podmiotów gospodarczych wg form prawnych (REGON) zarejestrowanych w latach 2002-2004, s.45
- Tabela nr 12.** Wysokość ulg w podatkach lokalnych w poszczególnych latach, s.47
- Tabela nr 13.** Struktura ludności wg wieku opracowana na dzień 31 III 2005 r. , s.50
- Tabela nr 14.** Struktura bezrobocia w Starachowicach w latach 2000-2005 (czerwiec) , s.56
- Tabela nr 15.** Struktura bezrobotnych ze względu na wiek w latach 2000-2005 (czerwiec) , s.56
- Tabela nr 16.** Struktura bezrobotnych zarejestrowanych wg wykształcenia w latach 2000-2005, s.57
- Tabela nr 17.** Bezrobotni wg stażu pracy oraz czasu pozostawania bez pracy na dzień 31.06.2005, s.58
- Tabela nr 18.** Przestępstwa stwierdzone w wybranych kategoriach, s.58
- Tabela nr 19.** Statystyka zaistniałych wykroczeń w 2004 r. pięciu najbardziej dokuczliwych dla społeczeństwa kategorii w podziale na rewiry dzielnicowe, s.60
- Tabela nr 20.** Ilość przeprowadzonych interwencji w rozbiciu na miejsce ich zaistnienia w latach 2002-2004, s.60
- Tabela nr 21.** Ilość „Niebieskich Kart” , s.60
- Tabela nr 22.** Zjawisko przemocy w liczbach przesłanych do poszczególnych instytucji, s.60
- Tabela nr 23.** Plan finansowy działań rewitalizacyjnych w Gminie Starachowice na rok 2006, s.118

SPIS WYKRESÓW I SPIS MAP

Spis wykresów

- Wykres nr 1.** Struktura rozdysponowania gruntów w granicach administracyjnych Starachowic na dzień 1.01.05 r., s.26
- Wykres nr 2.** Zestawienie wielkości gospodarstw domowych na podstawie spisu powszechnego, s.29
- Wykres nr 3.** Ewidencja działalności gospodarczej w Urzędzie Miejskim, s.43
- Wykres nr 4.** Procentowy udział poszczególnych branż gospodarczych występujących na terenie Starachowic w 2004 r., s.45
- Wykres nr 5.** Liczba ludności Starachowic w latach 1990-2004, s.49
- Wykres nr 6.** Najczęściej występujące powody przyznania pomocy rodzinom przez MOPS w Starachowicach w 2004 r., s.53

Spis map

Tekstowe:

- **Mapa nr 1.** Starachowice. Podział na jednostki urbanistyczne, s.21
- **Mapa nr 2.** Starachowice. Podział na jednostki strukturalne, s.22

Załącznikowe:

- Tereny planowane do rewitalizacji w ramach działania rewitalizacja obszarów miejskich – załącznik Mapa Nr I., s.141
- Tereny planowane do rewitalizacji w ramach działania rewitalizacja obszarów przemysłowych – załącznik Mapa Nr II., s.142

WYKAZ FOTOGRAFII (W ZAŁĄCZENIU)

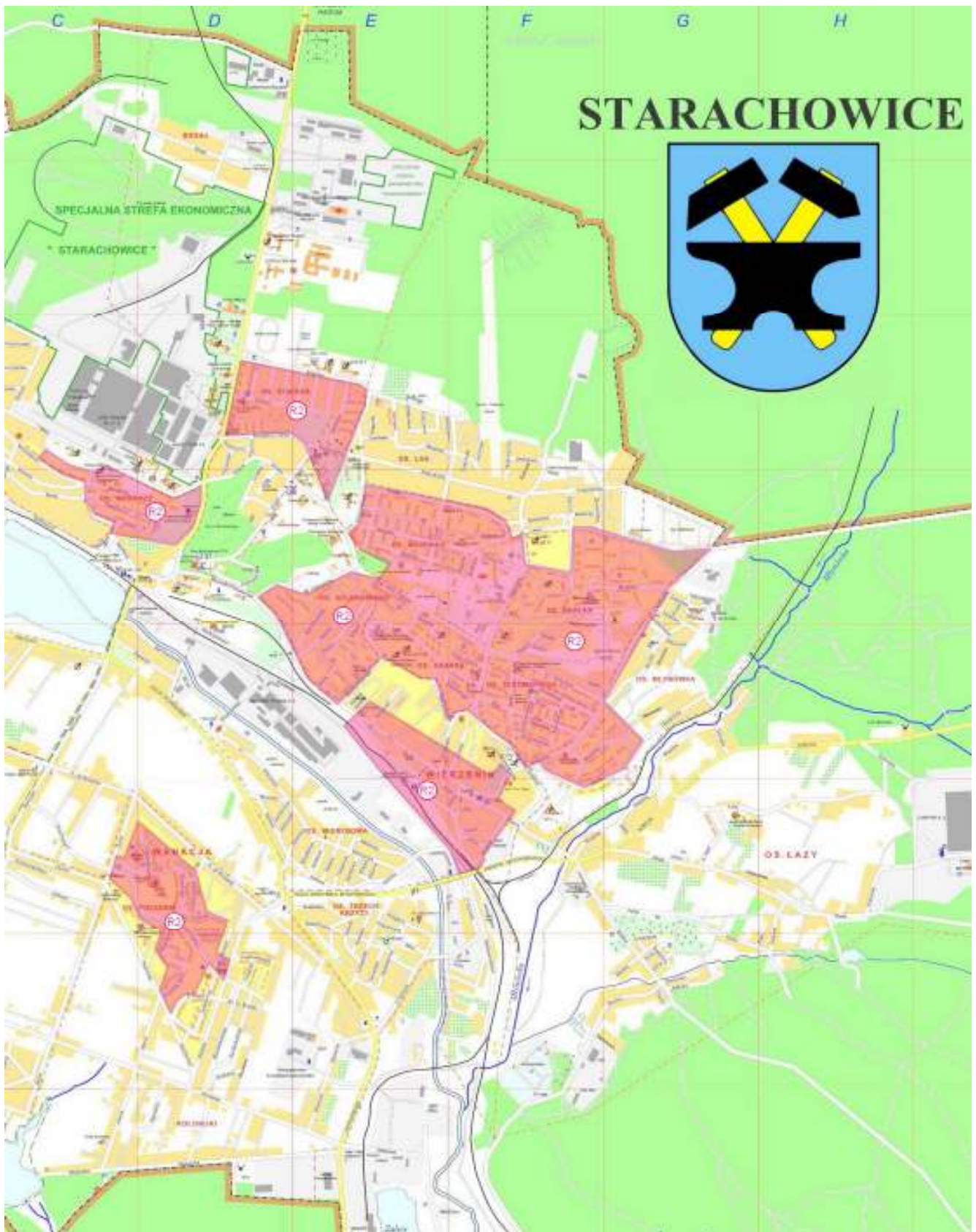
- Fot. Nr 1. Budynek mieszkalny przy ul. Krętej.
- Fot. Nr 2. Zabudowa mieszkaniowa przy ul. Krętej.
- Fot. Nr 3. Dworzec PKP przy ul. Kolejowej.
- Fot. Nr 4. Budynek osiedla mieszkaniowego Majówka wraz z terenami nie zagospodarowanymi.
- Fot. Nr 5. Część osiedla Skalka.
- Fot. Nr 6. Widok ul. Robotniczej - fragmentu b. kolonii robotniczej powstałej w latach 20-tych XX w.
- Fot. Nr 7. Ilustracja części os. Wzgórze przedstawiająca budynki b. kolonii robotniczej wzniesionej w l. 20-tych XX w.
- Fot. Nr 8. Fragment uskoku „szlaki wielkopiecowej” na os. Na Szlakowisku
- Fot. Nr 9. Widok na zdewastowaną scenę na os. Na Szlakowisku
- Fot. Nr 10. Odcinek drogi na obszarze os. Na Szlakowisku od D.H. Skorpion do ul. Marszałka Piłsudskiego oraz drogi do Parku Miejskiego
- Fot. Nr 11. Widok na Wielki Piec powstały w 1899.
- Fot. Nr 12. Obiekt przemysłowy przy ul. Wielkopiecowej – ruiny byłego budynku Starachowickich Zakładów Górniczych.
- Fot. Nr 13. Zdegradowany budynek byłej przychodni ZOZ przy ul. Al. Wyzwolenia 70.
- Fot. Nr 14. Fragment placu targowego „Manhatan”.
- Fot. Nr 15. Były obiekt remontowo-konserwacyjny z lokalną kotłownią (niegdyś w zasobach SSM).
- Fot. Nr 16. Przekrój terenów przemysłowych będących składnicą odpadów SPPD.
- Fot. Nr 17. Widok na tamę - jako spiętrzenie zalewu „Lubianka”.
- Fot. Nr 18. Fragment lasu przy zalewie „Lubianka”.
- Fot. Nr 19. Obszar przy zalewie „Lubianka”.
- Fot. Nr 20. Fragment zbiornika „Piachy”.
- Fot. Nr 21. Parking przy akwenu „Piachy”.
- Fot. Nr 22. Obiekty usługowe wokół zbiornika „Piachy”.
- Fot. Nr 23. Skorodowany teren w zasobach KPPSP.
- Fot. Nr 24. Fragment terenów wokół KPPSP i zaplecza socjalnego.

WYKAZ SKRÓTÓW

EFRR	- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	- Europejski Fundusz Społeczny
EFTA	- Europejskie Stowarzyszenie wolnego Handlu
EOG	- Europejski Obszar Gospodarczy
FSC	- Fabryka Samochodów Ciężarowych
GPZ	- Główny Punkt Zasilania
JST	- Jednostki Samorządu Terytorialnego
KE	- Komisja Europejska
KPP	- Komenda Powiatowa Policji
KPPSP	- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej
KV	-Kilowolty (moc energetyczna)
KW	- Kilowaty (moc energetyki cieplnej)
LPR	- Lokalny Program Rewitalizacji
MDK	- Młodzieżowy Dom Kultury
MFEOG	- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
MOPS	- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
MW	- megawaty(moc energetyczna)
MZK	- Miejski Zakład Komunikacyjny
NMF	- Norweski Mechanizm Finansowy
NN	- Niskie Napięcie
Os.	- Osiedle
PG	- Punkt Grzewczy (Systemu Ciepłowniczego)
PPKS	- Państwowe Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej
PTTK	- Polskie towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
RPO	- Regionalny Program Operacyjny
SCK	- Starachowickie Centrum Kultury
SML-W	- Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa
S-N	- Średnie Napięcie
SPO	- Sektorowy Program Operacyjny
SPPD	- Starachowickie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego
SRS	- Strategia Rozwoju Starachowic
SSE	- Specjalna Strefa Ekonomiczna

SSM	- Starachowicka Spółdzielnia Mieszkaniowa
STBS	- Starachowickie Towarzystwo Budownictwa Społecznego
UE	- Unia Europejska
UM	- Urząd Miejski
WN	- Wysokie Napięcie
ZEC	- Zakład Energetyki Ciepłej
ZEORK	- Zakład Energetyki Okręgu Radomsko-Kieleckiego
ZOZ	- Zakład Opieki Zdrowotnej
ZPORR	- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju regionalnego
c.w.	- Ciepła woda
c.o.	- Centralne ogrzewanie

**Załącznik. Mapa Nr I. Tereny planowane do rewitalizacji w ramach
działania rewitalizacja obszarów miejskich**

**Załącznik. Mapa Nr II. Tereny planowane do rewitalizacji w ramach
działania rewitalizacja obszarów przemysłowych**

Załącznik. Fotografie miejsc rewitalizowanych

Fot. Nr 1. Budynki mieszkalne przy ul. Krętej.

Fot. Nr 2. Zabudowa mieszkaniowa przy ul. Krętej.

Fot. Nr 3. Dworzec PKP przy ul. Kolejowej.

Fot. Nr 4. Budynek osiedla mieszkaniowego Majówka wraz z terenami niezagospodarowanymi

Fot. Nr 5. Część osiedla Skałka.

Fot. Nr 6. Widok ul. Robotniczej - fragmentu b. kolonii robotniczej powstałej w latach 20-tych XX w.

Fot. Nr 7. Ilustracja części os. Wzgórze przedstawiająca budynki b. kolonii robotniczej wzniesionej w l.20-tych XX w.

Fot. Nr 8. Fragment uskoku „szlaki wielkopiecowej” na os. Na Szlakuwisku.

Fot. Nr 9. Widok na zdewastowaną scenę na os. Na Szlakowisku

Fot. Nr 10. Odcinek drogi na obszarze os. Na Szlakowisku od D.H. Skorpion do ul. Marszałka Piłsudskiego oraz drogi do Parku Miejskiego

Fot. Nr 11. Widok na Wielki Piec powstały w 1899 r.

Fot. Nr 12. Obiekt poprzemysłowy przy ul. Wielkopiecowej – ruiny byłego budynku Starachowickich Zakładów Górniczych.

Fot. Nr 13. Zdegradowany budynek byłej przychodni ZOZ przy ul. Al. Wyzwolenia 70.

Fot. Nr 14. Fragment placu targowego „Manhattan” .

Fot. Nr 15. Były obiekt remontowo-konserwacyjny, z lo-
kalną kotłownią (niegdyś w zasobach SSM).

Fot. Nr 16. Przekrój terenów przemysłowych będących
składnicą odpadów SPPD.

Fot. Nr 17. Widok na tamę - jako spiętrzenie zalewu „Lubianka”.

Fot. Nr 18. Fragment lasu przy zalewie „Lubianka”.

Fot. Nr 19. Obszar przy zalewie „Lubianka”.

Fot. Nr 20. Fragment zbiornika „Piachy”.

Fot. Nr 21. Parking przy akwenu „Piachy”.

Fot. Nr 22. Obiekty usługowe wokół zbiornika „Piachy”.

Fot. Nr 23. Skorodowany teren w zasobach KPPSP.

Fot. Nr 24. Fragment terenów wokół KPPSP i zaplecza socjalnego.